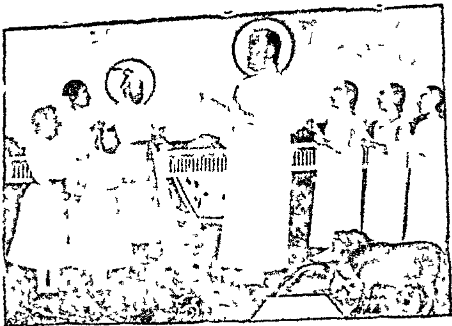

CITY Press AHMEDABAD

શ્રી હીરવિજય સુરી

॥ जगद्गुरू श्रीमद् ॥

श्री हीरविजयसूरिनुं जीवनवृत्तांत.

(લેખક—પંડિત ઉદયચંદ એલ ઝવેરીવાડો—અમદાવાદ)

In all times and place , the hero has been worship ped It will ever be so We all love great men love, venerate and bow subbmissive before great men Ah, does not every true men feel that he is himself made begger by doing reverenal to what is really above him? No nobler or more blessed feeling dwells in men'tshart "

ભાવાર્થ—સર્વસ્થળે અને સર્વકાળે વીર (ધર્મવીર) પુરૂષો પુજાયા છે સદૈવ માન્યા કરશે પણ એમજ આપણે સર્વે વીર પુરૂષોને ચાહીએ છીએ, એટલુંજ નહી, પણ એમના તરફ પૂજ્યબુદ્ધિ બતાવીએ છીએ તેમને સવિનય નમન કરીએ છીએ (કારણ કે) શુ પ્રત્યેક મનુષ્યને એમ નથી લાગતુ કે જે પુરૂષ કરતા નિ સંદેહ તે શ્રેષ્ઠ છે! આવા ઉત્તમ પુરૂષોનો સત્કાર કરતા કોઈ વિશેષ શુભપર કે ઉદાર લાગણી મનુષ્યના મનમા હોઈ શકે નહી

ધર્મના વિશાળ પ્રદેશમા ભ્રમણ કરેલા એક ધર્મવીર પુરૂષનુ જીવનવૃત્તાન્ત વાચકોની સન્મુખ રજુ કરવાની તક લેવામા આવે છે

જન્મ.

ગુજરાત દેશના સતર હજાર ગામોમા પાલનપુર નામનુ એક નગર હતુ પ લવિયા પાર્શ્વનાથજીનુ ભવ્ય મદિર દેવવિ માન સમાન દીપી રહુ હતુ સુવર્ણની ઘટાનો નાદ- વનિ તે ત્રિ- ભુવનને ગજાવી મુકતો હતો તે નગરમા એક એવો નિયમ હતો કે જે લક્ષાધિપતિ હોય તે કોટની બહાર અને ક ાડપતિ કિ ાામા રહે. તે નગરમા ઓશવશમા ઉત્પન થયેલ શ્રાવક ધર્મ પરિ પાલક કુવરજી નામક શેઠ રહેતા હતા તેમને શિયળવૃતે કરી સીતા સમાન-પતિપ ાયણા અને સુરવરૂપા નાથીબાઇ નામે ભાર્યા હતી

એક સમયે રાત્રિને વિષે નાથીબાઈ શયનભુવનમા નિદ્રા વશ થઈ હતી પ્રાત કાળ થવાને હજુ થોડી વાર હતી અર્ધ નિદ્રાવસ્થામા અને કઈક જાગતવસ્થામા સ્વપ્ન આવ્યુ કે જાણે "એક ગાજતો ચાર દાતવાળો ઉજવલ ગજેન્દ્ર ઉદરમા પ્રવેશ કર્યો છે " એ સ્વપ્ન જોઇ તે તરત જાગી ઉઠી સ્વપ્નની વાત પતિને કહેતા તેણે કહ્યુ કે તમને એક સુદર પુત્ર થશે કે જેની આખા ભારતવર્ષમા કીર્તિ ફેલાશે

ગર્ભનુ સારી રીતે પાલન કરતા ત્રીજે માસે નાથીબાઇને એક ઉત્તમ ઇચ્છા-દોહદ ઉત્પન્ન થયો કે હુ જગત્મા અમારી પડહવગડાવુ જીનેશ્વર પ્રભુની પ્રતિમાની નવાંગે પૂજા કરૂ, સ ત્પાત્ર મુનિઓને દાન આપુ અને શત્રુજય પર્વતપર જઇ તીર્થંકર શ્રી આદિનાથની પૂજા કરૂ અનુક્રમે નવમાસ અને સાત

દિવસ પૂરા થયા સંવત ૧૫૮૩ ના માગશીર્ષ માસની શુક્લ પક્ષની નવમીને સોમવારને દિવસે કુંવરજીને ત્યાં ભવિષ્યમાં જગતના થનાર મહાન પુરૂષનો જન્મ થયો તેનું નામ હીરજી એવું રાખવામાં આવ્યું બાર વર્ષની ઉમરમાં શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરી તેમાં તે પ્રવીણ થયો કાળવશ થઇ માતાપિતા સ્વર્ગવાસી થયા તે પોતાની બ્હેન સાથે પાટણમાં આવ્યો અને શ્રીવિજયદાન સૂરિમહારાજનું ચારગતિના ભયાનક દુ ખોનું વ્યાખ્યાન શ્રવણ કર્યું એટલે ચિત્ત વૈરાગ્યમય થયું, અને સંસારના ક્ષણિક સુખોથી ભિન્ન વિરામ પામ્યું સર્વે વસ્તુઓ ક્ષણિક જણાવા લાગી

દીક્ષા.

માતાપિતાના અભાવે ભગિનીની પાસે દીક્ષા લેવાની હીરજીએ આજ્ઞા માગી ત્યારે ભગિનીએ બહુ કલ્પાન્ત કર્યું સંસારથી વિરક્ત થઇ ત્યાગી થવામાં પડતા કષ્ટો અને ત્યાગી થયા પછી સહન કરવા પડતા ઉપસર્ગોનું વર્ણન તથા તે પાળવાની દુષ્કરતા જણાવી, છતા પણ એક રંચમાત્ર ફેર હીરજીની વૈરાગ્ય ભાવનામાં પડ્યો નહી ગગનવિહારી ભારંડપક્ષી તોફાની સમુદ્રમાં ઉછળતા મોજાઓની ક્યાં દરકાર કરે છે? પછી તે ભલેને મોટા પર્વતોના રૂપના થઇને ઉછળે! તેનું પરિણામ એ થાય છે કે તે તેનાથી ભય પામતો નથી તેવીજ રીતે હીરજીનું ચિત્ત વૈરાગ્યમાં વિશેષ કરી ચોંટયું સંયમ રૂપી માનમાં ઉછળતા બ્હેનના પ્રેમ રૂપી મોજાઓને પાછા કેમ

બદરમા હતા ત્યારે સાર્વભૌમ મોગલ બાદશાહ જલાલુદ્દિન અકબર દિલ્હીના તખ્તપર રાજ કરતો હતો તેને જુદા જુદા ધર્મો જાણવાની અતિ જીજ્ઞાસા હતી કોઇ પ્રભાવશાળી પુરૂષ તેના સાભળવામા આવતા તે તેને પોતાના દરબારમા બોલાવતો સન્માનથી સતોષિત કરી ધર્મ સબધી વાર્તાલાપમા આનદ મેળવતો ગુજરાત દેશમા વિચારતા સૂરિજીના ગુણગાન થતા સાભળ્યા એટલે તેમને આદર સત્કારથી વિનતિ કરી ત્યા (દિલ્લી) તેડાવ્યા સૂરિવર્ય તેની પ્રાર્થના સ્વીકારી તે તરફ જવા નિકળ્યા અકબર બાદશાહ અને શ્રી હીરવિજય સૂરિની પ્રથમ મુલાકાત આગ્રા શહેરમા થઇ * તેમનો દયામય ઉપદેશ બાદશાહને બહુ ગમ્યો પોતે પણ એક વર્ષમા કેટલાક દિવસ સુધી માસ ન ખાવાનો નિયમ કર્યો મુગા જાનવરો અને પશુ પક્ષીઓની નિષ્કારણ થતી હિંસા સુરિમહારાજના ઉપદેશથી ઘણા ભાગે બધ કરાવી

એ વિષયની વિશેષ હકીકત જાણવાના જીજ્ઞાસુએ હીરસૌભાગ્ય અને જગદ્ગુરુ કાવ્ય મા જોઇ લેવી જેમા જગદ ગુરૂની પદવી કેમ મળી ઈત્યાદિકનુ વર્ણન વિસ્તાર સહ કરેલુ છે વિસ્તારના ભયથી અત્રે લખવામા આવ્યુ નથી કારણકે આ લેખ સાધારણ રીતે સુરિમહારાજના પરિચય માટે લખાયો છે

* તેજ પુસ્તકમા જુઓ

સ્વર્ગ ગમન

જગતનો એક એવો સાધારણ નિયમ છે કે પ્રભાતની પાછળ અંધકાર અને અંધકારની પાછળ પ્રકાશ હોય છે તેમજ સુખની પાછળ દુઃખ અને દુઃખની પાછળ સુખ પણ હોય છે તેવીજ રીતે જીવ જ્યાં સુધી મુક્ત દશા-પરમધામ શાશ્વત સ્થાન મોક્ષને ન પામે ત્યાં સુધી મરણ પછી જન્મ ધારણ કરવો પડે છેજ જન્મ મરણનાં દુઃખો સહન કરવા પડે છે એમ જન્મ મરણની ઘટમાળ સદાકાળ પરિવર્તન શીલ છે

મોટા મોટા રાજા મહારાજા, વાસુદેવ, છ ખંડના અધિપતિ ચક્રવર્તિ અને સુરનરથી સેવન કરાતા અને ત્રિભુવનમાં પૂજ્ય પણાને પામેલા પુરૂષો પણ એજ રસ્તે ચાલ્યા ગયા, તો પછી સાધારણ માનવ જેવા પામર પ્રાણીની શી ગણત્રીમાં છે વારૂ !

સૂરિમહારાજ વિહાર કરતા કરતા કાઠિયાવાડમાં આવેલા ઉના નામના ગામમાં આવ્યા ત્યારે આયુની દોરી ખુટી ગઈ હતી પોતાનો અવસાન કાળ આવેલો જાણી શ્રીમાન હીરવિજયસૂરિજીએ વિજયસેન આચાર્યની પોતાના માટે સ્થાપના કરી અંતાવસ્થા આવી જાણી ધર્મધ્યાનમાં વિશેષપણે મગ્ન થયા સંવત્ ૧૬૫૨ અને ભાદરવા સુદ ૧૧ ને દિવસે સૂરિમહારાજ જૈન જગતને સલામ કરી સ્વર્ગગમન કર્યું એઓ શ્રીમન્મહાવીર પરમાત્માના ૫૮મે પાટે થયા સર્વેના ચિત્તમાં-જગતમાંના ચમકતા હીરાના જેવા શ્રીહીરવિજયસૂરિના વિયોગથી ખેદ ગ્લાનિ

ના ચિન્હો જણાવા લાગ્યા. એવા મહાન અને પરોપકારી પુરૂષના વિયોગથી અમારા અંત કરણમાં પણ ક્લેશ થઇ આવે છે અને અંત કરણ દુખિત થાય છે તેથી લેખિનીને વિરામ આપી આ લેખની અત્રેજ સમાપ્તિ કરી દઇએ છીએ

દોહા

કાળે જગ ખાધો સહી, કુણે ન ખાધો કાળ,
કાળ આહેડી જગવડો, જેણે ભખીઆ વૃદ્ધ બાળ ૧
આઉખા રૂપી લાકડું, રવિ શશિરૂપ કરવત્ત,
કાળ રૂપીઓ સૂત્રધાર, વેહરી આણે અંત ૨
પૃહવી નિત્ય નવોઢી પુરૂષ પુરાણો થાય
વારે લવ્વ આપણે, નાટિક નાચી જાય ૩
ઢોલ દદામા દડ્ડી, કે' તે ગયે બજાય,
હમ દેખતે જગ ગયો જગ દેખત હમ જાય ૪

(ઋષભદાસ સંઘવી)

આવા મહાન પુરૂષ જગતમાં જૈનધર્મની વિજયી ધ્વજા ફરકાવવા ભારતવર્ષમાં ઉત્પન્ન થાઓ ! એજ શુભાશા ! !

शान्ति शान्ति शान्ति. ! ! !

हीरप्रश्नावलिः

॥ श्री शङ्खेश्वरपार्श्वनाथाय नमः ॥

॥ महामहोपाध्यायश्रीहीरचन्द्रगणिगुरुभ्यो नमः ॥

શિષ્ટ લોકોએ આચરેલો માર્ગ ન લોપાય અને આ ગ્રંથ નિર્વિઘ્ન સંપુર્ણ થઈને પ્રાણીઓને ઉપકારજનક નીવડે તે માટે ગ્રંથકાર વિતરાગદેવને પ્રણમન કરતા થકા આ ગ્રંથનું સંપુર્ણ વક્તવ્ય અને પ્રયોજન દેખાડે છે

॥ श्लोक ॥

स्वर्गश्रियोनिदानं, जन्तूनां धर्मकारिणा सम्यक् ।
श्रीवर्द्धमानतीर्थाधि,-राजमभिनम्य सद्भक्त्या ॥ १ ॥
गीतार्थवृन्द निर्मित,-पृच्छानामुत्तराणि लिख्यन्ते ।
श्रीहीरविजयसूरि,-प्रसादितानि प्रबोधाय ॥ २ ॥
॥ युग्मम् ॥

"દાન, શિયલ, તપ ભાવના રૂપ" ધર્મને કરવાવાળા પ્રાણીઓને મોક્ષરૂપ મંગલશ્રીના હેતુભુત અને તીર્થસ્વરૂપ ચતુર્વિધ (સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકા) સંઘના અધિપતી શ્રી મહાવીર પ્રભુને મન વચન અને કાયારૂપ ત્રણ યોગવડે ઉત્તમ ભક્તિથી નમસ્કાર કરીને જ્ઞાની મહાત્માઓના સમુહે

કરેલા જે પ્રશ્નો, અને શ્રીમાન્ હીરવિજયસુરીશ્વરે આપેલા ઉ
ત્તરો ઉત્તમ બોધને માટે લખીએ છીએ

મહોપાધ્યાય શ્રી વિમલહર્ષગણિએ પૂછેલા પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તર

પ્રશ્ન ૧—" गच्छगओ अणुगी " એ ગાથામા બ તાવેલા પચ્ચીશ ભે ને વીશે પચ્ચીશ ભેદમા બે ત્રણ અથવા ચાર ગુણની વિદ્યમાનતા રહેવાથી સયમના આરાધક હોવાથી વદનીય છે ? કે બે ત્રણ દોષના રહેવાથી સયમના વિરાધક હો વાથી અવદનીય છે ?

ઉત્તર ૧—" गच्छगओ अणुगी "એ ગાથામા દર્શા વેલા પચીશ ભે ની અદરથી બે ત્રણ ગુણની વિદ્યમાનતા રહે વાથી અને દોષોને તો આલબન (કારણ) વડે સેવવાથી સયમના આરાધકજ છે અને તેથી તેઓ વદનીય છે

કાંઈપણ કારણ સિવાય જો દોષોને સેવે તો તે સયમના વિરાધક હોવાથી વદન કરવાને યોગ્ય નથી

પ્રશ્ન ૨–" [1]ए आ रिस पच कुशील सवुडे रूवघर " એ પ્રમાણે પાપ શ્રમણીય અધ્યયનમા કહેલા લક્ષણોવાળા

---

[1] एआरिस पचकुसिल सवुडे रूवधरे मुणिपवराण हेट्ठिमे ॥ अयसि लोए विसमिव, गरहिए न से इह नेव परत्थ लोए॥ ઉતરાધ્યયન સૂત્ર ૧૭ મુ પાપશ્રમણીય અધ્યયન ગાથા ૨૦

સાધુઓ વદ છે ? કે [1]પાસત્થા દિના લક્ષણોવાળા હોવાથકી અવદનીય છે ?

ઉત્તર ૨—ઉપરોક્ત ગાથાના વ્યાખ્યાનમા પાસત્થાદી લક્ષણોયુક્ત સાધુઓનુ પણ જઘન્યથી સાધુપદને વિશે વર્ણન કહેલુ છે, એ જઘન્ય સાધુપદને વિશે વરતતુ પણ કોઈ કારણને લઇનેજ હોવાથકી તેઓ પણ વદનીય છે

પ્રશ્ન ૩—પચીસ ભાગાએ કરીને આશ્રિત "एआरिस" એ ગાથામા કહેલા લક્ષણ યુક્ત સાધુ છઠા અને સાતમા ગુણ સ્થાનકને વિશે વરતેછે? કે અન્ય મતમા કહેવાતુ જે મુહુર્ત તે થકી વધારે કાળ રહેવાવાળુ છઠુ ગુણ સ્થાનક તેને વિશે વરતેછે?

ઉત્તર ૩—પચીશ ભગા આશ્રિત અને "एआरिस" એ ગાથામા બતલાવેલા લક્ષણો યુક્ત કેટલાએક સાધુઓ આ સમાના અધ્યવસાય વિચીત્ર હોવાથી છઠા અને સાતમા ગુણ સ્થાનકને વિશે વરતે છે અને કેટલાએક અન્ય મતમા કહેવાતુ જે મુહુર્ત તે થકી વધારે કાળ પર્યંત રહેનારૂ છઠુ ગુણ સ્થાનક તેને વિશે વરતે છે આને માટે કયાઇ પણ સ્પષ્ટ અક્ષરો મળતા નથી

પ્રશ્ન ૪—" जो चय इ उत्तर गुणे मूलगुणे वी " એ ઠેકાણે અચીરપણુ સવત્સરાદિ કાલના નિયમથી ? કે સામાન્યપણાથકી ગ્રહણ કરવુ ?

---

૧ પાસત્થ ખિન્ન સસક્ત સ્વતન્ત્ર કુશીલ એ પાચ કુશીલ કહેવાય છે

ઉત્તર ૪—" जोचयइ उत्तरगुणे मूलगुणेरी " એ ગા થામા અચિરેણ પદ ઉત્તર ગુણ સ્થાનકના ત્યાગના પ્રતિષેધ પરક છે સમયનો નિયમ કરવો શકય નથી કારણ કે કોઇ પતિત પરીણામીને ઉત્તર ગુણ સ્થાનકના ત્યાગ પછી જુજ કાળમા કર્મનો નાશ થાય છે અને કોઈને ઘણા કાળ પર્યન કર્મનો નાશ થતો નથી

પ્રશ્ન ૫—ક્ષપનકાદિ દશમાથી ગમે તે કોઇ તપા ગચ્છ ના સાધુને વદન પુજન કરે અને આહાર પાણી ઘર વિગેરેનુ દાન કરે અને કોઇ તે થકી વિપરીત કરે તો તે બનેને સરખુ ફળ મળે, કે કાઈ વિશેશ ?

ઉત્તર ૫—ક્ષપનકાદિ દશમાથી જે સાધુઓને વદન પુજન કરે છે અને આહાર પાણી ઘર વિગેરેનુ દાન કરે છે તેને શુભ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે અને તેથી જે વિપરીત કરે છે તેને અશુભજ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે

પ્રશ્ન ૬—તેઓ (ક્ષપનકાદિ) ની મધ્યમા કોઇ દેરાસર વિગેરેના રક્ષણને માટે પ્રયત્ન કરે છે અને અન્ય તેથકી વિપ રીત કરે છે તો તે બનેને ફળ સરખુ, કે કાઇ વિશેશ ?

ઉત્તર ૬—જૈનમદીર વિગેરેના રક્ષણને માટે પ્રયત્ન કરવાથી શુભજ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે અને જે વિપરીત કરે છે તેને અશુભજ ફળ મળે છે

પ્રશ્ન ૭—કોઇ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર તપસ્યા વિગેરે શુભ કરવાવાળાની ભક્તિ કરે છે અને અન્ય તેથકી વિપરીત

કરે છે તો તે બન્નેની સમાનતા છે કે કાંઈ વિશેષ ?

ઉત્તર ૭—ઉપર કહ્યા પ્રમાણેજ જ્ઞાનાદિ શુભ કાર્યને કરવાવાળો જે હોય તેની ભક્તિ કરનારને શુભ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે અન્યને અશુભ ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે

પ્રશ્ન ૮—વર્ણાદિવડે કરીને ભેદ થયે છતે સ્વભાવથીજ નરાની માફક પરસ્પર દશનો મત ભેદ કહે તે આજ્ઞાના વિ ધકપણાની સરખાઇ કે કાંઇ વિશેષ છે ?

ઉત્તર ૮—દશનુ જે વર્ણાદિ વિચીત્રપણુ તેની સમાનતા કહેવાવાળુ વચન આપણુ પોતાનુ નથી કિંતુ બીજાનુંજ છે

પ્રશ્ન ૯—ચૈત્યાદિ ધર્મકાર્યને કરનારાઓને તપાગચ્છીય શક્તિમાન શ્રાવક સહાય કરે મધ્યસ્થતા ધરે કે વિપરીત વરતે અને તેમા કાંઇ પણ લાભ ખરો કે નહીં ?

ઉત્તર ૯—ચૈત્યાદિ જે જે ધર્મ કાર્ય કરનારાઓ હોય તેમાથી શ્રીગુરૂપાટે જે જે આદેયપણે ગ્રહેલ હોય તેવા ચૈત્યાદિ ધર્મ કાર્યમા સહાય કરવી તે સુંદર છે અને તે સિવાયના કાર્યમા મધ્યસ્થ રહેવુ યોગ્ય છે પરંતુ કોઇપણ કાર્યમા વિપરીત વરતન કરીને વિરોધ ઉત્પન્ન કરવો તે કલ્યાણ કારક નથી

પ્રશ્ન ૧૦—લોકોથી ભિન્ન જે નવ ક્ષપનકાદિ તેઓની પ્રતિ માની પુજા તથા સ્તુતીને અશ્રીલેપન વસ્તુનુ વિલેપન તે ગાળ દેવારૂપ ? કે પુજા અને સ્તુતી રૂપ ?

ઉત્તર ૧૦—નુતન પ્રતિમાની પૂજા તથા સ્તુતી તે અશુચી

વિવેચન તથા ગાઢ દેવારૂપ જે ઠહેવુ તે વચનજ સ્ત્પુરૂષોને ઉચારવા યોગ્ય નથી તો પઠાં Cનરવ૭ કરીને ૩

પ્રશ્ન ૧૧—તેઓમાથી કોઇ સઘની ભક્તિ કરે અથવા અભક્તિ કરે તો તે બનેમા ભુતે ગ્રસેના અને મદ્યપાન કરેલા માણસના કાર્યની જેમ સરખાપણુ કે તેને ભક્તિ અને અભક્તિનુ શુભાશુભ ફળ મળે ?

Cનર ૧૧—સઘની ભક્તિ કરવાવાળા અને નહીં કરવાવાળાને મદ્ય અને ભુતથી ગ્રસેલાની ઉપમા દેવી તેજ અ ... છે કહેવાનુ કે શુભાશુભ ફળ અવશ્ય મળે છે

ન ન ૧૨—સ્થપનમદિએ કરેલા નમસ્કાર પાઠ કેહમાથી શિખાવવુ અને બ્રહ્મચર્ય પાળવુ વિગેરે માર્ગાનુયાયી સમજવુ ? કે શિકારી અને મચ્છીમારના પ્રણામની માફક પાપનો હેતુ ?

ઉત્તર ૧૨—નમસ્કાર પાઠ કેહમાથી શિખાવવુ અને બ્રહ્મચર્ય પાલન વિગેરે ધર્મકાર્યને શિકારી વિગેરેના અવયવ આયની ઉપમ આપવી તે પ્રતીતોને અનુચીત છે કહેવાનો ભાવાર્થ એ છે કે તે સઘળુ માર્ગાનુસારી સમજવુ

પ્રશ્ન ૧૩—પરપક્ષીએ કરેના સ્તોત્રાદિક છે તે ચાડાન તુરમડા આદિ હલકી જાતીએ બનાવેલી સ્તોઈની માફક આસ્વાદનીય નથી ? કે તેમા કાઇ ફેર છે ? અર્થાત જૈનેતર પ ... કરેલા સ્તોત્રાદિ આપણે બોલવા કલ્પે કે નહી ?

૧૩—પરપક્ષીએ કરેલા સ્તોત્રાદિને ચાડાલ અને

તુરકાદી હલકી જાતીની રસોઇની ઉપમા આપવી તેજ વિદ્વાનોને અનુચીત છે તો પછી ઉતરવડે કરીને શુ ?

પ્રશ્ન ૧૪—તપગચ્છના શ્રાવકો પોતાના ગચ્છના કે પરગચ્છના કરાવેલા દેરાસરમા ચદનાદિ મુકે તો પોતાના દેરાસરમા પુણ્યહેતુ અને અન્યના દેરાસરમા પાપહેતુ સમજવુ કે બ નેમા સમાન લાભ લેખવો ?

ઉત્તર ૧૪—તપગચ્છના શ્રાવકો પોતાના ગચ્છના ચૈત્યમા અને બીજા ગચ્છના ચત્યમા ચદન વિગેરે મુકે તો તેમા જેવો પોતાના ચૈત્યમા મુકવાથી લાભ થાય છે, તેવોજ **શ્રી** પરમગુરૂ પુજ્ય આદેશપણે આદેશ કરેના પરકીય ચૈત્યમા મુકવાથી પણ લાભ થાય છે પરન્તુ પાપ તો થાયજ નહિ

પ્રશ્ન ૧૫—×બીજ વિગેરે પાચ પર્વ તિથીઓ શ્રાવવિધી વિગેરે જૈનીય ગ્રંથો વદી બીજ કોણ ગ્રથમા બતાવેલી છે ?

ઉત્તર ૧૫—બીજ વિગેરે પાચ પર્વ તિથીઓની માન્યતા ગીતાર્થ સમુહના આચરણ ઉપરથી જણાય છે શ્રાધ

× बीआपचमी अठमी एगारमी चउद्सी पणतिहीओ ॥ एआओसु अतिहीओ गोअम गणहारिणा भणिआ બીજ પાચમ આઠમ એકાદશી અને ચઉદશ એ પાચ શ્રુત જ્ઞાન આરાધન કરવાની તિથીઓ ગૌતમ ગણધર ભગવતે કહી છે શ્રાધવિધિ ભાષાતર પૃષ્ઠ ૪૭૮

તિથી સીવાય બીજે કોઇ પણ ઠેકાણે દ્રષ્ટીગોચર થયુ હોય તેમ સ્મરણમા આવતુ નથી

પ્રશ્ન ૧૬—*मासमिपव्वछक तिन्नि पव्वाइ पक्खमि એ ગાથામા બતાવેલી ચતુષ્પર્વી સર્વ શ્રાવકોને માટે છે કે લેપ શ્રાવકોનો અધિકાર કહેલો છે ?

ઉત્તર ૧૬—ઉપરની ગાથાને વિશે કહેલી ચતુષ્પર્વી કરવાનો સર્વ શ્રાવકોનો અધિકાર સભવે છે લેપ શ્રાવકોનો અધિકાર નથી

પ્રશ્ન ૧૭—મહાવિદેહ આદિ ક્ષેત્રોને વિશે કલ્યાણક તિથી વિગેરે અહીંઆ ભરત ક્ષેત્રમા માન્ય કરાતી જે તિથીઓ છે તેજ તિથીઓ સમજવી કે બીજી સમજવી ?

ઉત્તર ૧૭—મહાવિદેહ આદિ ક્ષેત્રને વિશે કલ્યાણક તીથીઓ ભરત ક્ષેત્રમા ચાલતી તિથીઓની પ્રમાણે માનવી જોઇએ તેવો સભવ થતો નથી કારણ કે અહીં ભરતક્ષેત્રના તિર્થકરોના ચ્યવનાદી કલ્યાણક સમયે જ્યારે રાત્રી હોય છે

---

* अट्ठमी चउद्दसी पुण्णिमाय तहामाव साद्दहर-पव्व मासमि पव्वउक्क तिन्नि अपव्वाइ पक्खंमि "

આઠમ ચઉદશ પુનમ અને અમાવાસ્યા એ પર્વણી ગણાય છે એમ (બે આઠમ બે ચઉદશ અમાવાસ્યા પુર્ણિમા) મળી એક મહિનામા છ પર્વ હોય છે અને એક પખવાડીયામા ત્રણ પર્વ હોય છે શ્રાધવિધિ ભાષાન્તર પૃ ૪૨૮

યારે ત્યા (મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા) દીવસ હોય છે તેથીકરીને તે પ્રમાણે સ ભવ નથી તે વાતને પ્રતિપાદન કરવાને માટે સ્પષ્ટ અક્ષરો કોઈ સ્થળે ઉપલબ્ધ છેજ નહી

પ્રશ્ન ૧૮—યોગવહન કરવાવાળા સાધુઓને છ દિવસ અધિક છ માસનુ પ્રાયશ્ચિત અપાય છે ? કે છ દિવસ હીન છ માસનુ ? જો છ દિવસ અધિક છ માસનુ કહેશો તો જેવી રીતે અસ્વાધ્યાયના બાર દિવસોનો ક્ષેપ કરીને છ માસ અને ૭ દિવસ યોગવહન થાય છે તેવીજ રીતે ચાતુર્માસિક અસ્વાધ્યાયના ચાર દિવસ ગણી તેનો ક્ષેપ કરી (ઉમેરી) યોગવહન કરવાવાળા સાધુઓને છ માસ અને દશ દિવસનુ પ્રાયશ્ચિત આપવુ જોઇએ ?

ઉત્તર ૧૮—છ મહીનાના યોગને વહન કરવાવાળા સાધુઓને અસ્વાધ્યાયના ચાર દિવસની અપેક્ષા નહી કરીને છ દિવસ અધિક છ માસનુ પ્રાયશ્ચિત આપવુ જોઇએ. આ પ્રમાણે વૃદ્ધ સ પ્રદાય છે

પ્રશ્ન ૧૯—ચોથા પહોરમા કોઈ વખત ચાર ઘડી બાકી રહે તે બે કાળ ગ્રહણ કર્યે છતે અથવા એક કાળ ગ્રહણ કરી લીધો હોય અને બીજો ગ્રહણ કર્યો હોય તે વખતે આકાશમા ઉલ્કાપાત વિગેરે કાળના પ્રતિબ ધનુ કારણ થાય છે ત્યારે એક કાળ રહે કે બે કાળ ? અથવા એક નહી તથા કાળ શુધ હોવાથી અન્તરાન્તરાદિગાલોક શા માટે કરીએ છીએ ?

ઉત્તર ૧૯—રાત્રીના ચોથા પહોરમા કાળને ગ્રહણ કર્યા

પછી ઉ ત્પાત વિગેરે થાય તો પણ કાળનો ઉપઘાત થતો નથી પહેલો કાળ ગ્રહણ કરી લીધો હોય અને બીજો ગ્રહણ કર્યે છતે ઉત્પાત વિગેરે થાય તો કારણ વીના એકે પણ શુદ્ધ થતો નથી તથા કાળ ગ્રહણ કર્યા પછી પણ દિગાને ક સુકાતો નથી એવો વૃદ્ધ સમ્પ્રદાય છે

પ્રશ્ન ૨૦—પ્રાભાતિક સ્થાનમા વેરતિકાળનુ થાપન આકસ્મિક સધિ કારણ રહે તે કે સ્વભાવ વૃત્તિ ગી જાણવુ ?

ઉત્તર ૨૦—પ્રાભાતિક સ્થાનમા વધુ રહે તે વે તિકાળનુ સ્થાપન આકસ્મિક સધિ કારણ રહે તેજ જાણવુ અ યથા નહિ

મહામહોપાધ્યાય શ્રી કલ્યાણવિજય ગણીએ કરેલા પ્રશ્નો અને તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—શ્રાવકની પ્રથમ સ મ્યક્ત્વ પડિમામા અન્ય દર્શની બ્રાહ્મણાદિ ભિક્ષુકોને અ ન આદિ દેવુ ક પે કે નહી ?

ઉત્તર ૧—અનુકંપાદિ વડે કરીને શ્રાવકની પહેલી પ ડિમામા બ્રાહ્મણાદિ અન્ય દર્શનીઓને અન્ન આદિ દેવુ ક પે પરતુ ગુરુ બુદ્ધિવડે કરીને નહી

પ્રશ્ન ૨—કુલગુરુ તરીકે આવેલા અન્યદર્શનીને માટે કેમ સમજવુ ?

ઉત્તર ૨—કુલગુરુતાદી સ બ ધવડે કરીને આવેલા હી ગીને અન્ન આદિ દેવું ક પે છે

પ્રશ્ન ૩—નવમી પડિમા જે છે તે નવમી પડિમા વિગેરેની અદર દેશાવકાશિક કરવુ યુકત છે કે અયુકત ?

ઉત્તર ૩—નવમી પડિમા વિગેરેમા દેશાવકાશિક કરવુ યોગ્ય જણાતુ નથી

પ્રશ્ન ૪—કોઈ કે ણે એ પ્રમાણે લખવામા આવ્યુ છે કે દશમી પડિમાને વિશે કપુર ધુપાદિ વડે કરીને જીનેશ્વર મહારાજની પૂજા કરવી તો કેટલી પડિમા સુધી ચદન પુ'પાદિ વડે કરીને પુજા થઈ શકે, અને કેટલી પડિમા સુધી કપુર ધુપાદિ વડે કરીને પુજા થઈ શકે, અને કઇ પડિમામા બીલકુલ દ્રવ્ય પુજા થઈ ન શકે તે કહો ?

ઉત્તર ૪—પડિમાધારી શ્રાવકોને દલીત વિમલ પઞ્જીકાના અભિપ્રાય પ્રમાણે આઠમી પડિમા સુધી ચદન પુ'પાદિ વડે કરીને જીનેશ્વર ભગવાનની પુજા કરવી જોઇએ આઠમી વિગેરે પડિમાને વિશે તથા પ્રકારે પુજા કરવી તે ઉચિત નથી કપુર વિગેરે અચિત દ્રવ્યોથી આઠમી, નવમી, તથા દશમી પડિમા સુધી પુજા કરવી તે યોગ્ય છે કારણ કે તે દ્રવ્યો નિર્વદ્ય છે કોઇ ગ્રથમા આને માટે પાઠ ઉપલબ્ધ નથી, તેથીકરીને અગીઆરમી પડિમાની અદર તો સાધુની માફકજ પુજાને માટે જાણી લેવુ

પ્રશ્ન ૫—" આણા ખડણકારી " એ ગાથાની અદર જે ઉત્સુત્ર પ્રરુપણા કરનારાઓની પુજાવિધીનુ નિર્થકપણુ બતા

વવામા આવેલુ છે તે ફળ માત્રની અપેક્ષાએ એટલે કે કોઇ પણ ફળ ન મળે કે ફળ વિશેષ ન મળે ?

ઉત્તર ૫--" आणा खडणकारी " એ ગાથાની અ દર જે ઉત્સુત્ર પ્રરૂતિ કરનારાઓની પુન્તદિ વિધીનુ નિરર્થકપ ણુ બતાવવામા આવેલુ છે તે મોક્ષ લક્ષણ ફળ વિશેષની અ પેક્ષાએ જાણવુ, સામાન્ય ફળ તો મળે ?

પ્રશ્ન ૬--જબુદ્વિપ પ્રજ્ઞપ્તિમા તથા જીવા અભિગમમા જગતના વર્ણનના અધિકારમા " पुरापुराण ग्रविणांण सु परिक्त्ताण सुभाण फल्लाणाण कडाण कम्माण फल विसेस पच्चणु भव माणा विहरति " વિગેરે જે વ્યતર દેવ દેવીઓ ના આકૃત સત્કાર્યની પ્રશ સા કરી છે તે આરાધક સમ્યક્ દ્રષ્ટિ સબધી જાણવી ? કે અન્ય સબધિ ?

ઉત્તર ૬—જબુદ્વિપ પ્રજ્ઞપ્તિ તથા જીવા અભિગમમા જગત વર્ણનના અધીકારમા વ્યતર દેવ દેવીઓનુ જે " पुरा पुराण " ઈત્યાદિવડે કરીને કરેલી પ્રશસા આરાધક સમ્યગ દ્રષ્ટી સિવાયના બીજાઓના કરેલા સુકૃતની સમજવી

પડીત જગમલગણીએ કરેલા પ્રશ્નો અને તેઓના ઊત્તરો.

પ્ર૦ન ૧--સાન્જે પ્રતીલેખના દેશના માર્ગણ સમયે મુનીઓ મળે છે તે સાત મડળીની મધ્યમા કઇ મડળી કહેવાય?

ઉત૦ ૧--સાન્જે પ્રતીલેખના માર્ગણ સમયે મુનીઓ જે મળે છે તેનો આવશ્યક મડલીની મધ્યમા અતરભાવ કરવો સભવેછે

પ્ર૦ન ૨- સદાલ પુત્ર કુભારે પ્રતિક્રમણની રચના કરી છે આ વાત સત્ય છે કે અસત્ય અથવા તે પ્રતિક્રમણની રચના કોની કરેલી છે ?

ઉત્તર ૨--શ્રાવકનુ પ્રતિક્રમણસુત્ર આર્ષ (રૂપીઓ રચેલુ) છે કુભારે પ્રતિક્રમણની રચના કરી છે એ પ્રકારનો પ્રઘોશ અપ્રમાણિક છે આ પ્રકારે પચાગક વૃતિની અદર સ્પષ્ટ કહેલુ છે.

પ્ર૦ન ૩—છઠા કર્મગ્રથની રચના કરવાવાળી ચદન મહત્તરા સાધ્વી છે તેમ કહેવાય છે તે વાત સત્ય છે ?

ઉત્તર ૩—છઠા કર્મગ્રથની રચના કરવાવાળી ચદન મહત્તરા સાધ્વી છે, તે વાત સત્ય નથી કારણ કે છઠા કર્મગ્રથની ટીકામા *" आचार्य आह " (આચાર્ય કહે છે) એ પ્રમાણે ટીકાકારે લખ્યુ છે તથા છઠા કર્મગ્રથની અવચુરણીમા

---

* જો સાધ્વી હોય તો સ્રીત્વદ્યોતક આપ્ પ્રત્યય આવીને ' आचार्या आह ' એ પ્રમાણે કહેતા

" [1]चन्न महत्तर कृत प्रकरण व्याख्यायते (ચન્દન મહત્તર કૃત પ્રકરણનુ વ્યાખ્યાન કરીએ છીએ) તેમ લખેલુ છે તેથી તેના કર્તા ચંદન મહત્તર આચાર્ય સમજવા

પ્રશ્ન ૪—શ્રાવકને ચતુ શરણ વિગેરે કેટલા પયન્ના ભણવાનો અધિકાર છે ?

ઉત્તર ૪—પરપરાથી ભક્ત પરિજ્ઞા ૧, ચતુ શરણ ૨, આતુર પ્રત્યાખ્યાન ૩, સસ્તારક ૪, એ ચાર પયન્ના ભણવાનો શ્રાવકને અધિકાર જણાય છે

પ્રશ્ન ૫—અજવાળી દશમને દીવસે આયબિલ કરવાવાળાને મિથ્યામતીપણુ લાગે ખરૂ કે નહી ?

ઉત્તર ૫—અજવાળી દશમને દીવસે આયબિલ કરનાવાળાને મિથ્યામતીપણુ લાગે તેમ જાણવામા નથી

પ્રશ્ન ૬—તેવીજ રીતે રોહીણી તપને આરાધન કરવાવાળાની મિથ્યામતી ખરી કે નહી ?

ઉત્તર ૬—તેની પણ મિથ્યામતી જણાઇ નથી.

પ્રશ્ન ૭—પચમીનો તપ કરનારને પર્યુષણા (સવત્સરી) ની ચતુર્થીનો ઉપવાસ પચમીમા ગણાય કે નહી ?

ઉત્તર ૭—સવત્સરીનો ઉપવાસ છઠ કરવાને જે અસમર્થ હોય તેને પચમીના તપમા ગણી શકાય, અન્યથા નહી

---

૧ આ સ્થળે પણ આપ ગત્યય લાવી चन्न महत्तरा कृतम् એ પ્રમાણે લખતા

પ્રશ્ન ૮--કાકુસ્થ એ રામનુ અને તેના વ ગમા થયેલા પુરૂષોનુ નામ છે તેની કેવી રીતે વ્યુત્પતિ કરવી ?

ઉત્તર ૮--કુ એ અવ્યયને ' अव्ययस्यको ट च सि० है. ૭-૩-૩૧ એ સુત્રથી સ્વગનો પુવમા અ પ્રત્યય કરીને કુત્સિત વિપક્ષો રહે જેને વિસે એ પ્રમાણે વ્યુત્પતિને અનુસારે અધિકરણમા " स्यादिभ्य' कः सि. है. ૫-૩-૮૭ એ સુત્રથી ×ક પ્રત્યય કરી કકુત્થ તેના અપત્ય જે હોય તે કાકુત્થ કહેવાય આ વ્યુત્પતિને અનુસારે રામનુ તથા તેના વશના પુરૂષનુ નામ કાકુત્થ કહેવાયુ

પ્રશ્ન ૯--અર્થ મડળીનો શુ અર્થ છે ?

ઉત્તર ૯--સવારમા વ્યાખ્યાન અને રાત્રીએ પોરિસી એ પ્રમાણે અર્થમડળી પદનો અર્થ છે

પ્રશ્ન ૧૦--" आत्तसिआए जस्स जागे मिन्जातर" આ સ્થળે યોગશબ્દ વડે કરીને શુ કહેવાય છે ?

ઉત્તર ૧૦--જે વસ્તુની સાથે સબધ થશે તે ગ્રહણ કરીશુ આ પ્રમાણે ઓઘનીર્યુકિતમા ક્હ્યુ છે એટલે કે યોગ કહેતા સબધ સમજવો

પ્રશ્ન ૧૧--અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર પોતાની લબ્ધીવડે જઇ જીન પ્રતિમાને વાદે તે પ્રાણી તદભવસિદ્ધિગામી જાણવો

× इडेत्पुसिचातोलुक् એ સુત્રથી કિત્-ક પ્રત્યય પર રહેતા આકારનો લુક કરી કકુથ સાધિ લેવુ

એ પ્રમાણે અક્ષરો છે જો એવુ હોય તો વિદ્યાધર મુની રાક્ષસ વાનર ચારણ મુની વિગેરે અનેક તપસ્વિઓ ત્યા જવાને માટે શક્ત હોય છે તે સર્વને તદ્ભવ સિદ્ધિ થવી જોઇએ માટે તે કોણ લબ્ધિ સમજવી કે જે લબ્ધિવડે ત્યા જવાથી ગૌતમ વિગેરેની જેમ પ્રાણી તદ્ભવ સિદ્ધિ પદને પ્રાપ્ત કરનારો થાય'

ઉત્તર ૧૧—બીજા કોઇ પણ પ્રકારના વ્યક્ત અક્ષરો જોવામા ન આવવાથી જેઓ તપ-સયમ વિગેરેથી ઉત્પન્ન લબ્ધિવડે કરીને અષ્ટાપદ ગિરીની યાત્રા કરે તેઓ તદ્ભવ સિધીગામી થાય તેમ સભવે છે

પ્રશ્ન ૧૨—દિગાચાર્ય તેનો શુ અર્થ છે?

ઉત્તર ૧૨—દિગાચાર્ય તે કહેવાય કે જે ગુરૂ મહારાજે આદેશ કરેલા સાધુઓની સારવાહી કરે

પ્રશ્ન ૧૩—શ્રી ધમસાગરોપાધ્યાયે કરેલી પટ્ટાવલી વિગેરે ગ્રથોમા આર્ય સુહસ્તી અને આર્યમહાગીરી નામના બન્ને ભાઇઓ કહેલા છે અને કલ્પ સ્થવિરાવલીમા તે બન્નેના ભિન્ન ગોત્રો કહ્યા છે તેનુ શુ કારણ?

ઉત્તર ૧૩—આર્યસુહસ્તી અને આર્ય મહાગીરી બન્ને ભાઇઓ રહેતે છતે *ગોત્રનુ ભિન્નપણુ બાધીન થતુ નથી કેમકે મડીક અને મૌર્ય પુત્ર પ્ર
માણે સભળાય

* પિ

છન ગણાતુ
ભિન્ન ભિન્ન ગે

પંડિત શ્રી કલ્યાણકુશળગણીએ કરેલા પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—" इम चण केवल कप्प जनुद्दीवदीव त्रिउल्लेण ओहिणा आभोएमाणे आभोएमाणे पासत्ति " આમા કહેલા મુજબ ચાર પલ્યોપમ આયુષ્યવાળા સુર્યાભદેવને આખો જબુદ્વિપ દેખી શકે એવા અવધિજ્ઞાનને "उपगहमागो सखजोअणा तप्परमसख्या " આવુ વાકય હોવાથી કેમ મળવે છે

ઉત્તર ૧—સુર્યાભદેવને આખો જબુદ્વિપ દેખી શકે એ કહેલુ તે " उणद्वसागरे सखजोअणा तप्परम सखा " આવુ વચન હોવાથી કેવી રીતે સગત થશે ? એવુ કહેશો તો 'उणद्वसागर' એ ગાથાની હકિકત ભુવનપતિ વ્યતર અને જ્યોતિષ્ક દેવોનુજ અવધિક્ષેત્ર વ્યાખ્યાત છે વૈમાનિક દેવોના ભેદને તો 'दोकप्प पढम' ઈત્યાદિ ગાથાવડે કરીને કહેવાથી કોઈ પણ જાતનો દોષ નથી

પ્રશ્ન ૨—ત્રણ પુર્ણિમાજ પર્વપણે અગીકાર કરવી કે બધી પુર્ણિમા ? આવી રીતે શ્રાવકો વારમવાર પુછે છે ?

ઉત્તર ૨—"छिन्नतिहीणमन्नमि कात्तिही अज्जवासरे" ઈત્યાદી આગમના અનુસારે તથા અવિછિન્ન વૃદ્ધ પરંપરાવડે બધી પુર્ણિમા પર્વપણે માન્ય છે.

પુરૂષોને માટે નિ ફળ છે પણ ઇતર સુખની અભિ ગષાને કોઇ અશે પુરી પાડે છે

પ્રશ્ન ૯— કેટલાક માણસો મહાનિશીથ સુત્રના પ્રસિદ્ધ આલાપાનુ પ્રમાણ આપીને અન્યપક્ષિઓએ કરેલા દાખો જેના કે જીનમદિર આદિનુ રક્ષણ આચાર્ય ઉપા ધ્યાયાદિ મહાપુરુષોના મ કટનુ નિવારણ, સાધુને આપેલુ દાન અને સત્કાર વિગેરેનુ જે માણસો અનુમોદન કરે છે તેઓને મોટુ પાપ લાગે છે અને તેઓના સમ્યકત્વમા ખામી આવે છે માટે બીજા મત વાળાએ કરેલુ યુગપ્રધાન અને આચાર્યાદિ મહાપુરૂષોનુ ભકિત રૂપ કાર્ય તેનુ અનુમોદનજ કરવુ જોઇએ આ વાતને સ્થાપિત કરે છે અને વળી આ વાત સ્થાપન કરનારાઓની સામે પણ કેટલાક માણસો તેથી ઉલટો સિદ્ધાન્ત જાહેર કરે છે અને કહેછે કે મિથ્યાત્વને ધારણ કરનારા નયસાર ધનશ્રેષ્ઠી અને સ ગમાદિ દેવોનુ પણ દાન ઘણાજ ગ્રથોમા અને પર પરાથી પણ અનુમો દાતુ સભળાય છે વળી બધા તિર્થ કરો અને અતિશયવાળા સાધુઓના પારણામા જ્યારે પચદિ વ્ય પ્રગટ થાય છે ત્યારે "अहोदानमहोदान" એ પ્રમાણે ઉદ્ઘોષદ્વારા જે અનુમો દન થાય છે તે નજ થવુ જોઇએ માર્ગાનુસારી તમો પણ આવી રીતે કેમ કરતા દેખાઓછો કે હે ભાઇ! અમને કાઇ આપ, તુને ઘણો લાભ થશે અને જ્યારે દે છે ત્યારે સતોષ પણ થાય છે એ પ્રમાણે પોતાની મેળેજ અનુભવવાના પદાર્થોનો સત્પુરૂ ષોએ અપલાપ કરવો યેગ્ય નથી સુત્રમા પણ આ પ્રમાણે કહ્યુ છે "अहवासव्व विर्यविपराग" આથી સિદ્ધ થયુ છે,

કે વાન્તાનમ આરાધવાને યોગ્ય જીનબિંબ જિનાલય આચાર્ય ઉપાધ્યાય સાધુ-શ્રાવક વિગેરેની ભક્તિ અને છોકરા વિગેરેને અગ્નિમાથી રક્ષણ કરવુ વિગેરે અન્યદર્શની કરી શકે છે અને તે અનુમોદાય છે સાક્ષાત આચારાગાદિ સુત્રોને વિષે પણ સાધુ મહારાજ અનુમોદેલુ છે જેમને " અગ્નિની સગડી આગળ ક ર્યાની મને તે કલ્પતી નથી તોપણ તમે ઘણુ પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યુ છે " ઇત્યાદિ જીનશાસનની પ્રભાવના કરનાર મ્લેચ્છો *પણ અનુમોદાય છે માટે આગ્રહ મુકીને વિચાર કરો

ઉત્તર ૪–જે લોકો મહા નિશીથના પ્રસિદ્ધ આલાપાને આધારે એકાન્તથી અન્યદર્શનીના કરેલા ઉપર બતાવેલા શુભ કાર્યો અનુમોદવા નહી એમ કહે છે, તે વાત ઠીક નથી, કેમકે તેજ આલાપામા अविमुह मुद्धपरिसा मज्झगए सत्त्राहेज्जा એ વચનથી મુખ લોકોની પર્ષદા વિશેષમાજ અન્ય દર્શનીની શ્લાઘાનો નિષેધ બતાવ્યો છે, નહી કે સામાન્ય સભાને વિષે, પણ આ ઠેકાણે ઘણા તર્કવિતર્કોથી ઘણુ વક્તવ્ય છે પણ તે તો સાક્ષાત મળવાથી ઠીક થાય

પ્રશ્ન ૫—દ્રાહજ્વરવાળો કોઇ શ્રાવક અનશન કરીને રાત્રે જળ પીએ ? કે અનશનજ ન કરે ? અને અનશનવાળો ક્ષપક દીવસ પણ સચિત પાણી પીએ ? કે અચિત ?

ઉત્તર ૫—દ્રાહજ્વરવાળો શ્રાવક રાત્રે સર્વથા જળ ત્યાગ કરવાને અશક્ત હોય તો આહાર ત્યાગ રૂપ અણસણ કરે એમ જણવામા છે અને અણસણ કરેલો માણસ અચિત તે પણ ઉષ્ણ કરેલુ પાણી પીએ.

પ્રશ્ન ૬—કોઈ મરણ પામતા એવા અન્ય મતવાળાને શ્રાવક અથવા સાધુ નમસ્કારાદિ સંભળાવે તો તો તેને પુન્ય થાય કે પાપ ? અથવા તેના સમ્યકત્વને હાની પહોંચે ?

ઉત્તર ૬—મરતા એવા અન્યદર્શનીને નમસ્કારાદિ જો ઉપકાર બુદ્ધિએ સંભળાવે તો લાભજ થાય છે એમ જણાય છે

પ્રશ્ન ૭—શ્રી હરીભદ્રસુરિએ બૌદ્ધોને હોમવાનો આરંભ કરીને છોડયા ? કે આરંભજ કર્યો નહોતો આ વાત કયા લખી છે ?

ઉત્તર ૭—હરીભદ્રસુરિએ હોમવાને માટેજ બૌદ્ધોને બોલાવ્યા હતા ત્યાર પછી ગુરૂમહારાજે જાણ્યુ, એટલે બે સાધુઓને મોકલ્યા તેઓએ " गुणसेणि अग्गी सिहीणदाय " ઈત્યાદિ *સમરાદિત્યચરિત્રની મૂળ ત્રણ ગાથાઓ* આપવાથી પ્રતિબોધિત સુરિએ બૌદ્ધોને છોડયા, એ પ્રમાણે તેઓના પ્રબંધમાં છે, પ્રભાવિક ચરિત્રમાં તો સરત પૂર્વક વાદમાં જીતાએલા બૌદ્ધોના ગુરૂએ તપ્ત એવા તેલના કડાયામાં પ્રવેશ કર્યો આ ઠેકાણે કેટલાક લોકો કહે છે કે મંત્રના જાપના પ્રભાવથી બૌદ્ધમતાનુયાયિઓને આકર્ષણ કર્યા હતા, પરંતુ તેલના કડાયામાં હોમ્યા નહોતા એ પ્રમાણે પણ લખેલુ છે

इति प्रथम प्रकाश समाप्त

પંડિત નગર્ષિમણિકૃતપ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્ર'ન ૧— જીનમંદિરમા ગ્રહસ્થોને કેસર વિગેરેનુ છાટવુ ઉચિત સમજવુ કે નહી ?

ઉત્તર ૧— તિલક વિગેરેની જેમ શ્રાવકોને દેરાસરમા કેસર વિગેરેના છાટણા કરવા ઉચિત જણાય છે

પ્ર'ન ૨— વાશી ભાત છાશવિગેરેથી સસ્કારિત હોય તો તે ત્રીજે દીવસે ખપે કે નહી ?

ઉત્તર ૨— વાશી ભાત જો છાશ વિગેરેથી સસ્કારિત હોય તો ત્રીજે દીવસે પણ ખપે

પ્ર'ન ૩— જીનમંદિરથકી નિકળતા સાધુઓને અથવા શ્રાવકોને આવસ્સહી કહેવી, ઉચિત છે કે નહિ ?

ઉત્તર ૩— જીનમંદિરથકી નીકળતા સાધુઓને હમેશા અને શ્રાવકોને સામાયિક અથવા પોસહમા હોય ત્યારે આવસ્સહી કહેવી ઉચિત છે

પ્ર'ન ૪— ચોમાસામા જીનાલયમા કાજો કાઢયાવિના દેવવંદાય કે નહી ?

ઉત્તર ૪— ચોમાસામા જીનાલયમા શ્રાવકોને તથા સાધુઓને કાજો કાઢીને દેવવંદન કરવુ ઉચિત છે

પ્ર'ન ૫— જીનમંદીરમા રાત્રે નાટ્યાદિ કરવુ ઉચિત છે કે નહીં ?

ઉત્તર ૫—જીનમંદીરમાં રાત્રે નાટ્યાદિ કરવાને નિષેધ જણાય છે, કહ્યું છે કે —

रात्रौ न नंदिर्नबलि प्रतिष्ठा, न मज्जनं न भ्रमणं रथस्य ।
न स्त्रीप्रवेशो न च लास्यलीला, साधु प्रवेशो न तदत्र चैत्यम् ॥१

અર્થ —જે મંદિરમાં રાત્રે નાંદિ ન મંડાતી હોય, બલિ ન પ્રતિષ્ઠા તથા સ્નાન ન થતાં હોય, રથ ફેરવાનો ન હોય (રથયાત્રા ન થતી હોય) સ્ત્રીઓનો પ્રવેશ ન હોય, નાચ ગાન વિગેરે લીલા ન થતી હોય અને સાધુનો પ્રવેશ ન હોય તેને ચૈત્ય કહીએ આ પ્રમાણે છતાં કોઇ તિથ્યાદિકને વિષે રાત્રે નૃત્યાદિ થતું દેખાય છે તો તે કોઇ કારણ જન્ય જાણવું

પ્રશ્ન ૬ —વ્યાખ્યાન સમયે બેઇસણ ઇત્યાદિ એ પ્રમાણે બોલનારને વચમાં ઉઠવું ઘટે કે નહિ ?

ઉત્તર ૬— વ્યાખ્યાન વખતે બેઇસણ ઇત્યાદિ એ પ્રમાણે વાસ્તવિક રીતે તેઓએજ બોલવું કે જે વ્યાખ્યાન સંપૂર્ણ થતા સુધી બેસવાને માટે ઇચ્છતો હોય.

પ્રશ્ન ૭—સામાન્ય દિગમ્બર શ્રાવકના ઘેર રત્નત્રયાદિ મહોત્સવ વખતે આપણા (શ્વેતામ્બર) શ્રાવકોને જવું ઉચિત છે કે નહિ ?

ઉત્તર ૭—રત્નત્રયાદિના મહોત્સવ વખતે જેમ વિરોધ વૃદ્ધિ ન થાય તેમ કરવું એજ વાસ્તવિક છે એકાન્તવાદ નથી

પ્રશ્ન ૮—પકવ આમળાની સુકી ગણાય કે લીલી ?

ઉત્તર ૮—પકવ આમલા સુકી જાણવી લીલી નહિ

પહીન ગવિભાગકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તર.

પ્રશ્ન ૧—પહેલા તથા છેલ્લા તીર્થ કરના શાસનમાં ... અંતર હોવા છતાં બળમાં તફાવત નહિ ...

ઉત્તર ૧—અપરિમિયબલા જિણ ... છે બળ જેઓનું એવા જીનવરો હોય છે) એ ... પ્રમાણ હોવાથી પહેલા તથા છેલ્લા તીર્થ કરોનું ... ફાવત વિના અપરિમિત બળ જાણવું

પ્રશ્ન ૨—સાધુએ વિધિપુર્વક કરેલા ... વિરાધનાની ઉત્પત્તિ છે એ વાત સત્ય છે કે અસત્ય

ઉત્તર ૨—વિધિપુર્વક પણ નો હાથ ... વિહી પડીકમવા પડે છે તેની જેમ સાધુએ ... કાર્યમાં પણ પ્રાયશ્ચિત આપવાની વાત ... કહેલું હોવાથી સત્ય છે

પ્રશ્ન ૩—અસ્વાધ્યાયના ... ઉપાસ આલોયણાની મધ્યમાં ગણાય ...

ઉત્તર ૩—ન ગણાય

પ્રશ્ન ૪—દીવસની પહેલી ... વિગેરે સુત્રો ગણવા સુઝે કે નહિ ?

ઉત્તર ૪—અહોરાત્રીમાં ... મા દશવૈકાલિકાદિ ...

પ્રશ્ન ૫—ભગવતિજીના પાચમા શતકમા ચાર (પ્રત્યક્ષ, અનુમાન-આગમ-ઉપમાન) પ્રમાણ કહ્યા છે અને રત્નાકરાવતારિકામા પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ એ બે પ્રમાણ કેમ કહ્યા છે?

ઉત્તર ૫—અનુમાન ઉપમાન અને આગમ પ્રમાણને [1] પરોક્ષમા અ તરભાવ કરવાથી રત્નાકરાવતારિકામા બે પ્રમાણ કહ્યા છે

પ્રશ્ન ૬—ભગવતિજીના નવમા શતકમા કહેલા અશ્રુત્વા કેવલી ધર્મોપદેશ આપે કે નહીં?

ઉત્તર ૬—એક જ્ઞાત અને એક પ્રશ્નને મુકીને ધર્મોપદેશ ન આપે એમ ત્યાજ કહેલુ છે

પડીત વિવેક હર્ષગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઊત્તરો

પ્રશ્ન ૧—ઠાણાગ સૂત્રમા ચતુર્થ સ્થાનમા અ તક્રિયાના અધિકારમા " दीहेण परिहाएण " એ પ્રમાણે બન્ને ઠેકાણે પાઠ છે, વૃત્તિમા તો સનત્કુમારની અ તક્રિયા (મરણ) ના અધિકારમા दीर्घतरेण (વધારે દીર્ઘ) એ પ્રમાણે પાઠછે અને

---

[1] स्मरण प्रत्यभिज्ञान, तर्क, अनुमान, आगम भेदस्तत्पञ्च प्रकारम्
રત્નાકરાવતારિકા દ્વિતીય પરિછેદ, બીજુ સુત્ર, ઉપમાનો પ્રત્યભિજ્ઞાનમા અન્તર્ભાવ કરેલો છે

એવી રીતે પાઠ રહે તે સગત થાય છે અન્યથા સનત્કુમારની તદ્ભવ મુક્તિ થવી જોઇએ તો પછી સુત્રમા તર શબ્દ કેમ ન લખ્યો અર્થાત્ दीर्हेण ત્યા અધિકાર્થ તર પ્રત્યય કેમ ન લાગ્યો ?

ઉત્તર ૧—સનત્કુમારની અતક્રિયાના અધિકારમા दीर्घतरेण એ પ્રમાણે વ્યાખ્યા કરી છે અને ભરત ચક્રવર્તી ના અતક્રિયાના ધિકારમા તેવી રીતે નથી માટે व्याख्यातो विशेषार्थप्रतिपत्तिः (વ્યાખ્યામાથીજ વિશેષ અર્થનુ જ્ઞાન થાય છે) એ ન્યાયથી જાણી લેવુ સૂત્રમા તર શબ્દનુ ગ્રહણ ન કરવુ વ્યાખ્યા સહિત સુત્રો હોય છે એ ન્યાય જણાવવાને માટે અર્થાત્ વ્યાખ્યાથી વિશેષ અર્થ સમજી લેવો

પ્રશ્ન ૨—કલ્પકિરણાવલીમા પહેલા ચોમાસામાજ તાપસના આશ્રમથી નીકળવાના અધિકારમા " અપ્રિતીવાળાના ઘરમા ન રહેવુ " ઇત્યાદિ પાચ અભિગ્રહમા મૌન રહેવુ એ પણ અભિગ્રહ હોવાથી મૌનગ્રાહી ભગવતને કહ્યા છે અને પાછળથી ઉત્પન્ન નિમિત્તિયાને પોતાના મુખે માળાના સ્વપ્નનો અર્થ કહેલો છે તથા તલકણ ઉત્પન્ન થશે કે નહીં ઇત્યાદિ સ્થળમા ગોશાળાની સાથે પણ અનેકવાર તો બોલ્યા હતા તેનુ કેમ સમજવુ ?

ઉત્તર ૨—આ કહેવુ યુક્ત નથી કેમકે તે વખતે ભગવાને તેવાજ પ્રકારના દ્રવ્ય ક્ષેત્રાદિ અભિપ્રાયવડે કરીને મૌન રહેવાને અભિગ્રહ કર્યો હશે કે જેથી લેશમાત્ર પણ બાગો ન આવે

પ્રશ્ન ૩—અશાડ શુદ ચૌદશની પડીના પર્યુષણા આદી પચાસદીવસો રહેવાની વ્યવસ્થા થવાથી અશાડ શુદ ચૌદશ ગ્રીષ્મ ચોમાસાનો દીવસ છે એમ સિદ્ધાન્ત છે તેમ છતા કલ્પ કીરણાવલીમા અષાડ શુદી ચૌદશથી આરંભીને ભાદરવા શુદ ૪ ચોથ સુધી પચાસ દીવસો કહ્યા છે તે કેમ ઘટે ? કેમકે ચઉદશથી આરંભ કરાને ગણે તો પણ સાથે લઈને ગણીએ તો એકાવન દીવસો થાય।

ઉત્તર—કલ્પ કીરણાવલીમા અશાડ સુદી ચૌદશથી આરંભ કરીને ભાદરવા શુદ ચોથ સુધી પચાસ દીવસો થાય છે એમ કહ્યુ છે તે ઠીક છે કેમકે “ चतुर्द्दश्या आरभ्य ” ચૌદશથી આરંભ કરીને એના પંચમી મર્યાદારૂપ અવધિમા ગ્રહણ કરેલી હોવાથી આરંભ તે દિવસ મધ્યે ન ગણાય તથા તે દિવસની ગણતી કરવાથી પચ્ચાસ દીવસો થાય છે તેમ કહ્યું

પ્રશ્ન ૪—શ્રી મહાવીર ભગવાનના માતપીતા બારમે દેવલોક ગયા છે એમ શ્રી આચારાંગસુત્રમા કહ્યુ છે ચોથે સ્વર્ગે ગયા છે એવી રીતે કેઈ સુત્રમા કહ્યુ નથી તોપણ પ્રકરણાદિ

---

* અવધિમા પચમી આવે છે અવધિ બે પ્રકારની છે મર્યાદા અને અભિવિધિ અભિવિધિમા પચમી થઇ હોય તો જે થકી પચમી થઇ હોય તેનુ પણ ગ્રહણ થાય છે અને મર્યાદામા તેનુ ગ્રહણ થતુ નથી અહિ મર્યાદારૂપ અવધિમા પચમી વિવક્ષિત હોવાથી ચૌદશનુ દીવસોની ગણતીમા ગ્રહણ ન થયુ

અનેક ગન્થેમા પ્રાધાન્યે ૧ ચોથે સ્વર્ગે ગયા છે તેવી રીતે કહ્યુ છે અથવા ગોણપણે આચારગને પણ સમ્મત છે તેનુ શુ કારણ ?

ઉત્તર ૪— ભગવાન મહાવીરના માતા પિતા બારમે દેવલોક ગયા એમ શ્રી આચારગસુત્રમા કહ્યુ છે અને ચોથે દેવલોક ગયા એમ પ્રવચનસારોદ્ધારાદિ ગ્રથોમા કહ્યુ છે આ બે વાતમા તત્ત્વ કેવળી જાણે તેમ પ્રાચીન ગ્રથકારોએ લખ્યુ છે ચોથે દેવલોક ગયાની હકીકત પ્રાધાન્યેન કહી છે તે ઘણા ગ્રથોમા તેવુ સાભળવાથી કહી છે એમ જાણવુ

પ્રશ્ન ૫—ઉપપાતિક ઉપાગમા અબડના આલાપામા “अन्नउत्थिय अपरिग्गहिआणि चेइयाणि” એ પ્રમાણે સુત્રમા પાઠ છે અને વૃત્તિમા તો “चैत्यानि-अर्हत्प्रतिमा” એ પ્રમાણે અર્હત્ પદ દેખાય છે તો મુળ સુત્રમા કેવો પાઠ છે તે કહો

ઉત્તર ૫— ઉપપાતિક ઉપાગમાં અબડના આલાપામા કોઇકજ ઠેકાણે ‘અરિહત’ એ પ્રમાણે પદ સુત્રમા દેખાય છે બધે ઠેકાણે દેખાતુ નથી અને चेइयाणि બધે ઠેકાણે દેખાય છે તેથી વૃત્તિકારે चैत्यानि-अर्हत् प्रतिमा એ પ્રમાણે વ્યાખ્યા કરી મળવે છે

પંડિત દેવવિજયગણીકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—"इकारस अगाइ बारस उवगाइ दसपन्नाइ" એ ગાથામા કહેલા પયાન્નાઓ દસ કયા ?

ઉત્તર ૧—ઉપરની ગાથા કોઇ ગ્રથમા જણાતી નથી તેથી દપયન્નાના જુદા જુદા નામ કોઇ ગ્રથમા નથી

પ્રશ્ન ૨—ઉપરની ગાથામા કહેલા ચાર મુળ સુત્રો કોણ ?

ઉત્તર ૨—આવશ્યક, દશવૈકાલિક, ઉત્તરાધ્યયન, અને ઓઘ નિયુક્તિ એ ચાર મૂળસુત્રો છે

પ્રશ્ન ૩—છ છેદગ્રન્થો કયા ?

ઉત્તર ૩—નિશીથ, મહાનિશીથ, દશાશ્રુતસ્કધ, બૃહત્કલ્પ, વ્યવહાર, અને પચક ૫ એ છ છેદ ગ્રન્થો છે

પંડિત જીનાણુંદ ગણિએ કરેલા પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—શ્રાવકને અઠ્ઠમ સુધીના પચ્ચખાણમા ઓસામણ કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર ૧—તેવો આચાર નહી હોવાથી શ્રાવકને અઠ્ઠમ સુધીના પચ્ચખાણમા ઓસામણ કલ્પે નહી

પ્રશ્ન ૭—તેજ દીવસની કરેલી ગોળપાપડી કઈ વિગય મા આવે ?

ઉત્તર ૨—તેજ દીવસની કરેલી ગોળપાપડી ઘી ગોળરૂપ વિગયમા ગણાય એમ વૃદ્ધવાદ છે

પડિત જસવિજય ગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—ગ્રહસ્થના આચારને ધારણ કરનાર યતિ વેષ ધારી સામાયિક લઇને પ્રતિક્રમણ કરે કે ચૈત્યવદનથી કરે ?

ઉત્તર ૧—વાસ્તવિક રીતે સામાયિક લઇને પ્રતિક્રમણ કરે.

પ્રશ્ન ૨—શિયાળા અથવા ઉનાળામા ગ્રહસ્થ જીનાલય મા કાજો ઉદ્ધરીને દેવવદન કરે કે પ્રમાર્જન પૂર્વકજ કરે ?

ઉત્તર ૨—શિયાળામા અથવા ઉનાળામા કાજો ઉદ્ધરવા નિયમ નથી તેમ છતા કરે તો ભલે કરે

પડિત નગર્ષિગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—" सत्तठ गुरु परपरा कुसीले एगवुतीगुरु परपरा कुसीले " એ પ્રમાણે મહાનિશીથના તૃતીય અધ્યયન ના આરભના પ્રસ્તાવમા છે તેનો શુ અર્થ ?

ઉત્તર ૧—सत्तठ गुरु परपरा कुसीले અ ઠેકાણે બે વિકલ્પોને પ્રતિ [illegible] ધી એમ નિશ્ચિત થાય છે કે

અથવા ત્રણ ગુરૂની પરંપરા સુધી કુશીલ થયે છતે તેને વિષે સામાચારી સર્વથા ઉચ્છિન્ન થતી નથી તેથી જો અન્ય સાંભોગિક વિગેરેથી ચારિત્રને ગ્રહણ કર્યા વીના પણ ક્રિયોદ્ધારને કરવા ચાહે તો કરી શકે ચાર સપ્ત એથકી વધારે ગુરુ પરંપરા કુશીલ હોય તો અન્ય સાંભોગિકાદિ પકા ચારિત્ર સંપત ગ્રહણ કરીને ક્રિયોદ્ધાર કરી શકે અન્યથા નહીં

પ્રશ્ન ૨—મહાવિદેહની વિજયમા કેવળજ્ઞાની તિર્થંકર વિચરતા હોય ત્યારે બીજા તિર્થંકરના જન્માદિ થાય કે તેમના મોક્ષ ગમન પછી થાય?

ઉત્તર ૨—મહાવિદેહની વિજયમા તિર્થંકર કેવળજ્ઞાનીપણે વિચરતા હોય ત્યારે, અથવા છદ્મસ્થ હોય ત્યારે અન્ય તિર્થંકરના જન્માદિ ન થાય

પ્રશ્ન ૩—ચોમાસામા પ્રભુ નગર અથવ ગામની અંદર રહેતા હોય ત્યારે વાખ્યાન વખતે આઠ [1]મહાપ્રતિહાર્યનુ નૈયત્યપણુ હોવાથી યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રમા દેવતાઓ પુષ્પવૃષ્ટી કરે કે નહિ? જો કરે તો લોકના ઘર વિગેરેમા શી રીતે થાય?

ઉત્તર ૩—ચોમાસામા તિર્થંકરોનુ નગરાદિકમા રહેવુ પ્રાય થતુજ નથી અને કદાચિત થાય તો જેમ ઉચિત હોય તેમજ પુષ્પપ્રકારાદિ કરે એમ સંભવે છે અન્યથા પ્રતિહાર્યનુ નૈયત્ય રહે નહી

---

[1] अशोकवृक्ष सुरपुष्पवृष्टिर्दिव्य ध्वनिश्चामरमासन च । भामडल दुन्दुभिरातपत्र सत्प्रातिहार्याणि जिनेश्वराणाम् ॥१॥

પ્રશ્ન ૪—ચોમાસામા સમોસરણ થાય કે નહી અને જો થાય તો પ્રભુ નગરમા રહેલા હોય ત્યારે બાર પર્ષદા કેમ સમાય ?

ઉત્તર ૪—ચોમાસામા સમવસરણ થવાનો નિશ્ચય નથી કોઇવાર થાય અને કોઇવાર ન થાય પણ બાર પર્ષદા તો મળે એ નિયત છે અને એ તો નગરમા પણ સુખે સમાય એમ પ્રતિભાસે છે

પ્રશ્ન ૫—ગર્ગાચાર્યએ તજેલા પાચસો સાધુઓમા તેઓ સ્વેચ્છાચારી હોવાથી સાધુપણ સભવે કે નહિ ?

ઉત્તર ૫—ગર્ગાચાર્યે તજેલા સાધુઓમા વ્યવહારથી સાધુપણુ છતા પણ પરમાર્થથી તો સાધુપણાનો અભાવજ સભવે છે

પ્રશ્ન ૬—છદ્મસ્થ ભગવાન વિહાર કરતા હોવાથી ભરતે પહેલી ગાડણ-ઈલ્લા-ઇત્યાદિ ગામ નગર-દેશાદિની સ્થાપના કરી હોવી જોઇએ ભગવાન કેવી રીતે છદ્મસ્થ વિહાર કરતા હોવાથી કરી શકે ?

ઉત્તર ૬—ભગવાને પોતાના પુત્રોને રાજ્ય આપવાને અવસરે ગામ, નગર, દેશ, વિગેરેની સ્થાપના કરેલી હોવાથી કોઈ જાતની આશકા યુકત નથી.

❧

પંડિત ડાહ્યવિંઅણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

———०———

પ્રશ્ન ૧—दत्तोऽसौसर्वसौख्यानि, त्रिशुद्धयाराधितोयति.
विराधितश्चतैरश्री नरकानध्ययातना. ॥९०॥

અર્થ —મન-વચન અને કાયાવડે કરીને આરાધિત મુનિ સર્વ સુખને દેછે અને જો વિરાધિત હોય તો નરક અને તિર્યંચની અતુલ્ય પીડાને દેછે

चारित्रिणो महासत्त्वा, व्रतिन सन्तु दूरत. ।
निष्क्रियोऽप्यगुणज्ञोऽपि, न विराध्यो मुनि क्वचित्॥९१॥

અર્થ —ચારિત્રી અને મહાસત્વશાળી મુનિઓ તો દૂર રહો પરંતુ ક્રિયાને નહિ કરવાવાળો અને ગુણને નહિ જાણવાવાળો પણ મુનિ કોઇ વખત વિરાધવો નહિ

यादृश तादृश वाऽपि, दृष्ट्वा वेषधर मुनिम् ।
गृही गौतमवद् भक्त्या, पूजयेत् पुण्यकाम्यया ॥०२॥

અર્થ —જેવા તેવા પણ વેષધર મુનિને ગ્રહસ્થ પુણ્યની ઇચ્છાથી ગૌતમની જેમ પુજે

वन्दनीयो मुनर्वेषो, न शरीर हि कस्यचित् ।
ज्ञात्वेव ततोदृष्ट्वा, पूजयेत् सुकृती जन ॥ ९३ ॥

અથ —મુનિનો વેષ વન્દનીય છે કે તુ શરીર વ દનીય નથી, તેથી મુનિને દેખીને પુણ્યશાળી જન પુજે

पूजितो निष्क्रियोऽपिस्याल्लज्जया व्रतधारकः ।
अवज्ञातः सत्क्रियोऽपि, व्रते स्याच्छिथिलादरः ॥९४॥

અર્થ —ક્રિયાને નહીં કરવાવાળો મુનિ પણ જો પુજિત હશે તો લજ્જાથી વ્રતને ધારણ કરશે અને ક્રિયાને કરવાવાળો પણ તિરસ્કૃત હશે તો તે વ્રતને વિષે શિથિલાદર થશે.

दान दया क्षमा शक्तिः, सर्वमेवाल्पसिद्धिकृत् ।
तेषां ये व्रतिन दृष्ट्वा, न नमस्यन्ति मानवाः ॥ ९५ ॥

અર્થ —જેઓ વ્રતિને દેખીને નમસ્કાર નથી કરતા તેઓનુ દાન, દયા, ક્ષમા, શક્તિ તે સર્વ અલ્પ સિદ્ધિને કરવાવાળુ થાય છે અર્થાત્ તેનુ સ પૂર્ણ ફળ મળતુ નથી

आराधनीयास्तदमी, त्रिशुद्धया जैनलिङ्गिनः ।
न कार्या सर्वथा तेषां, निन्दा स्वार्थविघातिका ॥९६॥

અર્થ —મન, વચન અને કાયની શુદ્ધિવડે કરીને જૈન સાધુઓ આરાધવા. તેઓની કોઈ પણ પ્રકારે સ્વાર્થનો ઘાત કરવાવાળી નિન્દા ન કરવી.

कारण तत्र कुष्टानां, महीपाल ? स्फुट ह्यदः ।
मा कदापि मुनीन् क्षुद्रानपित्वं तु विराधये. ॥ ९७ ॥

અર્થ —હે રાજા તારા કોઢનુ આ કારણ સ્પષ્ટ છે માટે કોઈ પણ વખત ક્ષુદ્રમુનિની પણ વિરાધના ન કર

આ પ્રમાણે વૃદ્ધ શત્રુંજય મહાત્મ્યના બીજા સર્ગમા

કેવળ સાધુ ચિન્હ ધારણ કરનાર પણ મુનિ વંદનીય છે અને ગૌતમવત્ પુજ્ય છે એમ કહ્યુ છે તે શા હેતુથી કહ્યુ છે ?

ઉત્તર ૧—ઉપરના શ્લોકો કારણિક વિધિને આશ્રયીને અથવા તિર્યગ્દ્દભાવન બુદ્ધિથી કર્યા જણાય છે તેથી એમા કાંઈ દોષ નથી

વટપદ્રીય પંડિત પદ્મવિજય ગણિતકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—પકખી વિગેરે પ્રતિક્રમણમા ચૈત્યવંદનથી આરભીને કયા સુત્ર સુધી પંચેન્દ્રિયને આડા ઉતરવા દેવુ નિવારીયે ?

ઉત્તર ૧—ચૈત્યવંદનથી આરંભી ઇચ્છામોઅણુસટ્ઠિ (છ આવશ્યક) સુધી નિવારવાનુ પરંપરાથી દેખાય છે બાકી તેને માટે વ્યક્ત અક્ષર ઉપલબ્ધ નથી

પ્રશ્ન ૨—પકખી વિગેરે પ્રતિક્રમણમા છીંક થયે ક્યાથી કયા સુધી ફરીને પ્રતિક્રમણ કરવુ ?

ઉત્તર ૨—પકખી વિગેરે પ્રતિક્રમણમા પકખી અતિચારની પહેલા જો છીંક આવી હોય તો અવસર હોય તો ચૈત્યવંદનથી આરભીને ફરી પ્રતિક્રમણ કરવુ એવો વૃદ્ધ સંપ્રદાય છે

પ્રશ્ન ૩—વંદણા દેતી વખતે ગુરૂપાદનુ કયા સ્થાનપર ચિંતન કરવુ ?

ઉત્તર ૩—વાંદણા દેતી વખતે મહુપત્તિ ઉપર અથવા ચરવળા ઉપર જ્યાં વાંદણા દે ત્યાં ગુરૂપાદનું ચિંતન કરવું

प्रश्न ४—सत्तविराहण पाव, असरा गुणीयंतु इक्कसमयम्मि । भूयस्सय सखगुण, पाव एकस्सपाणस्स ॥१॥ बेइंदिय तेइंदिय, चउरिंदिय चेव तहग पचेंदि । लक्खा सहस्स तहसय गुण च पाव मुणेयव्व ॥२॥ આ બે ગાથાઓ કોણ ગ્રંથના છે ?

ઉત્તર ૪—सत्त विराहणपाव ઇત્યાદિ બે ગાથાઓ છુટક પાનાઓમાં મળે છે કોઇ ગ્રંથમાં ઉપલબ્ધ થતી નથી

પ્રશ્ન ૫—વાંદણા દેતી વખતે મહુપત્તી ક્યાં મુકવી ?

ઉત્તર ૫—વાંદણા દેતી વખતે સાધુએ ડાબા ગોઠણ ઉપર મુહુપત્તી મુકવી અને શ્રાવકે ગુરૂપાદને વાંદણા દેતા જાનુ ઉપર ચરવળા ઉપર કે ભુમિપર મુકવી

પ્રશ્ન ૬—ગુરૂની પાસે પાછલી પડીલેહણ ગણધી ક્રિયા કરતા શ્રાવિકાઓ બેશીને સ્વાધ્યાય કરે કે ઉભી રહીને ?

ઉત્તર ૬—ગુરૂની પાસે પાછલી પડીલેહણ ગણધી ક્રિયા કરતા શ્રાવિકાઓ ઉભીરહીને સ્વાધ્યાય કરે.

પંડિત કાંતકર્ષિગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—શ્રાવકને રાત્રે જિનાલયમાં આરતી ઉતારવી યુક્ત છે કે નહિ ?

ઉત્તર ૧—કાંઇ કારણ હોય તો રાતે આરતી ઉતારવી યુક્ત છે અન્યથા નહિ

પ્રશ્ન ૨—કાયોત્સર્ગ સ્થિત (ઉભીરહેલી) જીન પ્રતિમાના ચરણાદિનુ પરિધાપન (વસ્ત્રાદિવડે કરીને ઢાંકવુ) યુક્ત છે કે નહિ ?

ઉત્તર ૨—જીન પ્રતિમાના ચરણાદિનુ વસ્ત્રાદિવડે ઢાંકવુ સાંપ્રત વ્યવહારે યુક્ત લાગતુ નથી

પ્રશ્ન ૩—પક્ખી પ્રતિક્રમણમા સંબુદ્ધ ક્ષામણાની આદિમા " इच्छकारि सुहृपाखी सुखतप शरीर निराबाध सुख सजम यात्रा निरवह छइ " ઈત્યાદિ કહેવુ જોઇએ કે નહિ ?

ઉત્તર ૩—સંબુદ્ધ ક્ષામણાની આદિમા 'इच्छकारिसुहराइ' ઇત્યાદિ કહેવુ સામાચારી વિગેરેમા નહિ દેખવાથી અધિક સંભવે છે

પંડિત આણંદવિજયજીએ કરેલા પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—કરણામા અથવા ગાશમા નાખેલ સચિત્ત જીરૂ અચિત થાય છે કે નહી ? થતુ હોય તો બે ઘડીએ ત્રણ પહોરે કે આખી રાત્રી ચાલી ગયા પછી ?

ઉત્તર ૧—કરણામા અથવા ગાશમા નાખેલ સચિત જીરૂ કોઇ પ્રકારે અચિત થતુ નથી એમ જણાય છે

પ્રશ્ન ૭—ગાઠ છેદેલા શેરડીના કકડા સચિત કે અચિત અને બે ઘડી પછી સચિત પરિહારી શ્રાવકને ખાવા કલ્પે કે નહીં ?

ઉત્તર ૭—ગાઠ છેદેલા પણ શેરડીના કકડા સચિત હોય છે તેમ જણાય છે

પંડિત કહાનજી ગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—કોઇ શ્રાવક પ્રાત કાળે સામાયિક લઇને એક ઘડીમા પાછો પોસહ ગ્રહણ કરે તો કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર ૧—સામાયિક લઇને સામાયિક પુરૂ થયા સિવાય પણ જો કોઈ પોસહ ગ્રહણ કરે તો કલ્પે છે.

પ્રશ્ન ૨—માળવીઋષિ વિગેરેના કરેલા સ્વાધ્યાય મ ડળીમા કલ્પે કે નહી ?

ઉત્તર ૨—આગમમા કહેલો મુનિઓનો હાલના આચાર્યોનો અને ભટ્ટારકોનો સ્વાધ્યાય મ ડળીમા કલ્પે બીજા વર્તમાનકાળના ઉપાધ્યાયો વિગેરેનો સ્વાધ્યાય ન કલ્પે એવો વૃદ્ધ વાદ છે

ઉપાધ્યાય શ્રી સુમતિવિજયગણિ શિષ્ય પંડીત ગુણ વિજયગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—કોઈ પણ સાધુએ અનુપયોગવડે કરીને અચિત્ત મીઠું વહોર્યું હોય અને પછી માલુમ પડયુ હોય કે આ સચિત મીઠું છે તો ત્યા શુ કરવુ ?

ઉત્તર ૧—અનુપયોગવડે કરીને સાધુથી સચિત્ત મીઠું વહોરાઈ ગયુ હોય તો તે વખતે જે શ્રાવક પાસેથી મીઠું વહોયુ હોય તેની પાસે જઇ જણાવે કે આયુ મન ? તમોએ આ મીઠું જાણતા વહોરાવ્યુ કે અજાણતા ? શ્રાવક કહે કે અ જાણતા પરતુ હવે સાહેબ તેનો યથેચ્છ ઉપભોગ કરો. તેમ કહેવા પછી તેનો ઉપભોગ કરે અથવા કોઇ કારણથી ન ખવાયુ હોય તો સાધર્મિકને દઇદે આવી રીતે જો અનુકુળ હોય તો કરવુ, અન્યથા સાધુ મીઠાને પરઠવીદે આ વાત શ્રી આચારાગ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કધમા પિડૈષણ અધ્યયનના દશમા ઉદ્દેશકમા કહી છે

પ્રશ્ન ૨—જેઓ મનથી સભોગ કરવાવાળા દેવતાઓ છે તેઓ મનવડે તેવા પરિણામ કર્યે છતે તેમને માટે તેઓને યોગ્ય દેવીઓ મનથીજ કેમ તૈયાર થાય ? કેમકે અવધિજ્ઞાનનો ઉર્ધ્વલોકમા થોડો વિષય છે એમ કહેલુ હોવાથી દેવીઓને તે દેવતાઓના મન પરિણામ જાણવા માટે શુ જ્ઞાન છે ?

ઉત્તર ૨—આનત કલ્પાદિના દેવતાઓ જેઓ મનથી સભોગ કરવાવાળા છે તેમણે મન પરિણામ તેવા કર્યે છતે સૌધર્મ અને ઇશાન દેવલોકમા પણ તેઓને યોગ્ય રહેનારી દેવીઓ તેઓને માટે ઉચ્ચાવચ મનને ધારણ કરતી બેસે છે તે દેવીઓના શરીરના અપૂર્વ શક્તિથી જેમ સુમના પુદગળો રૂપાદિપણે પરિણમે છે તેમ જતરી પોતાના અગ સ્ફુરણાદિવડે તે દેવોની ઇચ્છાનુ તેઓને જ્ઞાન પણ થાય છે એમજ જણાય છે

પ્રશ્ન ૩—ઉપધાન વહેવાનુ અને માળા આરોપણનુ ફળ શાસ્ત્રાધાર સાથે કહો ?

ઉત્તર ૩—મહાનિશીથ આદિ ગ્રથોમા કહ્યુછે કે ઉપધાન વહેવા તે શ્રુતના આરાધન નિમિત્તે છે અને માળારોપણ તપના ઉદ્યાપન માટે છે

પ્રશ્ન ૪—સ્થાપના કેટલી ઉચી નીચી અને તીર્છી દુર સ્થાપેલી ક્રિયા શુદ્ધિના હેતુ ભુત થાય ?

ઉત્તર ૪—મસ્તકથી ઉચી, પગથી નીચી, અને તીર્છી દેખી ન શકાય એમ સ્થાપેલી સ્થાપના ક્રિયા શુદ્ધિના હેતુભુત થતી નથી એમ રુદ્ધિવાદ છે અર્થાત્ ઉચાઇમા મસ્તકથી નીચી હોવી જોઇએ નીચાઇમા પગથી ઉચી હોવી જોઇએ અને પોતાની ખરેખર દ્રષ્ટી પહોચે તેવી હોવી જોઇએ. કોઇ વખત ઘણી ઉચી સ્થાપના સ્થાપેલી હોય અને ઘણીજ નીચી ભુગ્યાદિકમા ક્રિયા કરતી દેખાય છે તે કારણિક જાણવી

પંડિત હાપર્ષિ ગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—ચૌદપુર્વને જાણવાવાળા જ્યારે આહારક શરીર કરીને મહાવિદેહાદિકમા મોકલે છે ત્યારે મધ્યમા રહેલા જીવપ્રદેશો આહારી કે અનાહારી ? જો આહારી તો ઔદારિક શરીરે ગ્રહણ કરેલા આહારના આહારી કે આહારક શરીરે ગ્રહણ કરેલા આહારના આહારી ?

ઉત્તર ૧—કરેલુ છે આહારક શરીર જેઓએ એવા ચાદ પુર્વ ધારીના મધ્યમા રહેલા જીવ પ્રદેશો આહારીજ હોય છે અનાહારી નથી હોતા. જે આત્મપ્રદેશો ઔદારિક શરીર સંબદ્ધ છે તે તે વખતે ઔદારિક શરીરે ગ્રહણ કરેલા પુદગળોનો આહાર કરેછે અને જે આત્મ પ્રદેશો આહારક શરીર સંબદ્ધ છે તે આહારક શરીરે ગ્રહણ કરેલા પુદગળોનો આહાર કરે છે અવિચળ આઠ પ્રદેશો સિવાય સર્વ આત્મપ્રદેશો તપાવેલા ભાજનમા રહેલા પાણીની જેમ ઉંચા નીચા થયાજ કરે છે એવુ સિદ્ધાન્ત વચન હોવાથી અંતરાળ વર્તી કોઇ પણ પ્રદેશો નિયત નથી, તેઓની પણ પરાવૃત્તિ થવાનો સંભવ છે તેથી તેઓ કોઇ વખત ઔદારિક શરીર સાથે સંબદ્ધ થાય છે, અને કોઇ વખતે આહારક શરીર સાથે સંબંધ થાય છે મધ્યમા રહેવાવાળા તે એકાન્તે મધ્યમા રહેવાવાળાજ રહેતા નથી અને જે પ્રદેશો જ્યારે મધ્યમા હોય છે ત્યારે તેઓ પણ ઔદારિક કાયયોગીપણે સ્વ અવગાઢ પુદગળોનો આહાર કરે છે એમ સંભવે છે વિગ્રહ ગત્યાદિ સિવાય જીવનુ અનાહારીપણુ નિષેધ્યુ છે

પ્રશ્ન ૨—સિદ્ધના જીવોને હાથ પગ આંગળીઓ તથા નાસિકાદિ અવયવોનો આકાર હોય કે નહીં ?

ઉત્તર ૨—સિદ્ધના જીવોને હાથ પગ વિગેરેનો આકાર સંભવે છે કારણ કે अस्थिणो जीवघणा, घनाश्च शुषिर पूरणतो निचित प्रदेशतया પોલાણ પુરવાથી ગાઢ પ્રદેશવાળા થાય છે તેથી ઘન કહેવાય છે એ શ્રી શાંતિસુરી મહારાજના વચને કરીને શરીરની અંદર રહેલા પોલાણનું પુરવાપણું સંભવે છે શ્રી હરિભદ્રસુરિ અને મલયગિરિજી પ્રમુખે પણ પોલાણ પુરવુંજ કહ્યું છે.

પ્રશ્ન ૩—શ્રી મહાનિશીથમાં કહેલા નાગીલે જે સાધુના દૃષણો આકર્ષ્યાં અને દુષણ દેખવાથી તજી દીધા તો તે માર્ગાનુયાયિ સમજવો કે નહીં ?

ઉત્તર ૩—મહાનિશીથોક્ત નાગીલે જે સાધ્વાભાસો (શીથીલ સાધુઓ) અને જીનાજ્ઞામાં નહીં વર્તનારાઓને દુષણ દેખવાથી તજી દીધા તે માર્ગાનુયાયિજ સમજવો કારણ કે અસાધુ અને કુગુરૂનો ત્યાગ કરવો એજ માર્ગ છે

પ્રશ્ન ૪—બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીએ સ્વલ્પ આયુષ્ય હોવાથી ૬ ખંડનો દિગવિજય કેવી રીતે કર્યો ?

ઉત્તર ૪—બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીએ થોડાજ સમયમાં અપૂર્વ શક્તિથી દિગવિજય કર્યો જાણવો બીજું પણ તેને અપુર્વ શક્તિથી સાધ્ય થયું સંભવે છે

પ્રશ્ન ૫—સ્ત્રી રત્ન લોઢાના બનાવેલા પુરૂષને સ્પર્શ કરે તો તે ગળી જાય તેનુ શુ કારણ ?

ઉત્તર ૫—ઉત્કૃષ્ટ અતિશાયી કામ વિકારથી ઉત્પન્ન થયેલા પ્રબળ ઉષ્ણતા વિશેષને લીધે સ્ત્રીરત્નના સ્પર્શથી લોઢાના બનાવેલા પુરૂષનુ ગળી જવુ સમજવુ

પ્રશ્ન ૬—એક આકાશ પ્રદેશને ધર્માસ્તિકાય અધર્માસ્તિકાય સબધી સાત પ્રદેશની સ્પર્શના કહી છે તેમા વિદિશા સ્થિત પ્રદેશની સ્પર્શના કેમ નથી કહી ?

ઉત્તર ૬—એક આકાશ પ્રદેશને ધર્માસ્તિકાય અધર્માસ્તિકાય જે દિશાઓમા હોય તે દિશાઓમા રહેલા પ્રદેશોવડેજ સ્પર્શના થાય છે વિદિશાઓને વિષે રહેલા પ્રદેશોની સાથે સ્પર્શના થતીજ નથી આ વાત બરાબર દિશા વિદિશાની સ્થાપના કરીને જોવાથી સારી રીતે સમજી શકાશે.

પ્રશ્ન ૭—તીર્થંકરોના ચૌદ હજાર વિગેરે સાધુઓની સખ્યા કહી છે તેમા ચૌદપુર્વી વિગેરેની સાથે ગણતી કરવી કે જુદી ?

ઉત્તર ૭—गणहर केवली मणओ हि पुव्वि वे उव्विवा इणसख ॥
णसखा एसाहि अनेआ सामन्न मुणीण सव्वग्ग ॥ १ ॥
तथा अठावीस लक्खा अगयाली सचतह सहस्साइ ॥
सव्वेसिंपि जीणाण जइणमाण विणि दिट्ट ॥ २ ॥

આ ગાથાઓના અનુસારે ચતુર્દશપુર્વી વિગેરેની યથોક્ત સખ્યાની મધ્યમા ગણત્રી કરવી એમ સભાવના થાય છે

पचाशीति सहस्राणि, लक्ष सार्द्धशतानिषट् ।
परिवारेऽभरन् सर्वे, मुनयस्त्रिजगद्गुरोः ॥ १ ॥

આ શ્લોકના અનુસારે ચોરાશી હજાર સાધુઓની સખ્યા થકી ભિન્ન જ ચૌદ પુર્વધરો વિગેરે સમજાય છે કેમકે સામાન્ય સાધુ અને વિસેષ (ગણધર ચૌદ પુર્વધર વિગેરે) સાધુઓની ભિન્ન ભિન્ન સખ્યા ગણી જો મેળવીએ તો ઉપરોક્ત શ્લોકમા ગણાવેલી સખ્યા પુર્ણ થાય આવી રીતે એ ભિન્ન ભિન્ન હકીકત મળવાથી તત્ત્વ કેવળી જાણે

પ્રશ્ન ૮—ચક્રવર્તી વૈક્રિય શરીર કરીને સ્ત્રીઓને ભોગવે છે તેને સતાન થાય કે નહીં ?

ઉત્તર ૮—ચક્રવર્તીના વૈક્રિય શરીરથી સતાનની ઉત્પતિ સભવતી નથી માત્ર ઔદારિક શરીરથીજ સભવે છે વૈક્રિય શરીર ગર્ભાધાનનો હેતુ નથી એવુ શ્રી પ્રજ્ઞાપનાની વૃતિમા કહ્યુ છે ચિલાદિત્ય વિગેરેની જે સુયા દિકથી ઉત્પતિ સાભળીએ છીએ ત્યા પણ સમાધાન કરેલુ છે કે ' વૈક્રિય શરીરથી તો કે ગર્ભ રહેતો નથી પરતુ તે દેવના લાવેલા ઔદારિક વીર્યના સબધથી ગર્ભ રહેવો સભવે છે આ વાત મલ્લવાદી પ્રબધમા કહી છે

इति द्वितीयः प्रस्तावः

પુનર્મહોપાધ્યાય શ્રી કલ્યાણવિજયગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—શ્રાદ્ધ વિધિમા ચૌદ નિયમના અધિકારમા સચિત્તવિગય વર્જીને જે વસ્તુ મુખમા નાખીએ તે સર્વ દ્રવ્ય ગણાય એવુ કહેવાથી અનાહાર ત્રિફલા વિગેરે મુખમા નાખીએ તો તે દ્રવ્ય મધ્યે ગણાય કે નહી ?

ઉત્તર ૧—અનાહાર વસ્તુ પણ પાય. દ્રવ્યમા ગણાય એમ જણાય છે પણ પચ્ચખાણ લેતી વખતે ધાર્યુ હોય કે ત્રિફલાદિ અનાહાર વસ્તુને દ્રવ્યમા ન ગણવી તો ન ગણાય. જેમ સચિતને વિગય દ્રવ્યમા ન ગણાય એમ કહેલછે ૯ના પચ્ચખાણ લેતી વખતે સચ્ચિત્તને પણ દ્રવ્યમા ગણવા એવી છુટી રાખવાથી હમણા ઘણા જનો સચિતને પણ દ્રવ્યમા ગણતા દેખાયછે

પ્રશ્ન ર—ગઠસી પચ્ચખાણમા તે પચ્ચખાણ મુકયા પછી અનાહારી વસ્તુ મુખમા નખાય કે નહી ?

ઉત્તર ર—ગઠસી પચ્ચખાણ મુકયા પછી પણ કાંઇ કારણ હોય તો અનાહાર વસ્તુ ગ્રહણ કરવી કલ્પે એમ જણાય છે

પ્રશ્ન ૩—ઉત્તરાધ્યયનની બૃહદ્વૃત્તિના પહેલા પત્રમા ઉદ્ધર્વરથિક શબ્દ છે તેનો શુ અર્થ ?

ઉત્તર ૩—ઉત્તરાધ્યયનના અધરા પદોના પર્યાયમા ઉદ્ધર્વરથિક શબ્દ ક્રમક (ગરીબ) નો વાચક કહ્યો છે

પ્રશ્ન ૪—(પ્રથમ દિક્ષા આપ્યાને) ૯ માસ વીતી જવાનો સંભવ હોય તો પર્યુષણાની અગાઉ વડી દીક્ષા અપાય કે

નહી અને ત્યાર પછી અપાયતો વિજ્ય દશમી પહેલા અપાય કે ત્યાર પછી અપાય ?

ઉત્તર ૪– છ માસ વીતી જવાનો સંભવ હોય તો પર્યુ પણાની અને વિજ્ય દશમીની પહેલા પણ વડી દીક્ષા આપી શકાય અન્યથાતો વિજ્યદશમીની પાછીજ અપાય.

પ્રશ્ન ૫—પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યાની વૃદ્ધિમા પહેલા ઔદયિક તિથિજ વ્યવહારમા આરાધ્ય હતી, કોઇ કહે છે કે પુનઃ પહેલી તિથી આરાધ્ય છે એમ કહે છે તો શુ સમજવું ?

ઉત્તર ૫—પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યાની વૃદ્ધિમા ઔદયિ કીજ તિથી આરાધ્ય જાણવી

પ્રશ્ન ૬—અન્યદર્શનીના ધર્મના કાર્યો અનુમોદન યોગ્ય કે નહી ?

ઉત્તર ૬—અન્ય દર્શનીઓના પણ માર્ગાનુસારી ધર્મ કૃત્યો શાસ્ત્રને અનુસારે અનુમોદનાને યોગ્ય જણાય છે.

પ્રશ્ન ૭—વડી દીક્ષા લીધા પછી કેટલાક યોગના દીવસો બાકી રહે તે મંદવાડ વિગેરે કારણથી જો છ માસ વીતી જાયતો ફરીથી પ્રવજ્યા યોગોદ્વહન પૂર્વક વડી દીક્ષા અપાય છે તેમાં ગચ્છ નાયકજ દીક્ષા આપે કે બીજા આપે ?

ઉત્તર ૭—ગચ્છ નાયકજ દીક્ષા આપે

પ્રશ્ન ૮—આચાર્યો અંગોપાગની વાચના દીધા પછી છેદગ્રન્થપ્રકીર્ણક વિગેરે સંબંધી વાચના અંગપ્રકીર્ણકપર્યન્ત કોણ ક્રમે ભણાવે ?

પુનર્મહોપાધ્યાય શ્રી કલ્યાણવિજયગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—શ્રાદ્ધ વિધિમા ચૌદ નિયમના અધિકારમા સચિત્તવિગય વર્જીને જે વસ્તુ મુખમા નાખીએ તે સર્વ દ્રવ્ય ગણાય એવુ કહેવાથી અનાહાર ત્રિફલા વિગેરે મુખમાં નાખીએ તો તે દ્રવ્ય મધ્યે ગણાય કે નહી ?

ઉત્તર ૧—અનાહાર વસ્તુ પણ માય દ્રવ્યમા ગણાય એમ જણાય છે પણ પચ્ચખાણ લેતી વખતે ધાર્યુ હોય કે ત્રિફલાદિ અનાહાર વસ્તુને દ્રવ્યમા ન ગણવી તો ન ગણાય. જેમ સચિત્તને વિગય દ્રવ્યમા ન ગણાય એમ કહેલછે છતા પચ્ચખાણ લેતી વખતે સચ્ચિત્તને પણ દ્રવ્યમા ગણવા એવી છુટી રાખવાથી હમણા ઘણા જનો સચિત્તને પણ દ્રવ્યમા ગણતા દેખાયછે

પ્રશ્ન ૨—ગ ઠસી પચ્ચખાણમા તે પચ્ચખાણ મુકયા પછી અનાહારી વસ્તુ મુખમા નંખાય કે નહી ?

ઉત્તર ૨—ગઠસી પચ્ચખાણ મુકયા પછી પણ કાંઈ કારણ હોય તો અનાહાર વસ્તુ ગ્રહણ કરવી કપે એમ જણાય

પ્રશ્ન ૩—ઉત્તરાધ્યયનની બૃહદ્વૃત્તિના પહેલા ...

ઉદ્ધવરથિક શબ્દ છે તેનો શુ અર્થ ?

ઉત્તર ૩—ઉત્તરાધ્યયનના અધ્યયન ...

રથિક શબ્દ દ્રમક (ગરીબ) નો વાચક ...

પ્રશ્ન ૪—(પ્રથમ દિક્ષા આપ્યાને) ...

ને. સભવ હોય તો પર્યુષણાની અગાઉ વડી ...

પુનઃ જગમાલ ગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—રાત્રે જેણે પકવાન ખાધુ હોય તેને સાઝનું (પકવાન ખાધા પછી) પ્રતિક્રમણ અને સવારનુ પ્રતિક્રમણ કરવુ સુઝે કે નહીં

ઉત્તર ૧—[1]अविहिकया वरमकय, उस्सुय वयण कइन्ति गीयत्था। पायच्छित्तजम्हा, अकए गरअकए लहुअ ॥१॥ આ પ્રમાણે હેતુગર્ભ ગાથાને અનુસારે પ્રતિક્રમણ કરવુ તેજ સુદર લાગે છે

પ્રશ્ન ૨—રાત્રે ભોજન કરનારને પ્રાત કાલે નવકારસી વિગેરે—પચ્ચખાણ કરવુ કલ્પે કે નહીં ?

ઉત્તર ૨—રા ત્રી ભોજન કરનારને નવકારશી વિગેરે પચ્ચખાણ કરવુ કલ્પે પણ શોભે નહી

પ્રશ્ન ૩—ચોમાસામા મુનિને નગર પ્રવેશ કરતા અથવા નીકળતા પાદ પ્રમાર્જન કરાય કે નહી ?

---

१ अविविक्रतात् वरमकृत उत्सूत्र वचन कथयन्ति गीतार्थो । प्रायश्चित यस्मात् अकृते गुरुक कृते लघुक्म्

અર્થ —અવિધિથી કરેલા કાર્ય કરતા બીલકુલ ન કરવું તે શ્રેષ્ટ છે આ પ્રમાણે જે કહેવુ તેને ગીતાર્થો ઉત્સુત્ર વચન કહેછે જેથી બીલકુલ નહી કરેલા કરતા અવિધિથી પણ કરેલા કાર્યમા થોડુ પ્રાર્યાશ્ચત લાગે છે અને બીલકુલ નહીં કરેલામા વધારે લાગે છે,

ઉત્તર ૩—જો ધૂળ વળગેલી હોય તો પાદ પ્રમાર્જન કરવુ, અન્યથા નહી

પ્રશ્ન ૪—તપાગચ્છમા રહેવાવાળા સાધુસમુદાય વિના બીજે ચારિત્રની શ્રદ્ધા કરવી કે નહી ?

ઉત્તર ૪—તપાગચ્છમા રહેવાવાળા સાધુ સમુદાયથી બીજે ચારિત્રની શ્રદ્ધા ન કરવી એમ એકાન્ત નથી.

પ્રશ્ન ૫—જેમ શાસ્ત્રમા કહ્યુ છે કે વનસ્પતિ વિગેરેમા કેટલાએક જીવો એકાવતારી પણ હોય છે તેમ મતાન્તરીય સમુદાયમા પણ કોઈ એકાવતારી હોય કે નહી ?

ઉત્તર ૫—અન્યદર્શનીઓના સમુદાયમા કોઇ એકાવતારી ન હોય એવો એકાન્તે નિશ્ચય જાણ્યો નથી

પ્રશ્ન ૬—કોઇ કારણથી યોગ વહન કર્યા વિના પણ કલ્પ સુત્ર વાચવાની આજ્ઞા ખરી કે નહિ ?

ઉત્તર ૬—કોઇ કારણથી યોગ વહન કર્યા વિના પણ કલ્પસુત્ર વાચતા જણાય છે અક્ષરો ઉપલબ્ધ નથી

પ્રશ્ન ૭—આધાકર્મિ ખાવાવાળાની મધ્યમા રહેતો હોય અને પોતે શુદ્ધ આહાર ગ્રહણ કરતો હોય તો તે સાધુ કહેવાય કે નહી ?

ઉત્તર ૭—કારણ હોયનો આધાકર્મી ખાવાવાળો પણ જ્યારે સાધુ કહેવાય ત્યારે તેઓની મધ્યમા રહેનો અને શુદ્ધ આહારને ગ્રહણ કર્તો સાધુ કહેવાય તેને માટે તો શકાજ શુ કરવી

પ્રશ્ન ૮—દેશવિરતિ અગિકાર કર્યા વિનાના શ્રાવકો પ્રતિક્રમણ કરે છે તે ફળવાન કે નહી ?

ઉત્તર ૮—શ્રાવકના કુળમા ઉત્પન્ન થવાથી વ્રતોચ્ચારનો અભાવ રહેતે પણ દેશ વિરતી પરિણામનો સદ્ભાવ હોવાથી દેશવિરતિ અગિકાર કર્યા વિનાના શ્રાવકો પણ પ્રતિક્રમણ કરે તો ફળવાન જણાય છે વળી સામાયિક ઉચ્ચારવુ તે જ વિરતિ રૂપ છે અને ભાવની વિશુદ્ધિ છે

પ્રશ્ન ૯—લીબુના રસ સાથે મેળવેલા અન્નમા અને તેની સાથે મેળવેલી સુઠ દુવિહારમા કલ્પે કે નહી ?

ઉત્તર ૯—લીબુના રસ સાથે મેળવેલા અન્નમા તથા તેની સાથે મેળવેલી સુઠ દુવિહાર તથા આયબિલમા ન કલ્પે

પ્રશ્ન ૧૦—શ્વેત સિન્ધવ અચિત્ત છે એવા અક્ષરો કયા છે ?

ઉત્તર ૧૦—શ્રાદ્ધવિધિમા વિધમાન છે

પ્રશ્ન ૧૧—(પ્રતિક્રમણ વિગેરેમા) [1]તેલ વિગેરે બોલાવીને આદેશ અપાય છે, તે ઠીક છે કે નહી ?

ઉત્તર ૧૧—એ સારૂ આચરણ નથી પરતુ કેટલેક ઠેકાણે તેલ બોલાવ્યા વિના જીન ભુવન વિગેરેના નિર્વાહનો અસભવ હોવાથી તે નિવારવુ અશક્ય છે

પ્રશ્ન ૧૨—મડળીની બહાર રહેલા ગીતાર્થને મળવાનો તથા વ્યાખ્યાન કરવાનો શુ વિધિ છે ? મડળી બહાર રહેલો

---

૧ આ ઉપરથી પહેલા આદેશને માટે તેલ બોલાતુ હોય એમ સભવે છે હાલમા તેલ ને બદલે ઘીઇ બોલાય છે

મોટા જ્યારે આવે ત્યારે લઘુએ તેને માટે પાટલો મુકવો તથા ઉભુ થઇ જવુ ઇત્યાદિ કરવુ કે નહી ? તથા મડળીથી બહાર હોય તેની પાસે શ્રાવક તથા શ્રાવિકા ઉપધાનાદિ અનુંદાન કરે કે નહી તે સ્પષ્ટ રીતે કહો ?

ઉત્તર ૧૨—ગામે કોઇ વ્યાખ્યાન કરવાવાળો હોય તો મડળી બહાર રહેલો વ્યાખ્યાન ન કરે, વદન, ઉઠવુ વિગેરે વ્યવહાર તેને પણ કરવોજ તથા બીજુ કોઇ ન હોય તો શ્રાવકો તથા શ્રાવિકાઓને ઉપધાનાદિ ક્રિયા કરાવે

પ્રશ્ન ૧૩—બદલાય ગયેલા વર્ણવાળુ કસેલકનુ પાણી પ્રાસુક થાય કે નહી ?

ઉત્તર ૧૩—બદલાઇ ગયેલા વરણવાળુ કસેલકનુ પાણી પ્રાસુક થાય છે પરતુ વૃદ્ધ લોકોએ એવુ આચરણ કર્યુ નથી

પડિત આણદસાગર ગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—જીનાલયમા ઇર્યાવહી પડિકમવા પૂવકજ ચૈત્ય વદન કરવુ કે અન્યથા થઇ શકે ?

ઉત્તર ૧—ઇર્યાવહી પડિકમવા પૂવકજ જીનાલયમા ચૈત્ય વદન કરવુ એવો એકાન્ત નથી એમ જણાય છે

પ્રશ્ન ૨—નવકારસી પચ્ચખાણ રાત્રિ પચ્ચખાણમા ગણાય કે જુદુ ગણાય ? અને એ પચ્ચખાણ કરીને એક પહેર પર્યન્ત શ્રાવક રહે તો તેને પોરસીનો લાભ મળે કે બે ઘડીનોજ ?

ઉત્તર ૨—નવકારસી પચ્ચખાણ રાત્રિમા ગણાતુ નથી, પરંતુ દિવસમા ગણાય છે અને તે પચ્ચખાણ કરીને પોરિસિ પર્યન્ત અનુપયોગે રહે તો તેને પોરિસિનો લાભ મળતો નથી, ઉપયોગ પુર્વક રહે તો લાભ મળે

પ્રશ્ન ૩—ત્રેસઠશલાકા પુરૂષો ગ્રહસ્થપણામા અઠ્ઠમ વિગેરે તપ કરે છે તેથી તેઓ વિરતી વાળા ખરા ?

ઉત્તર ૩—ત્રેસઠશલાકા પુરૂષો ગ્રહસ્થીપણામા વિરતી વાળા માભળ્યા નથી અઠ્ઠમાદિક તપ તો સાસારિક કાર્યોને માટે કરે છે નિર્જરાને માટે કરતા નથી

પ્રશ્ન ૪—એક સાથે સામાયક લેનારા બે જણમાથી એક જણે સામાયિક સપુર્ણ થયે પાર્યું અને બીજો પહોર સુધી બેઠો રહ્યો તો તે બનેને સરખો લાભ મળે કે કાઇ ફેર ?

ઉત્તર ૪—સામાયિક કરવાવાળા શ્રાવકને ઉપયોગે બે ઘડીથી ઉપરાત સામાયિક પાળે તો લાભ મળે છે અને અનુપયોગથી અતિચારને માટે છે એમ જાણ્યુ છે

પ્રશ્ન ૫—શ્રાવકને પોરિસિ વિગેરે પચ્ચખાણ ચઉવિહાગજ હોય કે અન્યથા પણ હોય ?

ઉત્તર ૫—શ્રાવકને પોરિસી, વિગેરે પચ્ચખાણ ચઉવિહારા પણ હોય અને અન્યથા પણ હોય કારણ કે—

जिसि पोरिसि पुरि मेगा सणाइ सट्टाण दुति चउहा એવા ભાષ્યના વચનથી દુવિહાર તિવિહાર ચઉવિહાર ત્રણે પ્રકારે કરવા કલ્પે.

પુનઃ કાનવિમણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—ચદ્ર તથા સુર્ય પોતાના શાશ્વત વિમાને શ્રી મહાવીરસ્વામીને વાદવા માટે આવ્યા પણ તારાના વિમાનોનો મધ્ય ભાગ થોડો હોવાથી તેઓની વચમાથી એવડા મોટા વિમાનો શી રીતે આવી શક્યા ?

ઉત્તર ૧—ચદ્ર તથા સુર્યનુ પોતાના વિમાનોવડે આવવુ તે જેમ દશ આશ્ચર્યની અદર ગણાય છે તેમ તારાઓના વિમાનોની મધ્યમા પ્રવેશ પણ તેની અન્તર્ગત આશ્ચર્ય તરીકે ગણી લેવો એમ સભવે છે

પ્રશ્ન ૨—તિર્થંકરોના કલ્યાણ સમયે સૌધર્મેન્દ્ર વિગેરે ઈન્દ્રો નદિશ્વર દ્વીપ માહેના રતિકર પર્વતની ઉપર વિમાનો નો સકોચ કરીને આવે છે ત્યારે જ્યોતિ તારાઓનુ ઘણુજ અલ્પ અતર હોવાથી તેઓની મધ્યમાથી શી રીતે આવી શકે ?

ઉત્તર ૨—

"तारस्सयत्तारस्स य जबुद्दिवमि अतर गुरुअ– "

તારા તારાની મધ્યમા જબુદ્વીપને વિષે વધારે અતર છે એમ જેવી રીતે જબુદ્વીપમા તારાઓના અતરનુ માન કહ્યુ છે તેવી રીતે બીજે કોઇ ઠેકાણે અ તરાળનુ માન કહેલુ સાભળ્યુ નથી તેથી તેમા કાઈ શકા કરવા જેવુ નથી

પ્રશ્ન ૩—ચતુર્થ ભક્તના પચ્ચખાણ કરવાવાળા શ્રાવકને પારણે તથા ઉત્તર પારણે ત્રિવિધાહાર તથા દ્વિ વિધાહારનુ પચ્ચખાણ કરવુ કે પે કે નહી ?

ઉત્તર ૩—પરંપરાથી ત્રિવિધાહારનું પચ્ચખાણ કરવામાં આવે છે તેથી તેમ કરવું યોગ્ય જણાય છે

પ્રશ્ન ૪—શ્રી ભગવતી સુત્રના દશમા શતકના અગ્યારમા ઉદ્દેશામા દેવતાઓના આયુષ્યની સ્થિતિના સ્થાન દશ હજાર વર્ષથી આરંભીને સમય સમયની વૃદ્ધિએ તેત્રિશ સાગરોપમ પર્યન્ત કહ્યા છે સર્વ સ્થાનકે દેવતાઓ લાભે કે નહી ?

ઉત્તર ૪—બધા સ્થિતિસ્થાનોએ દેવતાઓ વર્તે એવો નિયમ જાણ્યો નથી

પ્રશ્ન ૫—દિગંબર મત સ્થાપક સહસ્રમલ્લના ગુરૂનું નામ શું ?

ઉત્તર ૫—આવશ્યક વૃત્તિમા સહસ્રમલ્લના અધિકારમા તેના ગુરૂનું નામ કૃષ્ણાચાર્ય કહેલું છે

પ્રશ્ન ૬—શ્રી ઋષભદેવના સમવસરણમા જો તે સમયમાં વર્તતા મનુષ્ય જેવડું શરીર કરીને દેવતાઓ આવે તો તેઓના શરીરના અનુસારે કરવા પડતા મોટા વિમાનોના તારામંડળની અંદર અંતરાળ ઓછું હોવાથી પ્રવેશ કેમ થઇ શકે ?

ઉત્તર ૬—આ શંકાજ અનુચિત છે કેમકે નંદીશ્વર દ્વીપે વિમાનોનો સંકોચ કરીને તિર્છા જંબુદ્વિપમા આવતા હોવાથી તારાઓની મધ્યમા તેઓને નિકળવુંજ પડતું નથી

પ્રશ્ન ૭—શ્રાવક બાર વ્રત ઉચ્ચરે છે ત્યારે તેને કન્યાલિકા વિગેરેનો ત્યાગ હોય છે તો તેને પોતાની કન્યાની બાબતમા કાંઈ જયણા હોય છે કે નહી ?

ઉત્તર ૭—' दुःखिणाइ अविसय ' એવા શબ્દો તે મતના ઉચ્ચારમાત્ર કહેલા હોવાથી પોતાની કન્યાની બાબતમાં જયણા હોય છે

પ્રશ્ન ૮—દીવસે ચૌદ નિયમ ધારવામા મૈથુનનુ અને દૂર ગમનનુ પ્રયોજન નહી હોવાથી તેનો નિષેધ કર્યો હોય તો રાત્રે તેથી છુટા થવાનુ કલ્પે કે નહી ?

ઉત્તર ૮—તે માણસે દીવસેજ નિયમ ધારેલો હોવાથી કલ્પે

પ્રશ્ન ૯–देसीयराईयपक्खिय, चाउम्मासे तहेववरिसेय
इक्किक्के तिन्निगमा, नायव्वा पंचसेमेसु ॥१॥

આ કાયોત્સર્ગ નિયુક્તિની ચોરાણુમી ગાથા છે તેનો શુ અર્થ ?

ઉ ૯—કાયોત્સર્ગ નિયુક્તિમા રહેલી ઉપરની ગાથાનો શ્રી હરિભદ્રસુરિએ બનાવેલી વૃત્તિમા આ પ્રમાણે અર્થ કહ્યો છે-દૈવસિક, રાત્રિક, (રાઇ) પાક્ષિક, ચાતુમાસિક, તથા સાવત્સરિક પ્રતિક્રમણમા ત્રણ ગમ જાણવા દૈવસિકાદિ પાચે પ્રતિક્રમણમા પ્રત્યેકને વિષે ત્રણ ત્રણ ગમ આ પ્રમાણે જાણવા-સામાયિક લઇને કાઉસગ્ગ કરવો. ૧ સામાયિક લઇને પ્રતિક્રમણ કરવુ ૨ તથા સામાયિક લઇને ફરીથી કાઉસગ્ગ કરવો. ૩ એ ત્રણ ગમ સમજવા

પુન૦ પંડિત નગર્ષિગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—એક બાદર પર્યાપ્ત જીવ જ્યા હોય ત્યા તેની નિશ્રાએ અસખ્યાતા અપર્યાપ્તા જીવ હોય આવી રીતે કહ્યુ છે તેમા આજ્ઞાજ પ્રમાણ છે કે કાઇ યુક્તિ છે ?

ઉત્તર ૧—આજ્ઞાજ પ્રમાણ છે યુક્તિ જોવામા આવતી નથી

પ્રશ્ન ૨—સપુર્ણ ધર્માસ્તિકાય દ્રવ્ય કહેવાય કે સ્કધ કહેવાય ?

ઉત્તર ૨—દ્રવ્ય કહેવાય. કોઇ ઠેકાણે ઉપચારથી સ્કધ પણ કહેવાય છે પણ તેમા કાઈ બાધક જણાતુ નથી

પ્રશ્ન ૩—પરમાણુના વર્ણાદિ બદલાય કે નહી ?

ઉત્તર ૩—બદલાય.

પ્રશ્ન ૪—ગૌતમસ્વામી ગોચરીને માટે એકલા જતા હતા, કે બીજા મુનિને સાથે રાખતા હતા ?

ઉત્તર ૪—પ્રાય એકલા જતા હતા એવુ ભગવતી વિગેરે સુત્રોમા વાચવામા આવે છે પરતુ તેઓ આગમ વિહારી હોવાથી તેના ઉચિત અનુચિતનો વિચાર કરવો યોગ્ય નથી.

પ્રશ્ન ૫—ગ્રૈવેયકાદિમા પાણી નહિ હોવાથી ત્યા રહેલા દેવતાઓ જીનપુજા શી રીતે કરતા હશે ?

ઉત્તર ૫—ગ્રૈવેયક વિગેરેમા પાણીની માફક વનસ્પતિ પણ હોતી નથી પરતુ ત્યાના દેવતાઓ પ્રાય ગમનાગમનાદિ નહી કરતા હોવાથી તેમજ પુજાના ઉપકરણોનો અભાવ હોવા થી દ્રવ્યથી જીન પુજા કરવાનુ ગભવતુ નથી

પ્રશ્ન ૬—સુક્ષ્મ બાદર નિગોદ પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તા એક નિગોદમા અનતા જીવો હોય છે એમ કહ્યુ છે તો તેમા નિગોદ શુ ? અને જીવો ક્યા ? તે સ્પષ્ટ રીતે કૃપા કરી કહેશો

ઉત્તર ૬—નિગોદ શબ્દવડે કરીને એક શરીર વનસ્પતિ સ્વરૂપ સાધારણ અનત જીવોનુ ઉપજાવેલ સમજવુ તેમા અનતા જીવો રહે છે તેથીજ તે અનતકાયિક જીવો સાધારણ કહેવાય છે

પ્રશ્ન ૭—પર્યુષણમા જ્યારે ચૌદશને દીવસે કલ્પસુત્ર વાચવુ શરૂ કરવામા આવે અથવા અમાસ વિગેરેની વૃદ્ધિ થઈ હોય તો અમાસ અથવા પડવાને દીવસે સુત્ર વાચવામા આવે ત્યારે છઠ્ઠ તપ કોણ દીવસે કરવો ?

ઉત્તર ૭—એવે વખતે છઠ્ઠ તપ કરવાના દીવસોનો નિર્ણય નથી માટે યથારૂચિ તપ કરવો દિવસના આગ્રહનુ કાઈ કારણ નથી

પ્રશ્ન ૮—સમવસરણમા બીરાજેલા તિર્થંકર ગૃહસ્થીના વેષે દેખાય કે સાધુના વેષે ?

ઉત્તર ૮—न अन्यलिङ्गिनो, नस्वलिङ्गिनो, न कु

પુજા કરી એવા અક્ષર કુમારપાળ પ્રબંધમાં છે તથા धर्मलाभ इतिप्रोक्ते, दूरादुच्छितपाणये। सूरये सिद्धसेनाय, ददौ कोटिं नराधिप. ॥१॥ આ પ્રમાણે સિદ્ધસેન દિવાકર મહારાજના સબંધમાં પણ અધિકાર છે

પ્રશ્ન ૧૨—ગુરૂદ્રવ્ય શા કામમા ઉપયોગી થાય ?

ઉત્તર ૧૨—આ બધુ અગપુજારૂપ દ્રવ્ય તેજ વખતે શ્રી સઘે જીર્ણોદ્ધારમા વાપર્યાનુ તેજ પ્રબધમા લખેલુ છે આ ઠેકાણે ઘણુ વક્તવ્ય છે પણ કેટલુ લખી શકાય

પ્રશ્ન ૧૩—કૃત્રિમ વસ્તુ કેટલો કાળ રહે, સખ્યાત કાળ કે અસખ્યાત ?

ઉત્તર ૧૩—કૃત્રિમના અનેક પ્રકાર છે તેથી તે સબધમા ભગવતીજીના આઠમા શતકના નવમા ઉદ્દેશાની સુત્ર અને વૃત્તિ જોઇ લેવી આ હકીકત જો અષ્ટાપદાદિ ઉપરના ચૈત્યને આશ્રીને પુછતાહો તો અને તે સબધમા શકા થતી હોય તો તેને માટે વસુદેવ હીંડીમા અધીકાર છે તે જોઇ લેવો. ત્યા ચાલતી અવસર્પિણીના અત સુધી ચૈત્ય રહેશે એમ જણાવેલુ છે આ સબધમા સિદ્ધાન્તના અક્ષરોની ખાત્રી માગતાહો તો જમ્બુદ્વિપ પન્નત્તિ વિગેરેમા સુષમાસુષમા આરાદિના વર્ણનમા વાપી દીર્ઘિકા હર્મ્યાદિ ધાતુ પ્રમુખ કૃત્રિમ પદાર્થનો સદ્‌ભાવ જોઇ લેવો

પ્રશ્ન ૧૪—કુહણા શબ્દવડે કરીને ભુમિસ્ફોટ (બીલાડી ટોપ) પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયના અધિકારમા જીવાભિગમ સુત્રને વિષે વ્યાખ્યા કરી છે જીવ વિચારમા તો સાધારણ વનસ્પતિ-કાયને વિષે વ્યાખ્યાન છે તેનુ કેમ ?

ઉત્તર ૧૪—આ વાત કેવળી મહારાજ જાણે.

પ્રશ્ન ૧૫—વિમાનોની મધ્યમા ભૂમિ છે કે નહિ ?

ઉત્તર ૧૫—વિમાનોની મધ્યમા ભુમિ નથી એમ જણુ ઙે કારણ કે ભગવત્યાદિ સુત્રોમા નરક સબધી સાત અને આ ઠમી ઇષિત્પ્રાગભારા એમ આઠજ પૃથ્વી કહી છે જો સ્વર્ગમાં પણ પૃથ્વી હોત તો તે વધારે કહેત

પ્રશ્ન ૧૬—દિવ્વતે યલેસ असहमाणे ભગવતીના સો ળમા સતકના પાચમા ઉદ્દેશના અતમા તેની વૃત્તિમા લખ્યુ ઙે કે અહીઆ પુર્વભવમા ઇન્દ્ર અભિનવ શ્રેષ્ઠિ થયો હતો અને ગાગદત્ત જીર્ણ શ્રેષ્ઠિ થયો હતો તેઓ બને જણાએ શ્રી મુનિસુવ્રત જીનની પાસે દીક્ષા લીધી હતી એમ લખ્યુ છે વદારૂવૃત્તિમા તો શ્રી મહાવીરના કાઉસગના અધિકારમા વિ ગાલા નગરીમા જીર્ણશ્રેષ્ઠિ અને અભિનવ શ્રેષ્ઠિ હતા, તેઓ બે કોણ ?

ઉત્તર ૧૬—दिव्वं तेय लेस असहमाणे એ સુત્રની વૃત્તિમા જેઓ જીર્ણશ્રેષ્ઠિ અને અભિનવ શ્રેષ્ઠિએ દિક્ષા લીધી હતી, તેઓથી વિશાલા નગરીમા જીર્ણશ્રેષ્ઠિ અને અભિનવ શ્રેષ્ઠિ બને ભિન્નજ હતા તેથી આ ઠેકાણે કાઇ શકા રહેતીનથી.

પુન પડિત કલ્યાણકુશલગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—दुसु तिसु दुसु तिसु कप्पेसु घणु दहि घण वायत दुभयच कमा એ ત્રણ અને ત્રણ દેવલોકમા ઘનોદધિ તથા ઘનવા અને અનુક્રમે આધાર પણે છે પરતુ તેના વલ ચોના વિષ્કભાદિનુ પ્રમાણ કેટલુ અને કયા છે તેનો મને સદેહ છે અને તેનો નિર્ણય થયે છતે ત્યા રહેલી ભુમિના વિસ્તાર તથા લબાઇનો નિર્ણય થાય ?

ઉત્તર ૧—ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ઘનોદધિ અને ઘનવા આઠ દેવલોક સુધી આધારપણે છે એમ આગમમા કહ્યુ છે પરતુ તેનુ પ્રમાણ અને વલયાદિ કોઇ ઠેકાણે વાચવામા આવ્યા સાભરતા નથી

પ્રશ્ન ૨—ઉકેશવાલાદિને કેટલાએક લોકો દેશ નિહ્નવ માને છે અને દેશ નિહ્નવ માનવાનુ કારણ ઉપધાનના અપલાપિ હોવાથી બતાવે છે તેઓ ઉપધાનના અપલાપિ છે એમ શુ તેઓના કરેલા કોઇ ગ્રન્થ ઉપરથી જાણ્યુ કે સપ્રતિ ઉપધાન નથી કરતા તેથી ? અત્ય વિકલ્પ ઉપક્ષ્ય છે એ કાઇ ચમત્કારને કરવા વાળો નથી કારણ કે ઘણા કાળથી તેઓના સમુદાયમા પ્રમાદની ઉત્પતિ થવાથી તેઓ કરતા નથી અને પ્રમાદથી જે ઉપધાનનુ ન વહેવુ એ કાઇ નિહ્નવતાનુ પ્રયોજક નથી જો કોઈ ગ્રન્થમા લખ્યુ હોય તો તે ગ્રથને દે

ખવાને હુ ઇચ્છુ છુ તેઓ ઉપધાન વહેતા નથી તેથી નિહ્નવછે એમ માનીને જો પ્રવચનપરીક્ષાદિ ગ્રન્થોમા લખ્યુ હોય તો આજ કાલ સાચો શ્રાવક ઠેણુ અને ક્યા છે ? ઇત્યાદિ તર્ક વડે કરીને મારા મનમા તો તે લખેલુ ચિન્ત્ય છે એમ પ્રતિભાસે છે કેટલાકો તો તેઓ " होइ मङ्गल " એવો પાઠ બોલે છે તેથી તેઓને વારે ઘડીએ નિહ્નવ કહે છે પરતુ એ પણ ઠીક નથી કેમકે જેમ તપાગચ્છની મધ્યમા નાગપુરીય વિગેરે પદર લોગસ્સનો કાઉસ ગ નથી કરતા તો પણ તેઓ નિહ્નવ નથી કહેવાતા તેમ વજ સ્વામીની પહેલા તેઓની શાખા ભિન્ન પડી ગયેલી હોવાથી નિહ્નવ નહી કહેવાય काले विणए बहुमाणे उवहाणे तहय निह्नवणे ઇત્યાદિ અખડ પાઠ પણ તેઓએ શ્રાવકોને ભણાવેલો દેખાય છે તો હે પુજ્ય તેઓ નિહ્નવ કહેવાય કે નહી અને કહેવાય તો કેવી રીતે ? એ કહેશો તો આ બાળક અનુગ્રહિત થશે ?

ઉત્તર ૨—ઢંઢેશવાલાદિને કેટલાએક લોકો નિહ્નવ કહે છે તેનુ કાઈ માલુમ પડતુ નથી અમો તો દ્વાદશ જલ્પ પટ્ટક ગ્રન્થમા જેટલા નિહ્નવો કહ્યા છે તેનો નિશ્ચય કરીએ છીએ. અને દ્વાદશજલ્પ પટ્ટક તો આપની પાસે પહેલાજ મોકલ્યો છે તથા પ્રવચન પરીક્ષામા લખેલા નિહ્નવો ચિન્તનીય છે અને સાચેમાચો [ણુય જણાવ્યા વિના જ્યા ત્યા તે તે નિહ્નવોને કહેવાવાળાએ નો પ્રતિકાર પણ કેવી રીતે કરી શકાએ ?

પંડિત જિનદાસ ગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—નવ નારદો કયારે અને કોની પાસે સમ્યક્ત્વને પામ્યા, અને કેટલા સ્વર્ગે અને મોક્ષે ગયા ?

ઉત્તર ૧—નારદોની ગતિ વિગેરે આશ્રીને કેટલાક સ્વર્ગે અને કેટલાક મોક્ષે ગયા છે પરંતુ બધાની હકીકત બરાબર કોઈ જગ્યાએ જણાઈ નથી

પ્રશ્ન ૨—જીનપ્રતિમાઓને ગરમ લાખ વિગેરેના રસ વડે કરીને ચક્ષુ વિગેરે ચડાવે તો તેમાં આશાતના થાય કે નહિ?

ઉત્તર ૨—નિપુણ શ્રાવકો ગરમ લાખવડે ચોડતા દોષનો પ્રસંગ હોવાથી તેમ કરતા નથી પરંતુ રાળમાં તેલને મેળવીને પછી તેને ખદાવીને તેના રસવડે ચક્ષુ વિગેરેને ચોડે છે

પ્રશ્ન ૩—આસો તથા ચૈત્ર માસની અસજ્ઝાયમાં સાતમ આઠમ તથા નોમ એ ત્રણ દિવસો ઉપધાનમાં ગણાય કે નહિ ?

ઉત્તર ૩—એ ત્રણ દિવસો ઉપધાનના તપ વિશેષમાં લેખે ન આવે

પ્રશ્ન ૪—માળ પહેરવાની નંદી કયારે મંડાય ?

ઉત્તર ૪—વિજયાદશમી પછી માંડવી સુઝે એમ ૭૯ માર છે

પ્રશ્ન ૫—ભરતક્ષેત્રના ચક્રવર્તિઓ પ્રથમ કોણ ખંડ સાધે તેનો ક્રમ કહો ?

ઉત્તર ૫—પહેલા મધ્યખડ સાધીને પછી પોતાના સરદાર પાસે દક્ષિણ ખડ સધાવે ત્યાર પછી તમિસ્રા ગુફાની અદર પ્રવેશ કરી વૈતાઢયથી બહાર નીકળીને ઉત્તરનો મધ્ય ખડ સાધે, પછી સરદાર પાસે સિંધુનો ઉત્તર ખડ અનેગગાનો ઉત્તર ખડ સધાવે ત્યાર પછી વૈતાઢય સાધી તેની નીચેની ખડપ્રપાતર ગુફાવડે નીકળી ગગાનો દક્ષિણ ખડ સરદાર પાસે સધાવીને રાજધાની તરફ જાય આવો ક્રમ સમજવો

પડિત વેદક્ષપિગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—પાસત્થા વડે દીક્ષિત સાધુથી ગહા ચાલે એવુ કયા લખ્યુ છે?

ઉત્તર ૧—એવુ તો કોઈ જગ્યાએ લખ્યુ નથી અહીં એમ સમજવાનુ છે કે, સવિગ્ન આચાર્યાદિ તથા સવિગ્ન ગીતાર્થાદિ ન હોય તો સવિગ્નના ભક્ત પાસત્થાદિની પાસે જ્યારે પ્રાયશ્ચિત લે ત્યારે પુનર્વ્રતારોપ રૂપ પ્રાયશ્ચિત જે કોઇને આવે તેવુ હોય તો તે પણ તેની પાસે લેવુ પડે આ પ્રમાણે છેદગ્રન્થના કહેવા પ્રમાણે સમાધાન જાણવુ

પ્રશ્ન ૨—દેશપાસત્થો ક્યારે વદન કરવાને યોગ્ય છે?

ઉત્તર ૨—ઉપર ગયેલા પ્રશ્નના ઉત્તરમા કહ્યા પ્રમાણે જ્યારે તેવાની પાસે પ્રાયશ્ચિતાદિ લેવુ પડે ત્યારે આચાર્યાદિ

પણ પાસત્થાદિને દ્વાદશાવર્ત વંદન કરે આ સિવાયના અન્ય કારણ પ્રસંગે સર્વ પાસત્થાને પણ ન્દ્ધ વદનાદિ કરે એમ આ વશ્યક નિયુકિત વિગેરેમા કહ્યુ છે

પ્રશ્ન ૩—ગુરૂની નાણક પૂજા કયા કહી છે ?

ઉત્તર ૩—કુમારપાળ શ્રીહેમચંદ્રાચાર્યની હમેશા સુવર્ણ કમળવડે પુજા કરતા હતા આ પ્રમાણે કુમારપાળ પ્રબંધ વિગેરેમા કહ્યુ છે તેનાજ અનુસારે નાણાવડે કરીને આજકાલ પણ પુજા કરાતી દેખાય છે કેમકે નાણા પણ ધાતુમયજ છે સુમતિ સાધુ સુરિના વારામા મંડપાચળ પર્વત ઉપર મલીક શ્રી આફર નામના માણસે સુવર્ણ ટકાવડે કરીને પુજા કરી, આવો વૃદ્ધવાદ પણ છે

—(૦)—

પુન પંડિત વિવેકહર્ષગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—उसभसेण भरहा कोसलिए चउरासी इपुव्व सय सहस्साइ सव्वाउय पालइत्ता सिद्धे बुद्धे सव्वदु क्खप्पहीणे एव भरहो बाहुबली बंभी सुंदरी એ ગાથાનો સમવાયાગાવયવમા આવેલી उसहो उसहसतउआ ઇત્યાદિ ગાથાની સાથે વિરોધ આવે છે કેમકે ભગવાનના છ લાખ પુર્વ પછી ઉત્પન્ન થયેલા તેની સરખા ન ૮૪ લાખ પુર્વાયુષ બાહુબળીનુ નિર્વાણ ભગવાનની સાથે કેમ બને?

કેમકે ચરમ શરીરના આયુષ્યનુ અપવર્તન થતુ નથી જો તમે અછેરામા લેગુ ગણી લેવાનુ કહેશો તો તે પણ નથી કારણ કે ઉત્કૃષ્ટ અવગાહનાવાળા એકસો આઠ એક સમયે સિદ્ધિ પદને પામ્યા એ અચ્છેરૂ છે તેમા તેનો સમાવેશ થશે નહિ

ઉત્તર ૧—બાહુબલીનુ સમયાગ સુત્રાનુસારે ૮૪ લાખ પુર્વનુ આયુષ્ય સભરે છે તો પણ અન્ય ગ્રન્થોમા ઋષભસ્વામીની સાથે નિર્વાણ કહ્યુ છે તે વિરૂદ્ધ નથી કેમકે તેમના આયુષનુ અપવર્તન अट्ठसय सिद्धा ઉત્કૃષ્ટ અવગાહનાવાળા એકસો આઠ એક સમયે સિદ્ધિ પદને પામ્યા આ અચ્છેરાની અન્તર્ગતજ સમજવું કારણ કે हरिवश कुलुपत्ति આ આ શ્ચર્યની અદર પણ યુગલિકના આયુષ્યનુ અપવર્તન તથા યુગલિકનુ નરકગમનનો અન્તર્ભાવ કરવામા આવ્યો છે

પ્રશ્ન ૨—अन्तो मुहुत्तमित्तपि એ ગાથાનો સમ્યગદ્રષ્ટિને ઉત્કૃષ્ટ ન્યૂનાર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્ત સસાર પ્રતિપાદિત છે जो अकिरिआ वाइसो भविओ अन्भाविओरा ઇત્યાદિ દશ ચુર્ણિના અક્ષરાનુસારે સમ્યગદ્રષ્ટિને તથા ક્રિયાવાદી મિથ્યાદ્રષ્ટિને ઉત્કૃષ્ટ ન્યૂન પુદગલ પરાવર્ત સસાર કહ્યો છે પરતુ તે પણ આગમાન્તરને અનુસારે ન્યૂનાર્ધ પુદગલ પરાવર્તજ નિશ્ચિત થાયછે તો સમ્યગદ્રષ્ટિને તથા ક્રિયાવાદિ મિથ્યાદ્રષ્ટિને સસારનુ સરખપણુ કેમ ?

ઉત્તર ૨—આ ઠેકાણે જો કે આ વાત માત્રથી સામ્ય કહ્યુ છે તો પણ સમ્યગ્દ્રષ્ટીમા કોઇ આશાતના વિશેષના કરવાના

વિગધકનેજ એટલો સસાર કહ્યો છે, બીજાને એટલોણથી હોતો નથી અને ક્રિયાવાદી મિથ્યાદ્રષ્ટિના સમુદાયમા તો કોઈ લઘુ કર્મી ને એકાવતારીપણાનો પણ સભવ છે તો પછી સમાનતા મા શુ શકા ? તત્ત્વ કેવલી જાણે)

પ્રશ્ન ૩—કોઇ જાણતા એવા અભિનિવેશ કરવાવાળાને સસારવૃદ્ધિનુ કારણ કર્મબધ વધારે, કે નહિ જાણતા એવા અભિનિવેશ કરવાવાળાને કર્મબધ વધારે ?

ઉત્તર ૩—વ્યવહારથી તો જાણતો છતા અભિનિવેશ કરવાવાળાને કર્મબધ વધારે લાગે એમ જણાય છે

પ્રશ્ન ૪—જાણતો એવો કોઈ હિસાદિવડે કમબધ બાધે છે અને કોઇ અજાણતા કર્મબધ બાધે છે તો તે બ નેની અદર કોને દ્રઢ કર્મબધ થાય ? /

ઉત્તર ૪—બન્નેની અદર જેને ક્રોધાદિ પરિણામ દ્રઢ હોય તેને દ્રઢ કર્મબધ થાય મદ હોય તેને મ૦

મહોપાધ્યાય શ્રી સુમતિવિજયગણિ શિષ્ય પડિત ગુણવિજય ગણિકૃત પ્રશ્નો તથા ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—દક્ષિણ ભરતાધમા શ્રી ઋષભદેવ સર્વ વ્યવહારના બતાવનારા થયા તેવી રીતે ઉત્તર ભરતાધમા સકલ વ્યવહારને કરણવાળુ કોઈ થયુ હશે કે નહિ ? જો કોઈ વ્યવહારને

કરવાવાળો થયો હોય તો તેનુ નામ કહો અને કોઈ ન થયો હોય તો ત્યા કેની રીતે વ્યવહાર ચાલતો હશે ?

ઉત્તર ૧—ઉત્તર ભરતાર્ધમા જાતિસ્મરણવાળો કોઇ મનુ'ય અથવા તો વ્યવહારને કરવાવાળો ક્ષેત્રનો અધિષ્ઠાયક કોઇ દેવ સભવે છે તેમજ કાળાનુભાવથી સ્વત કેટલીક નિપુણતા પ્રાપ્ત થાય છે

પ્રશ્ન ૨—સૌધર્મ વિગેરે દેવલોકની અદર પ્રત્યેક દેવને માટે એકજ ઉપપાત શય્યા હોય છે કે ભિન્ન ભિન્ન ?

ઉત્તર ૨—મહર્દ્ધિક દેવોની તો ઉપપાત શય્યા જુદી જુદી હોય છે અન્ય દેવોની અભિન્ન પણુ હોવી સભવિત છે તેને માટે તથાવિધ સ્પષ્ટાક્ષરો જોવામા આવ્યા નથી

પ્રશ્ન ૩—દેશાવકાશિકવ્રતને કરવાવાળા કોઇએ સો યોજનની છુટ રાખી હોય તેને અકસ્માત તે થકી ઉપરાત પત્ર મોકલવો પડે તો તેને વ્રતમાલિન્ય થાય કે નહિ ?

ઉત્તર ૩—યોગશાસ્ત્ર વૃત્તિ વિગેરેમા લખેલુ હોવાથી વ્રતમાલીન્ય થાય છે એમ માલુમ પડે છે

પ્રશ્ન ૪—ઉપધાનને વહેવાવાળા શ્રાવકાદિને અકાલ સજ્ઞામા રાત્રે પણુ જલશૌચ વિગેરે વિધિ થાય કે નહિ ?

ઉત્તર ૪—પોતાસબધી કોઇ પુરૂષે લાવેલુ ઉષ્ણોદક કલ્પે

પ્રશ્ન ૫—શ્રી ઋષભદેવ વિગેરે એકસો આઠ એક સમયમા મોક્ષે ગયા આશ્ચર્ય છે તો બાહુબળી વિગેરેના આયુ'યને

આશ્રીને શુ ગતી થશે? અને આના નિર્ણયનુ પ્રતિપાદક કો-ગ્ર થનુ નામ કહો ?

ઉત્તર ૫—अट्ठमय सिद्धा આજ આગમની અંદર ણા કુળસીના આયુષ્યના અપવર્તનનો સમાવેશ થાય છે જેવી રીતે हरिवंश कुलुत्पत्ति એ આ ર્યની અંદર હરિવર્ષ ક્ષેત્રથી લાવે લા યુગલના આયુષ્યનુ અપવર્તન વગેરેનુ લઘુ કરવુ તથા નરક ગમન વિગેરે અન્તર્ભાવ કરીએ છીએ

પ્રશ્ન ૬—જે આઠ આત્મપ્રદેશો મધ્યજ રહે છે તેઓ કેમ પરમાણુ વર્ગણાથી લીપ્ત હોય છે કે નહિ ?

ઉત્તર ૬—કર્મથી અનાવૃત્ત આત્માના આઠ પ્રદેશો રહે છે શ્રી જ્ઞાનદીપીકામા કહ્યુ છે કે—

स्पृश्यन्ते कर्मणा तेऽपि, प्रदेशा आत्मनो यदि ।
तदाजीवो जगत्यस्मिन्नजीवत्वमवाप्नुयात् ॥ १ ॥

તે (આઠ) આત્માના પ્રદેશો જો કર્મવડે કરીને સ્પર્શાય તો જીવ પણ જગતમા અજીવપણાને પામે

પ્રશ્ન ૭—મેઘકુમારના પુર્વભવમા હસ્તિનુ જે નામ સભળાય છે તે નામ કોણે દીધુ હશે ?

ઉત્તર ૭—તે પર્વતની મધ્યમા રહેવાવાળા વનચરોએ દીધેલુ એમ શ્રી જ્ઞાતાધર્મ કથાસુત્રમા કહ્યુ છે

પ્રશ્ન ૮—ચૌદ ગુણઠાણા ઉપર ચડવાવાળો પ્રાણી ક્રમથી ચૌદમા ગુણઠાણાનો સ્પર્શ કરે કે વ્યવધાનથી કરે ?

ઉત્તર ૮--અનાદિમિથ્યાદષ્ટિ ચોથે ગુણઠાણે નષ્ટ થાય છે બીજે અથવા ત્રીજે ન જાય ત્યાર પછી જો ઉપશમ શ્રેણીનો આરંભ કરે તો ક્રમસર અગ્યારમા ગુણઠાણા પર્યન્ત જાય અને જો ચોથે ગુણઠાણેથી ક્ષપકશ્રેણીનો આરંભ કરે તો અગ્યારમા ગુણઠાણાને તજીને ચૌદમા ગુણઠાણા સુધી ક્રમસર જાય આ વિષયમા વિશેષ જાણવાની ઈચ્છાવાળાએ તદ્ તદ્ વિશેષ શાસ્ત્રો જોવા

પ્રશ્ન ૯--ઔપપાતિકસુત્રને વિષે સાધુ વર્ણનના અધીકારમાં પતાહારેની વૃત્તિમા વાસી વાલ ચણા વિગેરે વ્યાખ્યાન છે તો ખાઉવાસી પુપિકા ખાવાવાળાને દોષ દેવો કેમ યુક્ત છે ?

ઉત્તર ૯--निष्पाव चणकमाडं अंतपत च होइवावन्न એ પ્રમાણે બૃહત્કલ્પ ભાષ્યને વિષે જીનકલ્પિક અધિકારમાં તથા તેની વૃત્તિમા વાવન્ન શબ્દવડે કરીને વિનષ્ટ એ પ્રમાણે વ્યાખ્યાત છે તત્વ તો તત્વવિત જાણે વાશીને ખાવાનો વૃદ્ધ પરંપરાથી તથા ત્રસ જીવની ઉત્પત્તિ તેને વિષે થવાથી વાશી ખાવારૂપ દોષનુ વર્જનજ શ્રેય છે

પ્રશ્ન ૧૦—ઉપાંગો ગણધર રચિત છે કે અન્ય રચિત ? તથા ઉપાંગોની રચના અંગ રચાયા ત્યારે થઇ કે અન્ય કાળે ?

ઉત્તર ૧૦—ઉપાંગોને સ્થવિર મહારાજાઓ રચે છે, તે તીર્થંકર વિધમાન હોય ત્યારે અથવા ત્યાર પછી પણ રચાય છે- અંગ રચાતી વખતેજ ઉપાંગો રચાય એમ એકાન્ત નથી- એ પ્રમાણુ નંદીસુત્રની વૃત્તિમા સ્પષ્ટ કહ્યુ છે વિશેષ તે ગ્રન્થથી જાણી લેવુ

ગણિ જયવંત શિષ્ય પંડિત દેવવિજયગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—લોકાન્તિક દેવો એકાવતારી હોય છે કે અષ્ટાવતારી ?

ઉત્તર ૧—અષ્ટાવતારી જાણવામા છે

પ્રશ્ન ૨—સૌધર્મેન્દ્ર કાઢી મુકેલો સંગમદેવ ભવધારણીય શરીરવડે મેરૂ પર્વતની ચુલા ઉપર ગયો કે ઉત્તર વૈક્રિય શરીર વડે ?

ઉત્તર ૨—મુળ શરીરવડે કરીને ગયો એમ માલુમ પડે છે કારણ કે ઉત્તર વૈક્રિય શરીરની એટલા કાળ પર્યન્ત સ્થિતિ નથી અને વિમાનથી મુળ શરીર બહાર જતુ નથી -એ વચન-પ્રાયિક સમજવુ

પ્રશ્ન ૩—જેણે સર્વ વિગયનુ પચ્ચખાણ કયુ હોય તે નીવિનુ પચ્ચખાણ કરે તો એકાસણાની માફક તેને બેસણ પણ કરવુ કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર ૩—બેસણ કરવુ કલ્પે એમ જાણવુ

પ્રશ્ન ૪—પરમાધામીઓ ભવ્યજ હોય છે આ વાત સત્ય છે કે અસત્ય ?

ઉત્તર ૪—સત્યજ છે એમ જાણવુ કારણ કે બન્ને પ્રકારે તેમા અવિરોધીપણુ છે જો અભવ્ય હોય તો તે પરમા

ધામીઓ અન્ય જન્મમા કરેલા પાપોને કહીને જીવોને દુ ખ કરે છે તે વાત ઘટે નહિ, તથા તેઓ સ્વર્ગની ઇચ્છાથીજ તપસ્યા કરે છે એમ આગમમા સાભળીએ છીએ તે વાત પણ ઘટે નહિ

પ્રશ્ન ૫—મહાવીરસ્વામી પુર્વભવમા ચક્રવર્તી થયા હતા તે પુણ્ય કયા ભવમા ઉપાર્જન કર્યુ ?

ઉત્તર ૫—તેનો નિર્ણય કોઇ ગ્રન્થમા દેખ્યો નથી

પ્રશ્ન ૬—તિર્થંકરોના જીવોને પરમાધામીઓ નારકીમા પીડા કરે છે નહીં ?

ઉત્તર ૭—તેને માટે એકાન્ત જાણ્યો નથી

પ્રશ્ન ૭—દેશવિરતિમા ચક્રિપદનો બ ધ થાય કે નહી ?

ઉત્તર ૭—તેને માટે પણ એકાન્ત જાણ્યો નથી.

પ્રશ્ન ૮—નેમિ ચરિત્રમા શ્રી કૃષ્ણના પાચ ભવ કહ્યા છે અને ક્ષાયિક સમ્યકત્વવાળાને ઉત્કૃષ્ટ ચારભવ કહ્યા છે તે કેવી રીતે સગત થશે ?

ઉત્તર ૮—અન્યમતના અનુસારે કૃષ્ણના પાચભવ કહ્યા છે એમ નિશ્ચય થાય છે કારણ કે ધર્મોપદેશમાળા વૃત્તિમા શ્રી નેમિનાથ અને કૃષ્ણના વિવાદ કરણ પ્રસ્તાવમા કહ્યુ છે કે–
मासोयतु मतओ उव्वट्ठि इहेव भारहे वासे सप दुवारे नगरे जियसत्तुस्स पुत्तो इक्कार समो अममो नाम तित्थयरो हो हिसि
આ અક્ષરોને અનુસારે ત્રણજ ભવ આવે છે તત્વ કેવળી મહારાજ જાણે

પ્રશ્ન ૯—પોસહ કરવાવાળી શ્રાવિકાઓ રસ્તામા દેવ તથા ગુરૂના ગુણનુ ગાન કરે છે તે કયા લખ્યુ છે ?

ઉત્તર ૯—આ રીત શાસ્ત્રમા કહી નથી એમ જાણવુ

પ્રશ્ન ૧૦—પોરિસિની પછી ઉચે સ્વરે ન બોલવુ આ પ્રમાણે વૃદ્ધ વચન સાભળીને પણ શ્રાવકો ગની જાગરણ કરે છે તે ક્યા લખ્યુ છે ?

ઉત્તર ૧૦—તપસ્યાદિ જે દિવસે કરાત છે તે દિનને દેખવાથી પર પરાનુજ શરણ નિશ્ચિત થાય છે

પડિત વિદ્વલવિગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—કોઇ નવ વ્યાખ્યાન વડે કલ્પ સુત્ર વાચે છે. અને કોઇ અધીક વ્યાખ્યાનવડે કરીને વાચે છે તો તેની વાચનાનો અધિકાર કયા છે ?

ઉત્તર ૧—નવ વ્યાખ્યાન વડે કલ્પ સુત્ર વાચે એમ અ તર્વાચ્યની મધ્યમા વિધાન હોવાથી નિશ્ચિત થાય છે, અધિક વ્યાખ્યાનવડે વાચવુ એમ તથાવિધ સુવિહિત ગચ્છની પરપરાથી કોઇપણ ઠેકાણે લખેલુ જાણ્યુ નથી

પ્રશ્ન ૨—રાજગૃહ નગરમા ગુણશિલાખ્ય ચૈત્યમા શ્રી મહાવીરસ્વામીએ કલ્પસુત્ર પ્રકાશ્યુ એ પ્રમાણે ઉપાધ્યયનમા કહ્યું છે કલ્પસુત્રની વૃત્તિ વિગેરેમા તો શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામીએ રચ્યુ એમ કહ્યુ છે એ કેમ સગત થશે ?

ઉત્તર ૨—શ્રી મહાવીર સ્વામીએ અર્થથી કલ્પસુત્ર પ્રકાશ્યુ અને ગણધરોએ તેને સુત્રોવડે ગુથ્યુ ત્યાર પછી નવમ પુર્વથી દશાશ્રુતસ્કંધને ઉદ્ધાર કરતા ભદ્રબાહુસ્વામીએ પણ અષ્ટમાધ્યયનરૂપ કલ્પસુત્રને પણ ઉધ્ધૃત કર્યુ તેથી કાંઇ અનુપપન્ન નથી

પ્રશ્ન ૩—શ્રી ઋષભદેવના વર્ણનમા તાડના ફળથી દારક યુગલિયો મરણ પામ્યો તે કેમ સભવે ? કેમકે યુગલિયાઓનુ અકાલ મૃત્યુ હોતુ નથી ?

ઉત્તર ૩—પુર્વ કોડી થકી વધારે આયુષ્યવાળા યુગલિઆ બાકી આયુષ્ય રહેતે મરતા નથી શ્રી આદિનાથના સમયમા મરેલા યુગલિઆને પુર્વ કોડીથી વધારે આયુષ્ય નહોતુ તેથી તેનુ અકાલ મૃત્યુ સભવે છે

પ્રશ્ન ૪—પાચ પાડવોની સાથે વીશકોડી મુનિ સિદ્ધિ પદને પામ્યા એમ શત્રુજય મહાત્મમા લખ્યુ છે આ ઠેકાણે કોડી વીશ સખ્યાની સમજવી કે સો લાખની ?

ઉત્તર ૪—વીશ સખ્યાની કોડી ન લેવી પણ સો લાખની લેવી.

પ્રશ્ન ૫—જ્ઞાતાધર્મકથાગના નવમા અધ્યયનમા રત્નદ્વીપ દેવી મૂળ શરીરવડે કરીને લવણ સમુદ્રને શોધવા ગઇ એમ કહ્યુ છે પરતુ પોતાના મૂળ શરીર વડે બીજે જવુ કેમ સગત થશે ?

ઉત્તર ૫—રત્નદ્વીપદેવી મુળ શરીરે સમુદ્રને શોધવાને માટે ગઇ એમ કહ્યુ છે પરતુ તેનો મૂળ શરીરે બીજે કોઇ ઠે

દાણે જવાનો પ્રતિષેધ જાણ્યો નથી કે જેથી આ ક્રમાણે શકા થઇ શકે ?

પ્રશ્ન ૬—તિર્થ કરોની મધ્યમા સાધુઓનો વિચ્છેદ થયે છતે કોઇ સ્વય બુદ્ધને કેવળ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય તો તે ધર્મોપદેશ આપે કે નહિ ?

ઉત્તર ૬—પ્રત્યેકબુદ્ધ વિગેરે સર્વથા ધર્મોપદેશ ન આપે એ નિષેધ સિદ્ધાન્તમા દેખ્યો નથી

પ્રશ્ન ૭—ભરતક્ષેત્રમા રહેલા ૭ ખડના નામ કહો ?

ઉત્તર ૭—ભરતના દક્ષિણાર્ધમા સિધુ તથા ગગા તે બન્નેની વચમા આવેલા દેશને મધ્યખડ કહે છે ગગાથી પુર્વ દિશામા આવેલા દેશને ગગાનિષ્કુટ ખડ કહે છે, સિધુથી પશ્ચિમ દિશામા વર્તવાવાળા દેશને સિધુનિષ્કુટ એ પ્રમાણે ઉત્તરાર્ધમા પણ એજ ત્રણ નામ સમજી લેવા

પ્રશ્ન ૮—ગગા અને સિન્ધુ એ બન્ને નદીઓ કેટલી નદીઓના પરિવારવાળી છે અને તે બ ને શાસ્વતી છે તે કયા સુધિ સમજવી ?

ઉત્તર ૮—ગગા અને સિન્ધુ એ બન્ને નદીઓ ચૌદ ચૌદ હજાર નદીઓના પરિવારવાળી છે એ વાતને લઘુ સગ્રહિણીમા હરિભદ્રસુરિએ સ્પષ્ટ કરેલી છે અને તે બન્ને નદીઓ શાશ્વતિ છે કારણ કે લઘુસગ્રહણીમા શાશ્વતા પદાર્થોમાં જ ગણાવવામા આવ્યા છે

પ્રશ્ન ૯—શ્રીમહાવીર સ્વામીનુ ૭૨ વર્ષનુ આયુ'ય કહ્યુ છે તે ગોનો જન્મ ચૈત્ર શુદ ૧૩ ને દીવસે અને નિર્વાણ કાર્તિક વદી અમાવાસ્યાને દીવસે તો ૭૨ વર્ષ કેવી રીતે સગત થશે ?

ઉત્તર ૯—અસાડ શુદી છઠ લક્ષણ ગર્ભોત્પત્તિના દિવસથી આરભ કરીને ગણવાથી ૭૨ વર્ષ પુરા થઈ જશે થોડા ન્યુનાધિક માસાદિ થાય તે પણ તેજ વર્ષમા ગણાય છે એવી વિવક્ષા હોવાથી નિર્ણય તો વ્યક્ત ગ્રન્થાક્ષર દેખ્યા વિના કેવી રીતે કરાય.

પ્રશ્ન ૧૦—શ્રી મહાવીર સ્વામીના માતપિતા બારમે દેવલોકે ગયા કે ચોથે દેવલોકે ?

ઉત્તર ૧૦—આચારગ સુત્રમા બારમે દેવલોકે અને પ્રવચનસારોદ્ધારમાતો ચોથે દેવલોકે ગયા તેમ કહ્યું છે તેનો નિર્ણય કેવલી ગમ્ય સમજવો

પ્રશ્ન ૧૧—હરિનૈગમેષિ દેવે શ્રી મહાવીરના ગર્ભનું હરણ કોણ દ્વારે કર્યુ હતુ અને ત્રિશલાની કુક્ષિમા કોણ દ્વારે મુક્યો ?

ઉત્તર ૧૧—મહાવીર પ્રભુના ગર્ભને દેવાનદીના યોનિ દ્વારથી હરણ કરી ત્રિશલાના ગર્ભાશયમા છવિછેદ કરીને મુકયો. યોનિ.ારે મુકયો એ પ્રમાણે ભગવતી સુત્રમા લખ્યુ છે

પ્રશ્ન ૧૨—શ્રી સ્થુલીભદ્રનો ભાઇ શ્રીયક મરીને કોણ ગતિમા ગયો ?

ઉત્તર ૧૨—પરિશિષ્ટ પર્વમા સામાન્ય રીતે દેવલોકે ગયો એમ કહ્યુ છે

પ્રશ્ન ૧૩—સાધ્વી શ્રાવકોની આગે વ્યાખ્યાન કરે એમ કોણ ગ્રન્થમા લખ્યુ છે ?

ઉત્તર ૧૩—દશવૈકાલિક વિગેરે ગ્રન્થોમા કહ્યુ છે કે સાધુ કેવળ શ્રાવિકાની સભા આગળ રાગનુ કારણ હોવાથી વ્યાખ્યાન ન કરે તેમજ સાધ્વી પણ કેવળ શ્રાવકની સભા આ ગળ રાગનુ કારણ હોવાથી વ્યાખ્યાન ન કરે

પ્રશ્ન ૧૪—બે ઇન્દ્રિય એળ મટીને ચતુરીન્દ્રિય ભ્રમરી કેમ થાય ?

ઉત્તર ૧૪—એળના શરીરની અદર એળનોજ જીવ અ થવા અન્ય જીવ ભમરીપણે ઉત્પન્ન થાય છે

પ્રશ્ન ૧૫—કેવળ ઉનના વસ્ત્રને શરીરની સાથે સબધ થયે છતે જીવોની ઉત્પતિ થાય છે કે નહિ ?

ઉત્તર ૧૫—કેવળ ઉનના વસ્ત્રને શરીરની સાથે સબધ થાય તો બહુ જૂઓ ઉત્પન થાય છે

પ્રશ્ન ૧૬—મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા સિમધરસ્વામીના થાને જે તિર્થકર ઉત્પન થશે તેનુ નામ શુ ? તથા ત્યા વસ્ત્ર વર્ણ વિગે રેની વિધિ કેવી તથા વિહાર કરતા વિશ તિર્થકરોના માતા, પીતા, ગામ વિગેરેના નામ કોણ શાસ્ત્રમા છે ?

ઉત્તર ૧૬—શ્રી સિમધર સ્વામિને સ્થાને ઉત્પન થાવા વાળા તિર્થકરનુ નામ કેઈ શાસ્ત્રમા દેખ્યુ નથી તથા ત્યા

વસ્ત્ર વિગેરેની વિધિ આ ખડમા થયેલા અજીતાદિ બાવીશ તિ-
થ કરોને અનુસારે સમજી લેવી તથા વિહાર કરતા વીશ તીર્થ
કરોના માતા પીતા તથા ગામ વિગેરેના નામ છુટક પત્રાદિ-
ના કહ્યા છે

પ્રશ્ન ૧૭—અષ્ટાપદ ઉપર પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કોણે કરી?

ઉત્તર ૧૭—શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના શિષ્યે અષ્ટા-
પદ ઉપર પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી એમ શ્રી શત્રુંજય માહાત્મ્યમા
કહ્યુ છે

પ્રશ્ન ૧૮—દ્રૌપદીએ નવનિદાનની મધ્યમા કોણુ નિ
દાન કર્યુ હતુ ?

ઉત્તર ૧૮—જ્ઞાતા ધર્મમા કહેલા દ્રૌપદી સબધાનુસારે
ચોથા નિદાનનો સભવ જણાય છે પરતુ અધ્યવસાય વિશેષથી
તેનો નીદાનપણાવડે અભાવ હોવાથી દ્રૌપદીએ ચારિત્ર પ્રાપ્ત
કર્યુ એમ સભાવના થાય છે ગ્રન્થની મધ્યમા તો દેખ્યુ નથી.
દ્રૌપદીએ અમુક નીદાન કર્યુ

પ્રશ્ન ૧૯—શાશ્વત મેરૂને શ્રી મહાવીર પ્રભુએ કેવી
રીતે કપાવ્યો અને આ વાત કયા કહી છે ?

ઉત્તર ૧૯—જેવી રીતે શાશ્વત રત્ન પ્રભાનો દેવાનુભાવે
અથવા સ્વાભાવથી કમ્પ થાય છે તેવી રીતે શાશ્વત મેરૂનો શ્રી
મહાવીરના ચરણના અગુઠાના બળના પ્રભાવથી કમ્પ જાણવો
શ્રી વીર ચરિત્ર વિગેરે ગ્રથેમા આ વાત લખી છે

પ્રશ્ન ૨૦—પદરનો તાપસોને ગૌતમ સ્વામીએ પરમ

વડે પાર (કરાવ્યુ પરતુ લબ્ધીથી ઉત્પન્ન થયેલુ પરમાન્ન તો અદત્ત ગણાય તે સાધુને કેમ કલ્પે ?

ઉત્તર ૨૦—એક પરમાન્નનુ પાત્ર અક્ષીણ મહાનસી લબ્ધીના પ્રભાવથી સરવેને પહોચી શકયુ તેથી તેમા અદત્ત કાંઈ પણ હોય એમ જાણવામા આવ્યુ નથી

પડિત કીર્તિહર્ષગણિકૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—જે શ્રાવકે દ્વિવિધકાશન કર્યુ હોય તે રાત્રે દ્વિવિધાહારનુ પચ્ચખાણ કરે તો શુદ્ધ થાય કે નહી ?

ઉત્તર ૧—શુદ્ધ થાય છે

પ્રશ્ન ૨—સસારમા રહ્યો છતો એક જીવ, ઈંદ્ર, ચક્રવર્તિ અને વાસુદેવ કેટલીવાર થાય ?

ઉત્તર ૨—ઈંદ્ર, ચક્રવર્તી, અને વાસુદેવ થવાની સખ્યા આગમમા દીઠી સાભરતી નથી

પ્રશ્ન ૩—સાપ્રત કાળમા જેટલા ઈન્દ્ર છે તે બધા એકાવતારી કે નહિ ?

ઉત્તર ૩—કેટલાએક એકાવતારી છે બધા નહિ

પ્રશ્ન ૪—નારદો બધા તદ્ભવ મોક્ષગામિ સમજવા કે નહિ ?

ઉત્તર ૪—કેટલાકો તદ્ભવ મોક્ષગામિ હોય છે અને કેટલાકો અન્ય ભવમા

[illegible]હિત નગર્ષિ શિષ્ય ગણિ સુરવિજય કૃત પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—પખવાડીયામા જે ચતુર્થાદિ તપ ન કરે તેને કાંઈ પ્રાયશ્ચિત સમજવુ કે અનત સસારીપણુ ?

ઉત્તર ૧—પખવાડીઆમા જે ચતુર્થાદિ તપ ન કરે તેને પ્રાયશ્ચિત સમજવુ અનત સસારીપણુ નહી

પ્રશ્ન ૨—રાવણનો હાર પરિપાટીથી આવેલો સમજવો કે દેવે આપેલો ?

ઉત્તર ૨—પરિપાટીથી આવેલો

પ્રશ્ન ૩—જેને દિક્ષા પહેલા લધુ ધાન્ય વિગેરેના પચ્ચખાણ હોય તેને દિક્ષા લીધાબાદ ખપે કે નહી ?

ઉત્તર ૩—બીજુ કાંઈ ન મળતુ હોય તો દિક્ષા લીધાબાદ ખપે

પ્રશ્ન ૪—नमोऽर्हत् सिद्धाचार्योपाध्याय सर्व साधुभ्यः એ પૂર્વની અદર સમજવુ કે નહી તથા ચૌદ પૂર્વ સસ્કૃત છે કે પ્રાકૃત ?

ઉત્તર ૪—नमोऽर्हत् ઇત્યાદિ પૂર્વમા સમજવુ તથા બધા પૂર્વો સસ્કૃત સમજવા

પ્રશ્ન ૫—વીરશાસનમા કેટલા પ્રત્યેક બુદ્ધો હતા તથા બીજાઓના શાસનમા કેટલા હતા ?

ઉત્તર ૫—વીરશાસનમા ચૌદ હજાર પ્રત્યેક બુદ્ધો હતા તથા ઋષભદેવ વિગેરેને જેટલા સાધુઓ હતા તેટલા પ્રત્યેક બુદ્ધો હતા.

પ્રશ્ન ૬—પડિલાદિ પદન્થની આગળ દેવ વદન કરવુ કપે કે નહી ?

ઉત્તર ૬—પ્રતિમા અથવા સ્થાપનાચાર્યની આગળ દેવ વદન કરવુ કલ્પે અન્યથા નહી ?

પ્રશ્ન ૭—ત્રિફલાથી પ્રાશુક પાણી થાય છે તેમ કેણ સિદ્ધાતમા કહ્યુ છે ?

ઉત્તર ૭—ત્રિફલાથી પ્રાસુક પાણી થાય છે એ સિદ્ધાનને અનુકુલ છે કેમકે કહ્યુ છે કે तुवरे फलेयपत्ते ઇત્યાદિ આ નિશીથ મહાભાષ્યની ગાથા છે તેની ચુર્ણિમા तुवर ફળ એટલે हरितकी (હરડે) વિગેરે એ પ્રમાણે વ્યાખ્યા કરી છે

પ્રશ્ન ૮— એકવીશ પ્રકારના પાણીને પ્રાસુક થયા પછી કેટલા કાળ પછી સચિત થાય છે ? તથા એ બધાની હાલમા પ્રવૃતિ કેમ નથી ?

ઉત્તર ૮—જેવી રીતે ગરમ પાણીનો વર્ષાઋતુની પહેલા ત્રણ પહોર વિગેરે કાળ છે એમ કહ્યુ છે તેવી રીતે પ્રાસુક જળ ધાવન વિગેરેનુ સમજવુ તેએની પ્રવૃતિયથા સભવ વિદ્યમાન જ છે

પ્રશ્ન ૯—શ્રાવક ગુરૂ મુખે પોસહ ઉચ્ચરે ત્યારે ગમનાગમન આલોવે કે નહી

ઉત્તર ૯—જો પોતાની મેળે પોસહ લઇને ગમનાગમન કરે તો ગુરૂ પાસે પોસહ લેતી વખતે આલોવે અન્યથા ન આલોવે

संपूर्ण तृतीय प्रकाश ॥

જેસલમેરના સંઘે કરેલા પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—કાચા ફળની અંદરથી બીયા કાઢી નાખવામા આવ્યા હોય ત્યાર પછી તે કાચા ફળને બે ઘડી વિત્યા પછી તે ફળ પ્રાસુક થાય કે નહિ ?

ઉત્તર ૧—અગ્નિ લવણ વિગેરે પ્રબલ સંસ્કારથી પ્રાસુક થાય છે અન્યથા પ્રાસુક થઈ શકે નહિ

પ્રશ્ન ૨—નારકીના જીવો પુર્વ ભવના વૃતાન્તને કેવી રીતે જાણે ?

ઉત્તર ૨—દેવ વિગેરેના કથન વિગેરેથી જાણી શકે

પ્રશ્ન ૩—દેવ દ્રવ્યના ભક્ષણ કરનારાને ઘેર જમવા માટે જવુ કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર ૩—પરવશપણાને લઇને દેવદ્રવ્ય ભક્ષકને ઘેર જમવા જવુ પડે તો મનની અંદર સશુકપણું રાખે પરંતુ નિઃશુક થવુ નહિ જોઇએ ભોજન દ્રવ્યને મંદિરમા મુકે તો વિરોધ ઉત્પન્ન થાય તેથી તે બાબતમા દક્ષપણુ વાપરવુ જોઇએ જેથી આગળ ઉપર વિરોધ ન થાય તેમ કરવુ જોઇએ

પ્રશ્ન ૪—કલ્યાણક તપના કરવાવાળાને છઠ તથા અઠમ કરવાની શક્તિ ન હોય તો પાણી વિગેરે દિવસે આયબીલ આદિ કરે કે નહિ ?

ઉત્તર ૪—યદિ સર્વથા શક્તિ ન હોય તો પાખી વિગેરે તિથીના આયંબિલ વિગેરે કરે. ક ચાણુ તપ તો પરમ્પરાથી દેખાય છે

પ્રશ્ન ૫—કોઈ પણ માણસે પચ્ચખાણ લેતી વખતે જે વિગયની મોકળાશ રાખી હોય તેને નિવયાતિ (નિવી) વિગય કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર ૫—કારણ સિવાય કલ્પે નહિ

પ્રશ્ન ૬—કોપરાપાક વિગેરે લોકમા પ્રસિદ્ધ પાક્દ્રવ્યો તેજ દિવસે બનાવેલા હોય તો લીલોતરીની બાધાવાળાને કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર ૬—કોપરાપાક વિગેરે પાક દ્રવ્યો તેજ દિવસે કલ્પે છે તથા પ્રકારની પ્રવૃત્તિ દેખાય છે

પ્રશ્ન ૭—મનુષ્ય ક્ષેત્ર થકી બહાર જે ચન્દ્રા તથા સુર્યો છે તેઓ તીર્થંકરોના જન્મ સમયે તથા સમવસરણ સમયે આવે કે નહિ ?

ઉત્તર ૭—સુર્યો તથા ચન્દ્રા જે મનુષ્યલોકની બહાર છે તેઓ તીર્થકરના જન્મ મહોત્સવ સમયે તથા દેશના વખતે ન આવે તેમ પ્રતિષેધ દેખ્યો નથી

પ્રશ્ન ૮—ભરતક્ષેત્રમા પાચસો અથવા તો સાતસો કોશ ની મધ્યમા જેટલા સાધુઓ દેખાય છે તેટલાજ છે કેણીજે કોઈ પણ સ્થળે સભવે છે ?

ઉત્તર ૮—ભરતક્ષેત્રમા જેટલા ભાગમા જૈન સાધુઓ દે ખીયે છીયે તેટલામાજ સભવેછે બીજે કોઈ સ્થળેછે નહી તથા પિ વ્યક્ત અક્ષર કોઇ પણ સ્થળે દેખ્યા સિવાય કેવી રીતે એકાન્તે કહી શકાય

પ્રશ્ન ૯—આયબિલમા સુઠ તથા તીખા સ્વાભાવિક રીતે કલ્પે કે કોઇ પણ કારણને લઇને કલ્પે ?

ઉત્તર ૯—વિશેષ કારણ ન હોય તો પણ આયબિલમા સુઠ અને તીખા સ્વાભાવીક રીતે કલ્પે છે

પ્રશ્ન ૧૦—આયબિલમા સુઠ તીખા વિગેરે જેવી રીતે કલ્પે છે તેવી રીતેજ લવીંગ પીપર, વિગેરે કેમ કલ્પતા નથી તેનો શાસ્ત્રાક્ષરથી નિષેધ છે કે પરંપરાથી?

ઉત્તર ૧૦—લવંગમા ધનુ ભોજન આપવામા આવેછે તથા હરડે અને પિપર વિગેરે નાળવી અપક્વ હોય ત્યારેજ સુ કવવામા આવે છે તેથી તે આયબિલમા કલ્પતા નથી જેમ ઘઉ તથા જુવારનો પોંક પાડયો હોય તો આયબિલમા કલ્પી શકે નહી પરંતુ જુવાર તથા ઘઉ શેકેલા કલ્પેછે તેની માફક સમજવુ

પ્રશ્ન ૧૧—કોઇ પણ ઉપવાસકે ચાર ઉપધાન વહન કર્યા હોય તેમા પહેલા ઉપધાન કર્યાને બાર વર્ષ વીતિ ગયા હોય તો તે પહેલાજ ઉપધાનને ફરીથી વહન કરીને માલાને ધારણ કરે કે ચારે ઉપધાન વહન કરીને ?

ઉત્તર ૧૧—પહેલા ઉપધાનને વહીને માળાને ધારણ ક

રી શક જો મન સ્થિર હોયતો ચારે ઉપધાન ફરી વહન કરી માળા ધારણ કરે

પ્રશ્ન ૧૨—ઉપધાન વહન કરતા થકા તપસ્યાને દિવસે જો કોઈ પણ કલ્યાણક તિથી આવે તો તે ઉપવાસે ચાલે કે કોઇ અધિક ઉપવાસ કરવો જોઇએ?

ઉત્તર ૧૨—તપસ્યાને દિવસે કલ્યાણક તીથી આવી જાય તો નિયાન્ત્રન તપ પણ વડે કરીને તેથીજ ચાલે

પ્રશ્ન ૧૩—જે શ્રાવક નિયમથી હમેશા બે વખત પ્રતિક્રમણ કરતો હોય અને સંધ્યા સમયે પ્રતિક્રમણ વિસરી ગયો હોય તો તે કેટલીક રાત્રિ ગયા પછી પ્રતિક્રમણ કરે તો શુદ્ધ થાય કે નહી ?

ઉત્તર ૧૩—યદિ કારણ વિશેષથી ભુલી ગયો હોય તો બે પોહર રાત્રી સુધિમા પ્રતિક્રમણ કરે તો સુદ્ધ રીતે કરી શકે

પ્રશ્ન ૧૪—જેણે શુકલ પંચમી ઉચ્ચરી હોય તે જો પર્યુષણમા બીજથી આરંભ અઠ્ઠમ તપ કરે તેને પંચમીને દિવસે એકાસણું જ કરવુ જોઇએ કે યથારૂચી ‘

ઉત્તર ૧૪—કોઈ પણ વ્યક્તીએ શુકલ પંચમી ઉચ્ચરી હોય તેમણે વાસ્તવીક તો તૃતીયાથી અઠ્ઠમ તપ કરવો જોઇએ યદિ કદાચિત દ્વિતીયાથી અઠ્ઠમ તપ કરે તો પંચમીને દિવસે એકાસણુ કરવાનો પ્રતિબંધ નથી યદિ એકાસણુ કરે તો વિશેષ લાભ દાયક છે

પ્રશ્ન ૧૫—ચોમાસુ જો પુણિમાને દિવસે થાય તો પ

-ચીશ પ્રતિક્રમણુ કે અઠ્ઠાવીશ તથા તે શાસ્ત્રાક્ષરના બળથી કે પરપરાથી સમજવુ જો શાસ્ત્રાક્ષરના બળથી કહો તો શાસ્ત્રનુ નામ કહો ?

ઉત્તર ૧૫—વરસની મધ્યમા પચ્ચીશ પ્રતિક્રમણુ કે અઠ્ઠાવીશ એવુ કયાઈ પણ જાણ્યુ નથી શાસ્રમા તો દેવસિક, રાત્રિક, પાક્ષિક, ચાતુર્માસિક તથા સાવત્સરિક લક્ષણ પાચ પ્રતિક્રમણ છે

પ્રશ્ન ૧૬—મુક્તાફલો સચિત્ત છે કે અચિત્ત ?

ઉત્તર ૧૬—વીધેલા તથા નહિ વિધેલા બન્ને પ્રકારના મુક્તાફળો (સાચામોતીઓ) અચિત્ત સમજવા કારણકે અનુયોગદ્વારસુત્રમા મોતીઓ તથા રત્નો અચિત્ત પરિગ્રહની મધ્યમા કહ્યા છે

પ્રશ્ન ૧૭—સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમા મોતીના વલયો શાસ્રમા કહ્યા છે કે પરપરાથી કહેવાય છે, શાસ્રની અદર જો કહ્યાં હોય તો તેના અક્ષરો કહો ?

ઉત્તર ૧૭—સર્વાર્થસિદ્ધમા મોતીના વલયો માટે છુટી ગાથાઓમા પરપરાથી તથા ભુવનભાનુ કેવલી ચરિત્રમા કહ્યું છે જેમ કે—

तद् गाथा

तत्थमहाविमाणे उवरिमभाग मिवट्टएएग ।
सायर रस ६४ मणमाण मुत्ताहल मुजलजलोऽह ॥

ઈત્યાદી દશ ગાથામા કહેલુ છે

પ્રશ્ન ૧૮— ખડતર ગચ્છમા એઓના ઘરમા પુત્ર અથવા પુત્રીનો જન્મ થયો હોય તેજ ઘરના માણુનો પોતાના ઘરના જલ વડે દેવપુજાને કરતા નથી ખડતરગચ્છના સાધુઓપણુ તે એોને ઘરે અન્ન પાનાદિકને માટે દસ દિવસ પર્યન્ત જતા નથી તેને માટે કયે સ્થળે લખેલુ છે, સ્વકીય પક્ષમા તેને આશ્રીને શુ વિધિ જાણવી ?

ઉત્તર ૧૮— જે ઘરે પુત્ર અથવા પુત્રી જન્મને પ્રાપ્ત કરે તે ઘરના જલવડે કરીને દેવ પુજા થઈ શકે નહિ તથા પ્રકારે કોઈ સ્થળે શાસ્ત્રમા જાણ્યુ નથી તથા તે સ્થળે સાધુએ જવુ ન જવુ વિગેરે આચરણ જે દેશમા જેવો વ્યવહાર દેખાય તે પ્રમાણે રાખવો દસ દિવસનો નિર્બન્ધ શાસ્ત્રમા જાણ્યો નથી

દેવગિરિના સઘે કરેલા પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—ગીતાર્થી પખ્ખી પ્રતિક્રમણ કરતા લક્ષ્મણાવસરમા " नित्थारपारगाहोहत्ति " કહે છે ત્યારે શ્રાવક વિગેરે જનેએ પણ શુ તેજ કહેવુ કે " इच्छामो अणुसट्ठिं " કહેવુ ?

ઉત્તર ૧—શ્રાવક વિગેરેએ " इच्छामो अणुसट्ठिं " કહેવુ " नित्थार पारगाहोहत्ति " એ પ્રમાણે કહેવુ નહિ

પ્રશ્ન ૨—પખ્ખી પ્રતિક્રમણના અન્તમા ગીતાર્થો જેને

શાન્તિ બોલવાનો આદેશ આપે છે તે શ્રાવક દુખખ્ખય કમ્મ ખ્ખય નિમિત્તક ચાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરી પ્રગટ લોગસ્સ કહી શાન્તિને કહે છે અને શાન્તિ કહ્યા પછી ફરીથી પણ પ દર લોગસ્સનો કાઉસ ગ કરી પ્રગટ એક લોગસ્સ કહીને પોસહ પારે છે કેટલાએક તો કહે છે કે જેને શાન્તિ કહેવાનો આદેશ આપ્યો હોય તે ચાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરી પ્રગટ એક લોગસ્સ કહીને શાન્તિને કહે અને પછી પોસહ પારે આ બેની મધ્યમા જે વિધિ પ્રમાણ હોય તે કહો

ઉત્તર ૨—પખ્ખી પ્રતિક્રમણમા ચાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરી પ્રગટ એક લોગસ્સ કહીને પછી શાન્તિને કહે એ પ્રમાણેજ શુદ્ધ થાય છે બીજી વખત પદર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવામા વિશેષ જાણ્યુ નથી

પ્રશ્ન ૩—શ્રી મહાવીર પ્રભુના નિર્વાણ સમયે અમાવાસ્યા તીથી તથા સ્વાતિ નક્ષત્ર હતુ દીવાળી સમ્બન્ધી ગુણણુ સમયે કોઇ વખત તે બન્ને હોય છે અને કોઈ વખત નથી હોતા તેના ઉપર કેટલાક કહે છે કે જ્યારે સ્વાતિ નક્ષત્ર અને અમાવાસ્યા બન્ને સાથે હોય ત્યારે દિવાળી સબધી ગુણણુ ગણવુ જોઇએ. કોઇ તો કહેછે કે જે મેરાયાનો દિવસ છે તે દિવસે ગુણણુ ગણવુ જોઇએ તેમા મેરાયા કરવામા ભેદ છે ગુજરાતના લોકો પાખીને દિવસે કરે છે અને આ દેશના લોકો બીજે દિવસે તો શુ પોતપોતાના દેશને અનુસારે મેરાયા કરવાને દિવસે ગુણણુ ગણવુ કે ગુજરાત દેશને અનુસારે.

ઉત્તર ૩—પોતપોતાના દેશને અનુસારે જે દિવસે દિવાળી હોય તે દીવસે શુદ્ધ ગણવું જોઈએ

પ્રશ્ન ૪—કેટલાએક યતિઓ તથા શ્રાવકો જીનમંદિરમાં પ્રતિમા સ્થાપન સમયે ચૈત્યવંદન કરતા નથી તેઓ કહે છે કે આ વારે અવધા ભેદ છે તેથી ચૈત્યવંદન કરવું ઉચીત નથી હવે લોકાનો—મેહ છે કે ભગવાનને વળી અવસ્થા શું ? તેથી ત્યાં જીન મંદીરમાં જઈએ ત્યારે ચૈત્યવંદન કરવું તો આ મ તેની માંસમા કોણ પ્રમાણ છે

ઉત્તર ૪—જીનમંદીરમાં પ્રતિમા સ્થાપનસમયે ચૈત્યવંદન કરવાનો નિષેધ જાણ્યો નથી

દીપબંદરના સંઘે કરેલા પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

પ્રશ્ન ૧—દેરાસરમાં પોસહ કરનારાઓ જ્યારે દેવવંદન કરે ત્યારે ઈર્યાવહી પડિક્કમવા વખતે ઉત્તરાસન કરવું જોઈએ કે નહિ

ઉત્તર ૧—જ્યારે દેરાસરમાં પોસહ કરનારાઓ દેવવંદે ત્યારે ઈર્યાવહી પડિક્કમવા વખતે ઉત્તરાસન કરતા હોય તેમ દેખાતું નથી. વૃદ્ધ લોકો પણ એમજ કરતા સાંભળેલ છે તથા ગ્રંથમાંથી પણ તે ક્રિયાગત નથી. દેવવંદન કરતે સમયે અથવા બીજે કોઇ સમયે દેવમંદીરમાં જ્યારે શ્રાવકો હોય

ત્યારે ઉત્તરાસંગ કરતા હોય તેમ દેખીયે છીયે પરંતુ ક્રિયાતો વિધિ પ્રમાણેજ થાય

પ્રશ્ન ૨—પ્રથમજ રાઈ પ્રતિક્રમણમા કુસુમિણ દુસુમિણ ઉડ્ડાવણીનો ચાર લોગસ્સનો જે કાઉસગ્ગ કરવામા આવે છે તે ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધિ કરવો કે સાગર વર ગંભીરા સુધી ?

ઉત્તર ૨—સામાન્યથી તો ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધિ કરવો પરંતુ જો સ્વપ્નને વિષે ચતુર્થ વ્રતનો અતિચાર થયો હોય તો એક નવકાર અધિક ચીતવે

પ્રશ્ન ૩—પ્રાત કાલના રાઈ પ્રતિક્રમણમા પહેલેથી કુસુમિણ દુસુમિણ કાઉસગ્ગ તથા ચૈત્યવંદન કરીને પછી ખમાસમણા દઈને પછી સજ્ઝાય કરવી કે સજ્ઝાય કરીને ચાર ખમાસમણા દેવા

ઉત્તર ૩—પહેલા ચાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરીને ચૈત્યવંદન કરી ચાર ખમાસમણા દઈ બે ખમાસમણા વડે સજ્ઝાય કરી પ્રતિક્રમણ કરે કહ્યુ છે કે—इरिया कुसुमिण सग्गो जिण मुणि वंदण तहेव सज्झाओ सव्वस्सवि सक्कत्थओ तिन्निय उस्सग्ग कायव्वा આ ગાથા શ્રી સોમસુન્દર સુરિએ કરેલી સામાચારીમા પણ વિદ્યમાન છે તથા શ્રી વિજયદાનસૂરિ પણ એ પ્રમાણેજ કરતા હતા તેઓની શિક્ષાનુસાર અમે પણ તેમજ કરીએ છીયે તથા સજ્ઝાય કરીને ચાર ખમાસમણા દેવા એ પ્રમાણે વિધિ પણ કોઈકોઈ ગ્રન્થમા દેખાય તેનો પણ પ્રતિષેધ

નથી. પરંતુ ગયો તેની રીતે કરતા હતા તેવીજ રીતે અમે તો કરીએ છીયે

પ્રશ્ન ૪—ગરમી ત્રિફળાની ઋતુમાં ગરમ અથવા પ્રાસુક પાણી પાંચ પહોર આદિ સમય પર્યન્ત અચિત્ત રહે છે અને ત્યાર પછી સચિત્ત થાય છે આ પ્રમાણે કયા ગ્રંથ ઉપર લખવામાં આવ્યું છે ? અને તેમાં જ્યાં સુધિ ત્રસ જીવની ઉત્પત્તિ ન થઇ હોય ત્યાં સુધિ જરા ગળ્યા વીના કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર ૪—ઉષ્ણ ઋતુ વિગેરે ઋતુઓમાં પાંચ પહોરાદિ કાળ પર્યન્ત ઉષ્ણ અથવા પ્રાસુક પાણી અચિત્ત રહે છે અને ત્યાર પછી સચિત્ત થાય છે તથા પ્રવચન સારોદ્ધારગ્રંથમાં કહ્યુ છે ત્યાં તેમાં ત્રસજીવની ઉત્પત્તિ થઇ હો અથવા તો ન થઇ હો તો પણ ગાળેલુ વાપરવુ, ગળ્યા વિનાનુ જળ વાપરવુ નહીં એમ પ્રમાણે પરંપરાથી દેખાય છે

પ્રશ્ન ૫—પાખીને અથવા પુર્ણિમાનો ક્ષય હોય તો તે તિથિમાનો તપ કોણ કે ણ તિથીને વિષે કરવો જોઇએ ?

ઉત્તર ૫—પાખીને જો ક્ષય હોય તો તેનો તપ પાછલી તિથીમાં કરવો પુર્ણિમાને જો ક્ષય તો તેનો તપ તેરશને વિષે આગળ તો ચૈદશને કરવો જો ત્યાં ભુલી જાય તો પડવે કરવો

પ્રશ્ન ૬—નવસ્મરણાદિ પુસ્તક વિગેરેની સ્થાપના નવકાર મંત્રના ગણવા વડે કરાય છે તેના ઉપર જ્યારે પ્રકાશ હોય ત્યારે તે દ્રષ્ટિનું રક્ષણ થાય છે પરંતુ અંધકારમાં કેવી રીતે દેખાય તે દેખાવ વિના તે સ્થાપના શુદ્ધ ખરી કે નહિ ?

ઉત્તર ૬—નવકારવાળી પુન્તક વિગેરેને નવકાર મત્રે વડે પ્રકારા હોય ત્યા સુધિ સ્થાપના કર્યે છતે યથાશક્તિ દ્રષ્ટિ તથા ઉપયોગ રખાય છે અ ધકારમા દ્રષ્ટિ તથા ઉપયોગનો અ ભાવ થાય ત્યારે ફરી વખત સ્થાપના કરીને તેની સમીપમાજ ક્રિયા કરવી કેમકે સ્થાપના બે પ્રકારનીછે ૧ ઇત્વર અને ૨ યાવત્ક વિકા તેની અદર ઇત્વરા નવકારવાળી વિગેરે નવકાર વડે કરીને સ્થાપિત થાય છે અને તે દ્રષ્ટિ તથા ઉપયોગ જ્યા સુધિ હોય ત્યા સુધીજ સુદ્ધ રહે છે યાવત કથિકા સ્થાપનાચાર્ય અ થવા પ્રતિમાદિક કે જેની ગુરૂ મહારાજ પાસે પ્રતિષ્ટા કરાવવી પડે છે તેને વારવાર સ્થાપવી પડતી નથી.

પ્રશ્ન ૭—ઉપધાનના માળા પહેર્યા પછી પવેણુ કરે કે નહિ ?

ઉત્તર ૭—ઉપધાનમા માળા પહેર્યા પછી પવેણુ કરવાનો નિયમ જાણવામા છે નહિ

પ્રશ્ન ૮—ઉપધાન સપુર્ણ થયા અનન્તર તપસ્યાને દિ વસે ઉતરણુ કલ્પે કે નહિ

ઉત્તર ૮—ઉપધાન સપુર્ણ થયા અનન્તર તપસ્યાને દિ વસે ઉતરાતુ નથી કોઇપણ કારણથી ગીતાર્થની આજ્ઞાપુર્વક ઉતરવામા એકાન્તથી નિષેધ જાણ્યો નથી

પ્રશ્ન ૯—કેટલાએક મનુષ્યો પુછે છે કે નદીમાડવાનો વિ ધિ કયા સિદ્ધાન્તમા છે ?

ઉત્તર ૯—નદીમાડવાને માટે અનુયોગદ્વારાદિસ્ત સાર્મા

ચાગી વિગેરે ગ્રન્થોમા લખ્યુ છે પરંપરાથી પણ નહી મરાતી જાણી છે

પ્રશ્ન ૧૦—પોસહમા સામાયિકના બત્રીસ દોષ લાગે છે કે નહિ ?

ઉત્તર ૧૦—પોસહમા સામાયિકના બત્રીસ દોષ લાગે છે તથા પ્રકારે જાણ્યુ છે પણ તેને ઉપયોગથી ન લાગવા, કોઇપણ કારણથી જો લાગે તો તેની આલોચના પ્રતિક્રમણ કરવી

પ્રશ્ન ૧૧—પોસહમા બનાતનુ સંથારિયુ કલ્પે કે નહિ તથા પાન ખાવુ કલ્પે કે નહી તથા જમવાના ઉપકરણો વિગેરે વસ્તુ કોઇ ઘુડક શ્રાવકને લાવેલી કલ્પ કે નહિ ?

ઉત્તર ૧૧—બનાતનુ સંથારિયુ પોસહમા વાપરવાને માટે કલ્પે તથા પાન લવંગ કાષ્ટાદિક કોઈ પણ કારણ હોયતો પોસહમા ખાવુ કલ્પે તથા ઘુડક શ્રાવકને લાવી આપેલા શુદ્ધ ઉપકરણોને વાપરવાને નિષેધ જાણવામા છે નહિ

પ્રશ્ન ૧૨—દેવતાઓ જ્યારે અન્ય દેવલોકમા જાય ત્યારે ત્યા રહેલા ચૈત્યોને વંદન કરે કે નહિ ?

ઉત્તર ૧૨—દેવતાઓ જ્યારે પોતાના દેવલોકથી ઇતર દેવલોકમા જાય ત્યારે ત્યા રહેલા ચૈત્યોને વંદન કરવાનો નિષેધ જાણવામા છે નહિ અર્થાત વંદન કરે

પ્રશ્ન ૧૩—જબુદ્વિપમા રહેલા મેરૂ પર્વતની ચારે તરફ ૧૧૨૧ યોજન મુકીને જ્યોતિષ્ચક્ર ભ્રમણ કરે છે, તેવીજ રીતે અન્ય દ્વીપમા રહેલા મેરૂથી કેટલુ છેટુ મુકી ભમે છે ?

ઉત્તર ૧૩—જમ્બુદ્વીપમા જેવી રીતે મેરૂથી ૧૧૨૧ યોજન મુકી જ્યોતિશ્ચક્ર ભમે છે તેવીજ રીતે અન્ય દ્વીપગત મેરૂ થકી પણ સભવે છે, શાસ્ત્રને વિષે અક્ષરો સ્પષ્ટ તથા દેખા વમા તેને માટે આવ્યા હોય તેમ સ્મૃતિમા નથી

પ્રશ્ન ૧૪—કાઉસગને વિષે અથવા વાદણા દેતી વખતે સ્થાપનાચાર્યનુ ચાલન સુઝે કે નહિ ?

ઉત્તર ૧૪—કાઉસગ્ગમા અથવા તો વાદણા દેતી વખતે સ્થાપનાચાર્યનુ ચાલન સુઝે નહિ તથા પ્રકારનો એકાન્ત વાદ જાણ્યો નથી

પ્રશ્ન ૧૫—અન્ય મતાવલબી ઉપવાસાદિકનુ કોઇ પણ પચ્ચખાણ કરે તો ત્યા ' पाणस्स ' ના આગાર બોલવા આશ્રી ને શુ કરવુ જોઇએ કારણ કે તેને કસે લકાદિ નાખેલુ પાણી પીવાથી કેવી રીતે તેનુ પાળવુ થાય ?

ઉત્તર ૧૫—અન્ય મતાવલમ્બીએ કોઇએ ઉપવાસાદિ કનુ પચ્ચખાણ કર્યુ હોય અને કસેલકાદિક નાખેલુ પાણી પીધુ હોય તોપણ पाणस्स ના આગાર બોલવાથી તેના વ્રતનો ભગ જાણ્યો નથી કારણ કે કસેલક નાખવાથી પણ પ્રાસુક પાણી થાય છે પરતુ સ્વકીય આચરણ ન હોવાથી ગ્રહણ થતુ નથી

પ્રશ્ન ૧૬—વર્તમાન સમયમા કરાતી સ્નાનાદિ વિધિ કોણે કરી અને કયા ગ્રન્થોમા વિદ્યમાન છે ?

ઉત્તર ૧૬—વર્તમાનકાળમા કરાતી સ્નાનાદિ વિધિ કેટલીએક પરપરાથી અને કેટલીએક શ્રાદ્ધવિધિમા વિદ્યમાન છે.

અવયવોથી બનાવેલા આસવો તેના પચ્ચખાણ વાળાને કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર ૨૦—તેવા પાકદ્રવ્યો કલ્પે છે એવા પ્રકારની પ્રવૃત્તિ દેખાય છે

પ્રશ્ન ૨૧—શ્રી પાર્શ્વનાથનુ કલ્યાણક પોસદસમની રાત્રે છે તો તે નવમી તથા દશમીની મધ્યમા આવેલી રાત્રિ સમજવી કે દશમી અને એકાદશીની મધ્યમા આવેલી રાત્રિ સમજવી જો દશમી અને એકાદશીની મધ્યની રાત્રી હોય તો તેનુ સ્નાત્ર દશમીને દિવસે ભણાવવુ કે એકાદશીને દિવસે ?

ઉત્તર ૨૧—શ્રી પાર્શ્વનાથનુ જન્મ કલ્યાણક દશમીની રાત્રીએ છે તેથી કરીને સ્નાત્ર દશમીને દિવસેજ ભણાવવુ

પ્રશ્ન ૨૨—પ્રતિક્રમણને વિષે દેવસીય આલોઉ એ પ્રમાણે કહ્યા પછી સાધુઓ ' ठाणे कमणे चक्कमणे ' કહે ત્યારપછી પોસહવાળા ગમના ગમન આલોવવાનો આદેશ માગે છે આ બાબતમા કેટલાએક કહે છે કે આદેશ ન માગવો જોઈએ કેટલાએક કહે છે કે સો હાથથી બહાર જવુ પડયુ હોય તો ગમના ગમનનો આદેશ માગવો કેટલાએક કહે છે કે અપ્રમાર્જીત ભુમીમા ગમનને લીધે આદેશ માગવો જોઈએ તો આ ઉપરોક્ત કથનમા જે હકીકત સાચી હોય તે જણાવસો ?

ઉત્તર ૨૨—પ્રતિક્રમણને વિષે આલોચનાનન્તર સાધુ " ठाणे कमणे चक्कमणे " ઈત્યાદિક કહે ત્યાર પછી પોસહવાળાએ ગમના ગમનનો આદેશ માગવો યોગ્ય જણાય છે તથા

સ્થંડિલાદિ કાર્યે બહાર જઈને આવ્યા પછી તુરત્તજ ગમનાગમ આલોવવુ એ યોગ્ય જણાય છે

પ્રશ્ન ૨૩—પોસહ ઉચર્યા પછી કોણ સાવદ્ય વ્યાપાર રહે છે કે જેને માટે સામાયિક ઉચ્ચરવુ ? પોસહમા દેશાવકાશિક શા માટે ન ઉચ્ચરવુ ? અને સામાયિક કર્યુ હોય તો ઉચ્ચરવુ ! તેનુ શુ કારણ

ઉત્તર ૨૩—પોસહ ઉચ્ચર્યા પછી જે સામાયિક ઉચ્ચરવુ તે સહેજે પ્રાપ્ત થયેલ નવમ વ્રતના આરાધન માટે સમજવુ તથા પોસહ કરવા વાળાનુ જવુ આવવુ નિરવદ્યજ હોય છે તેથી પોસહમા દેશાવકાશિક ઉચ્ચરવાની જરૂર નથી સામાયિકમાં દેશાવકાશિક ઉચ્ચરવાનુ કારણ બે ઘડી પ્રમાણ સામાયિક પાર્યા પછી પણ દિશાઓની વિરતિ કરવા માટે સમજવુ

પ્રશ્ન ૨૪—કેટલાએક દ્વિદળને આશ્રિને એમ કહે છે કે દ્વિદળ છાશ અને મુખ એ ત્રણના સયોગથી જીવોત્પત્તિ થાય છે કેટલાક કહે છે કે છાશ અને દ્વિદળ એ બન્નેના સયોગે જીવોત્પત્તિ થાય છે તો આ વાતનો નિશ્ચય કરવા માટે શાસ્ત્રાનુસારે સત્ય વાત જે હોય તે જણાવો ?

ઉત્તર ૨૪—દ્વિદળ અને અપક્વ દુધ દહિ તથા છાશના સયોગે જીવોત્પત્તિ થાય છે તથા પ્રકારે જાણવામા છે શાસ્ત્રાનુસારે પણ જ્યારે મુખનો સયોગ થાય ત્યારે જીવોત્પત્તિ થાય એમ જાણવામા નથી

પ્રશ્ન ૨૫—સાધારણ જીનચૈત્યને માટે ગામને નામે પ્રતિમા ભરાવવી કે સઘની રાશિને નામે ? જો સઘની રાશીને

ઉત્તર ૩૨—ઉપધાન વાચનાને શ્રાવિકાઓ ઉભી રહીને સાભળે અને શ્રાવકો ચૈત્યવદન મુદ્રાએ સાભળે

પ્રશ્ન ૩૩—પોસહ ગ્રહણ કરેલો શ્રાવક વસ્ત્ર વડે મસ્તકને બાધીને જીનેશ્વર પ્રભુના મન્દિરમા જઈને દેવ વન્દન કરી શકે કે નહિ?

ઉત્તર ૩૩—વાસ્તવીક રીતે પોસહ ગ્રહણ કરેલા શ્રાવકને મસ્તક બાધવાનો અધિકાર નથી પરતુ કોઇપણ કારણ હોય તો કાળીઆ' એ નામથી પ્રસિદ્ધ વસ્ત્ર વડે મસ્તક બાધી જૈનમ દીરને વિષે દેવવન્દનાદિ ક્રિયા કરવાની છુટી છે તેને માટે બીજુ કાઇ વિશેષ જાણવામા નથી

પ્રશ્ન ૩૪—સવત્સરીનો ચતુર્દશીનો અષ્ટમીનો જ્ઞાન પચમીનો અને રોહિણીનો તપ જેણે યાવત્જીવ સુધિ ઉચ્ચ રેલો હોય તેણે સવત્સરી ચઉદશ અષ્ટમી અને જ્ઞાનપચમીની આગળ અથવા પાછળ રોહીણી આવી હોય અને છઠ કરવાની શક્તિ નહોય તો શુ કરવુ ?

ઉત્તર ૩૪—કોઇપણ રીતે છઠતપ ન કરી શકાય તો ઉ પરોક્ત તપમાથી જે તપ પ્રથમ આવે તે તપ તે વ્યક્તીએ પહેલો કરવો અને રહી ગયેલા તપને પછીથી કરી લેવો

પ્રશ્ન ૩૫—શ્રાવકોને અગ્યાર અગ સભળાવતે સમયે નદી સ્થાપન કરવી કે નહીં?

ઉત્તર ૩૫—શ્રાવકોને અગ્યાર અગ સભળાવતી વખતે નદી સ્થાપન કરવાનો અધિકાર જાણવામા નથી

પ્રશ્ન ૩૮—અન્યમતાવલમ્બી કોઇપણ યદિ ચોથા વ્રત ના નિયમને ધારણ કરે તે સમયે નન્દી સ્થાપન કર્યા સિવાય તે નિયમ લઈ શકાય કે નદીનુ સ્થાપન કરવુજ જોઇએ ?

ઉત્તર ૩૮—અન્યમતાવલમ્બી ચોથાવ્રતનો નીયમ નદીના સ્થાપન કર્યા સિવાય પણ લઈ શકે વિશેષ કાઇ જાણવામા નથી

પ્રશ્ન ૩૭—પોસહ ગ્રહણ કરેવા શ્રાવકને જમ્યા પછી ચૈત્યવદન કર્યા સિવાય પાણી પીવુ કલ્પે કે નહિ તથા ઉપધાન વહન કરનાર અ ભાવીક પૌષધીક આહારને ગ્રહણ કરવા વાળો શ્રાવક સધ્યા સમયે ક્યા અનુક્રમથી પડિ લેહણા કરે ?

ઉત્તર ૩૭—પોસહ કરેના શ્રવકને આહાર ગ્રહણ કર્યા પછી ચૈત્યવન્દન કરીનેજ પાણી પીવુ કલ્પે, ચૈત્યવન્દન વિના કલ્પે નહીં કારણ કે શ્રાવકોને પણ મુનિઓની માફકજ ઘણી ખરી ક્રિયાઓ દર્શાવેલી છે આહારને ગ્રહણ કરવા વાળો પોસહ કરનાર શ્રાવક સાયકાળે મુહુપત્તિને પડિલેહીને પછી પહેરેલા વસ્ત્રોને બદલાવીને " પડિલેહણા પડિલેહાવો " એ પ્રમાણે આદેશ માગીને વસ્ત્રોનુ પડિલેહણ કરે ત્યાર પછી ઉપધી તથા મુહુપત્તિને પડિલેહીને સ્વા ધ્યાય કરી બે વાદણા દઈ પચ્ચ ખાણ કરી " उपधि संदि साहु उपधि पडि लेहु " આ પ્રમાણે આદેશ માગે આ પ્રકારે સામાચારી છે ઉપધાનને વિષે પૌષધમા સ્થિત શ્રાવક આટલુ વિશેષ છે કે પાણિને—ગુરૂપાસે અથવા સ્થાપનાચાર્ય પાસે મુહુપત્તિને પડી લેહી બે વા ણા

ईने पच्चखाण करे करीने पडिलेहण समये वादळा अथवा पच्चखाण न करे बीजु काइ जाणवामा नथी

प्रश्न ३८—रात्रीनो पोसह करनार माणुस मुत्रण अने ठल्लाने माटे भुमिमा केटला माडला करे ?

उत्तर ३८—रात्री पोसह करनार मुत्रण अने ठल्लाने परठवाने माटे भुमिना चोवीश माडला करे बार माडला माई लीपाना अने बार माडला बहारना "बारस बारस तिन्नि" आ प्रमाणे कथन होवा थकी

प्रश्न ३९—जे माणुस रात्रि पोसहने उच्चरे ते माणुस पोसहने उचर्या पछी पाणी पीवे के नहि ?

उत्तर ३९—त्यार पछी पाणी पच्चखाण करेलु होवाथी पीवाय नहि

प्रश्न ४०—जे निवीमा तथा एकासणामा तथा बेसणामा तेविहारनु पच्चखाण कयु होय तेने विषे लीलु शाक खावु कल्पे के नहि ?

उत्तर ४०—नीवि वीगेरेने विषे तेविहारनु पच्चखाण कर्यु छते एकान्तथी पकव लीला शाकने भक्षण करवाने माटे निषेध जाण्यो नथी जो लीलु शाक न खवाय तो वधारे सारु

प्रश्न ४१—दिवसे पोसह ग्रहण करेला श्रावक सध्या समयनी पडिलेहणा करीने जो रात्रि पोसह करे तो पडिलेह

ણાના આદેશોને ફરીને માગવા જોઇએ કે પ્રથમના આદેશો વડે કલ્પે ?

ઉત્તર ૪૧—પડિલેહણાના આદેશો ફરી વખત માગવામા આવતા નથી

પ્રશ્ન ૪૨—એકાસણા સહિત નિવિનુ પચ્ચખાણુ અને એકાસણાનુ પચ્ચખાણુ એ બન્નેના ઉચ્ચારમા શુ ફેરફાર છે?

ઉત્તર ૪૨—નિવી અને એકાસણાના પચ્ચખાણુમા આટલુ અતર છે કે નિવીના પચ્ચખાણુમા 'निव्वि गइय पच्च क्खामि' એ પ્રમાણે ઉચ્ચાર થાય છે અને એકાસણાના પચ્ચખાણુમા "विगइय पचक्खामि" એ પ્રમાણે બોલાય છે તથા આ પ્રકારેપણ વિશેષ છે કે નિવિનુ પચ્ચખાણુ ત્રિવિધાહાર રૂપ થાય છે અને એકાસણાનુ પચ્ચખાણુ દ્વિવિધાહાર રૂપ પણ થાય છે

પ્રશ્ન ૪૩—પાસહ અથવા સામાયિકને ઉચ્ચર્યા પછી તે પોસહ અથવા સામાયિકને પારવાનો કાળ આવ્યા પહેલા પોસહ અથવા સામાયિક જેણે ઉચ્ચરેલ હોય તેના શરીરે કોઇ પણ જાતની કિલામના ઉપન્ન થઇ હોય તો શુ કરવુ ?

ઉત્તર ૪૩—પોસહ અથવા સામાયિકને ઉચરનાર પુરૂષને પોસહ અથવા સામાયિકને પાળવાના સમય પહેલા જો કિલામના ઉતપન થઈ હોયતો પોસહ અથવા સામાયિકને પાયવાનો સમય થયા બાદ તે માણસ સાવધાન પણામા આવ્યો હોય તો તે સા

માયિક અથવા પોસહને પારવાની વિધિ કરે અને જો પારવાન સમય પર્યન્ત સાવધાન ન થયો હોય તો તેની સમિપમ રહેવા વાળા શ્રાધ્ધોએ પારવાનો સમય થયે છતે પારવાની વિધિ સંભળાવવી, જ્યા સુધિ પારવાનિ વિધિ ન સંભળાવી હોય ત્યા સુધિ મોટી વિરાધના કરવા માટે પારેના માણુસોએ નહી દેવી જોઇએ તથા પ્રકારની સંભાવના છે

ડુંગરપુરના મ ને કરેલા પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો.

—(૦)—

પ્રશ્ન ૧—સત્તરભેદિ પૂજાને વિષે અષ્ટમંગલથી ન્થાળ પુર્યે છતે પૂજા મંપુર્ણ ભણાઇ રહ્યા પછી અષ્ટમંગલની મધ્યે આવેલા મત્સ્યયુગલના આકારને ભાગવાથી પાપ લાગે કે નહિ ?

ઉત્તર ૧—અષ્ટમંગલની મધ્યમા મત્સ્યના આકારને બનાવવુ શાસ્ત્રાનુસારે યુક્તજ છે અને પૂજા થઇ રહ્યા પછી તેને હઠાવવુ તે પણ યુક્તજ પ્રતિભાસે છે તેને વિષે દોષ લાગવાનો સંભવ નથી કારણ કે ઈન્દ્ર મહારાજ જ્યારે જીનેશ્વર ભગવાનનો જન્મોત્સવ કરવાને માટે આવે છે તથા ભગવાનના જન્મગ્રહને વિષે આવી માતાના પડખામાથી પ્રભુને ગ્રહણકરી પ્રભુનુ કૃત્રિમ પ્રતિબિંબ માતાના પડખામા મુકી મેરૂ પર્વત

ઉપર જઈ જન્માભિષેક કરીને ફરીથી જન્મગૃહમા આવી પ્રભુને માતા ॥ પડખામા મુકી પ્રથમ મુકેલા કૃત્રિમ પ્રતિબીબને હરી લે છે તથા નુતન પીતળ વિગેરેની પ્રતિમા ભગવવી હોય ત્યારે પ્રથમ મદનાકાર કરી ઉપર માટી દઈ મદનને મ ધમાથી ગાળીને ઘડે છે તો અહી તથા ઉપરના કથનમા હિસા પરિણામ નહો હોવાથી જેવી રીતે પાપ લાગતુ નથી તેવીજ રીતે અષ્ટમ ગલમા મત્સ્યયુગલના આકારને બનાડવાવી પાપ લા ગશે નહી

પ્રશ્ન ૨—વિષ્ણુ માારની વાત કયા ગ્રથમા આવે છે તથા તેણે જે લાખ યોજન પ્રમાણ પોતાનુ વૈક્રિય શરીર કર્યુ કહેવાય છે તે શુ ઉત્સેધાગુલ નિષ્પન યોજન સમજવો કે પ્રમાણાગુલ નિષ્પન્ન યોજન સમજવો તથા તેણે પોતાના બે પગ પુર્વ તથા પશ્ચિમ સમુદ્રમા મુકયા વિગેરે ઘણી વાત કહેલી છે તો તેને આશ્રીને જે વાત જેવી રીતે ઘટે તેમ કહો

ઉત્તર ૨—વિષ્ણુકુમાર મ ણ ની વાત ઉત્તરા ધ્યયન તથા વસુદેવહીડ વિગેરે ગ્રન્થોમા છે તથા તેમણે લક્ષ યોજન પ્રમાણ કરેલુ પોતાનુ વૈક્રિય શરીર ઉત્સેધાગુલ નિષ્પન યોજન પ્રમાણથી સમજી લેવુ, તથા તેણે પુર્વ અને પશ્ચિમ સમુદ્રને વિષે પોતાના બે પગ મુકયા તે જમ્બુદ્વીપને વિષે આવેલી લવણ સમુદ્રની ખાડીને વિષે પોતાના બે પગ મુકયા તેમ સભાવના થાય છે કારણ કે ઉત્સેધાગુલ નિષ્પન્ન લક્ષ યોજન પ્રમાણ શરીર બે ચરણવડે કરીને પુર્વ તથા પશ્ચિમ લવણ સમુદ્રનો સ્પર્શ થઇ શકે નહિ

સિદ્ધપુરના સંઘે કરેલા પ્રશ્નો તથા તેઓના ઉત્તરો

પ્રશ્ન ૧—પ્રતિવાસુદેવ જ્યારે ગર્ભમાં આવે ત્યારે તેઓની માતા કેટલા સ્વપ્ન દેખે ?

ઉત્તર ૧—સાપ્તિત શત સ્થાન—શાન્તિ ચરિત્ર વિગેરેને અનુસારે ત્રણ સ્વપ્ના દેખે એમ જણાય છે

પ્રશ્ન ૨—તેજ દીવસમા તળેલુ પકવાન કડાયાની વિગઈના પચ્ચખાણ વાળાને ખપે કે નહી ?

ઉત્તર ૨—તેજ દીવસે તળેલુ પકવાન કટાહ વિકૃતિ (કડાયાની વિગઈ) ના પચ્ચખાણ વાળાને પચ્ચખાણ લેતી વખતે જો છુટી રાખી હોય તો કલ્પે અન્યથા નહીં

પ્રશ્ન ૩—ચોમાસાને વિષે અઢીગાઉ પ્રમાણ નદીને ઉતરીને જેવી રીતે ભિક્ષાને ગ્રહણ કરવા માટે જઈ શકાય તેવી રીતે વદન કરવા માટે અથવા ક્ષામણાને માટે જઈ શકાય કે નહીં ?

ઉત્તર ૩—ચતુર્માસને વિષે અઢી ગાઉ પ્રમાણ નદી ઉતરીને જેમ ભિક્ષાને માટે જઈ શકાય તેમ વદન કરવા માટે અથવા ક્ષામણાને માટે જયણા પુર્વક જાય તો તેને માટે શાસ્ત્રમા એકાન્ત નિષેધ જાણ્યો નથી પરતુ હાલમા પ્રવૃત્તિ દેખાતી નથી

મે ? તો સર્વ ગામના સ ઘની રાશી તો એકજ આવે ત્યાર
ી જુદી જુદી પ્રતિમાઓનો ખપજ ન પડે આ બાબતમા
યુક્ત લાગે તે જણાવશો ?

ઉત્તર ૭૫—સાધારણ પ્રાસાદમા ગામને નામે પ્રતિમા
ાઓ એ વાત યુક્ત જણાય છે

પ્રશ્ન ૨૬—પ્રતિદિવસ છઠ્ઠા વ્રતના સક્ષેપ રૂપ દિગગમ
ાતિ કરવામા આવે છે તેતો દેશાવકાશિક નામના દશમ વ્ર
મા છે અને ચૌદ નિયમ તો સાતમા વ્રતમા છે તો દેશાવકાશિ
નુ પચ્ચખાણ કરવાથી તે કેમ ઉચ્ચરાય ?

ઉત્તર ૨૬—દેશાવકાશિક બે પ્રકારે છે એક છઠા વ્રતના
ક્ષેપ રૂપ પ્રતિદિને કરવાની દિગ વિરતી રૂપ છે અને બીજુ
ર્વ વ્રતના સક્ષેપ રૂપ કરાય છે તેથી તેમા કાઇ વિપ્રતિ
ત્તિ નથી.

પ્રશ્ન ૨૭—ઉપધાન વાચના નમસ્કાર પુર્વક દેવી કે
મસ્કાર વિના?

ઉત્તર ૨૭—શ્રી વિજયદાન સુરિ ઉપધાન વાચના
સ્કાર વિના દેતા હતા અને તેજ પ્રમાણે અમો પણ
એ છીયે

પ્રશ્ન ૨૮—ઉપધાન વાચના પારણાને દીવસે દેવી કે
ગ્યાને દીવસે ? તથા ઉપધાન વાચના પ્રાત:કાલે દેવી કે
યાકાલે પણ દેવાય ?

ઉત્તર ૨૮—ઉપધાન વાચના પારણાને દિવસે તથા ત પચ્ચાને દિવસે દેવાય તથા ઉપધાન વાચના આયબિલ એમ સણાને દિવસે સાયકાલે પણ દેવી સુઝે પણ પ્રતિદિન કરાતી સંધ્યા સમયની ક્રિયા વાચના પછી કરાય.

પ્રશ્ન ૨૯—ચોમાસામા માળારોપણ સબંધી નદી ક્યારથી કરાય ?

ઉત્તર ૨૯—માળારોપણ તથા ચતુર્થ વ્રત સબંધી નદિ તો વિજય દશમી પછી મડાય અને બાર વ્રત સબંધી નદી તો તેની અગાઉ પણ મડાતી જણાય છે

પ્રશ્ન ૩૦—ઉપધાનમા લીલુ શાક ખવાય કે નહીં અને વિલેપન તથા મસ્તકમા તેલ નાખવુ વિગેરે કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર ૩૦—હાલમા લીલુ શાક ખાવાની રીતિ નથી અને વિલેપન તથા મસ્તકમા તેલ નાખવુ વિગેરે સાધુની જેમ પોતે પણ નઇચ્છે અન્ય કોઇ ભક્તિ કરે તો તેનો નિષેધ નથી

પ્રશ્ન ૩૧—શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓને નન્દીસુત્ર સભળાવી શકાય કે નહીં અને " नाण पच विह पन्नत " એ કાર અને નમસ્કારત્રય કરાય કે નહીં ?

ઉત્તર ૩૧—શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓને નન્દીસુત્ર અને નમસ્કારત્રય સભળાવી શકાય

પ્રશ્ન ૩૨—ઉપધાનની વાચનાને શ્રાવક અને શ્રાવિકાએ ઉભા રહીને ગ્રહણ કરે કે બેઠીને?

પ્રશ્ન ૩—અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ભરત મહારાજે કરાવેલા સિંહનિષધા વિગેરે પ્રાસાદો તથા તેમા રહેલા જીન બિંબો કેવી રીતે આજ સુધી સ્થિત છે અને શ્રી શત્રુંજય પર્વત ઉપર ભરત મહારાજાએ કરાવેલા પ્રાસાદ તથા બિંબો કેમ સ્થિત નથી, શત્રુંજય ઉપર અસંખ્યાત ઉદ્ધાર થઈ ગયા સંભળાય છે તો અષ્ટાપદ ઉપર કોનુ સાન્નિધ્ય છે અને શત્રુંજય ઉપર કોનુ નથી કે જેથી એટલો બધો ફરક, તે સ્પષ્ટ રીતે કહો ?

ઉત્તર ૩—અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ભરત ચક્રવર્તિએ કરાવેલા મંદિરો તથા પ્રાસાદોનુ સ્થાન અવિપ્લવત છે તેથી દેવોનુ સાનિધ્ય હોવાને લીધે અવિપ્ર અનાશવત છે केवइगुण कालं आयपण अवसिसित्र इततोतेण अमचेण भणीय जावइ माउसप्पिणिचिमे केवली जिणाण अतिएतुय ઈત્યાદિ વસુદેવહીડીમા પણ લખેલુ હોવાથી આજસુધી રહેલુ ઉચિત છે શત્રુંજયને વિષન્થ ન વિઘ્નવત હોવાથી તથા પ્રકારનુ દેવોનુ સાનિધ્ય નહી હોવાને લીધે ભરત મહારાજાએ કરાવેલા મંદિરો તથા પ્રાસાદોનુ આજ પર્યંત અવસ્થાન નથી એમ સંભાવના થાય છે તત્વ કેવળી મહારાજ

इति चतुर्थः प्रस्तावः